

GENDER(ON)GELIJKHEID IN DE SPORTWERELD (1950-1980)

“Moet hen onmiddellijk voldoening worden geschonken?”

BELGISCHE SPORTVROUWEN EN DE INSTITUTIES VAN
HET WIELRENNEN, DE ATLETIEK EN HET VOETBAL

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de Geschiedenis
2020-2021

Maura De Troyer

Promotor: Prof. dr. Pascal Delheye

Copromotor: Prof. dr. Gita Deneckere

Tweede lezer: Prof. dr. Jeroen Deploige

Woord vooraf

Ik wil graag enkele mensen bedanken, want zonder hen had ik mijn thesis niet kunnen schrijven. Ten eerste mijn promotor Prof. Dr. Pascal Delheye om mij aan te zetten over dit onderwerp te schrijven en voor de goede feedback en ideeën. Ook mijn copromotor Prof. Dr. Gita Deneckere wil ik bedanken voor de zeer goede begeleiding.

Ik zou graag André De Hooghe bedanken omdat ik van zijn indrukwekkende sportarchief gebruik mocht maken. Ook wil ik Dries De Zaeytijd bedanken voor de hulp in het wielermuseum KOERS. Daarnaast nog veel dank aan de medewerkers van het Algemeen Rijksarchief, de Koninklijke Bibliotheek en Cycling Belgium voor de hulp.

Een hele grote dank gaat uit naar mijn zes respondenten voor hun interessante verhalen: Helga Deprez, Magda Ilands, Victoire Van Nuffel, Yvonne Reynders, Maria Seymus en Rita Bultinck. Ik wil mijn zus en mijn ouders bedanken voor het nalezen. Met extra nadruk op mijn moeder, die zelfs héél vaak heeft nagelezen. Ten slotte nog een bedanking aan mijn vrienden en vooral mijn medebewoners in de Pijlstraat.

Tijdens het schrijven van deze thesis ben ik vaak kwaad geworden. Ik doe zelf aan atletiek en volg de sportwereld van dichtbij. De manier waarop sportvrouwen in het verleden werden behandeld maakt me moedeloos. Ik kijk wel vol bewondering naar hun prestaties.

Hoewel ik zeker in verbetering geloof merk ik op hoe er vandaag in de media en op sociale media vaak nog heel denigrerend over sportvrouwen wordt gesproken. Er wordt gelachen met hun lichaam, hun geaardheid of simpelweg om het feit dat zij “vrouwen zijn die voetballen.”

Mijn onderzoek eindigt tijdens de Olympische Spelen in Tokio. Een mediarel breekt los over seksistische, homofobe uitlatingen op een sportredactie. Of hoe mijn thema brandend actueel blijft. We kunnen meewarig het hoofd schudden bij de behandeling van sportvrouwen in het verleden, maar beseffen we genoeg dat er - zowel in de sportwereld als ver daarbuiten - nog steeds volop ideeën heersen die in de toekomst hopelijk ook als achterhaald zullen bekeken worden? In mijn thesis wil ik vooral de aandacht vestigen op de sportvrouwen die ondanks alles topprestaties hebben geleverd, tegelijk hoop ik dat de manier waarop zij behandeld werden voor altijd tot het verleden zal behoren.

INHOUDSTAFEL

1. INLEIDING	5
1.1 VROUWENSPOORT IN EEN MANNENWERELD	6
1.2 GENDER- EN SPORTGESCHIEDENIS	8
1.3 HISTORISCH ONDERZOEK NAAR VROUWENSPOORT IN BELGIË	10
1.4 ONDERZOEKSVRAAG EN PROBLEEMSTELLING	16
2. METHODOLOGIE	17
2.1 DISCIPLINAIRE AFBAKENING	17
2.2 INSTITUTIONELE GESCHIEDENIS	18
2.3 MONDELINGE GESCHIEDENIS	19
3. WIELRENNEN	23
3.1 DE KONINKLIJKE BELGISCHE WIELERSBOND	27
3.2 BELEID KBWB VROUWENWIELRENNEN	31
3.3 ERVARINGEN: VICTOIRE VAN NUFFEL EN YVONNE REYNDERS	36
3.4 CONCLUSIE	45
4. ATLETIEK	47
4.1 DE KONINKLIJKE BELGISCHE ATLETIEKBOND	48
4.2 BELEID KBAB VROUWENATLETIEK	53
4.3 ERVARINGEN: HELGA DEPREZ EN MAGDA ILANDS	60
4.4 CONCLUSIE	70
5. VOETBAL	72
5.1 DE KONINKLIJKE BELGISCHE VOETBALBOND	74
5.2 BELEID KBVB VROUWENVOETBAL	81
5.3 ERVARINGEN VAN RITA BULTINCK EN MARIA SEYMUS	83
5.4 CONCLUSIE	93
6. ALGEMENE CONCLUSIE	95
BIBLIOGRAFIE	100
BIJLAGE 1: RESPONDENTENFICHES	116
BIJLAGE 2: VRAGENLIJST INTERVIEW	123

LIJST MET AFKORTINGEN

BDWB: Belgische dameswielerbond

BWB: Belgische Wielerbond

FIFA: Fédération Internationale de Football Association

FSFB: Fédération Sportive Féminin Belge

IAAF: International Association Athletics Federation

IOC: Internationaal Olympisch Comité

KBAB: Koninklijke Belgische Atletiekbond

KBVB: Koninklijke Belgische Voetbalbond

KBWB: Koninklijke Belgische Wielerbond

LBFA: Ligue Belge Francophone d'Athlétisme

UCI: Union Cycliste Internationale

UEFA: Union of European Football Associations

LIJST MET AFBEELDINGEN

AFBEEELDING 1: Victoire Van Nuffel met de Belgische trui, 1959. Roeselare, KOERS Museum van de wielersport.

AFBEEELDING 2: Yvonne Reynders met de regenboogtrui, 1959. Roeselare, KOERS Museum van de wielersport.

AFBEEELDING 3: Van Nuffel "kampioene van België," 1959. Roeselare, KOERS Museum van de wielersport.

AFBEEELDING 4: "Studiofoto van een nieuwe vedette in 1959," in Maurice Hermans, Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel (Deurne: Book & Media Publishing, 2002), 12.

AFBEEELDING 5: Yvonne Reynders wereldkampioene in Ronse, een zilveren medaille voor Rosa Sels, 1963. Roeselare, KOERS Museum van de wielersport.

AFBEEELDING 6: Van Nuffel en Jacobs na een wedstrijd in Waregem, 1960. Roeselare, Museum Koers.

AFBEEELDING 7: Les Championnats Belgique féminins d'athlétisme" La Dernière Heure, 15.7.1924.

AFBEEELDING 8: Magda Ilands in de marathon van Seoul op weg naar de overwinning, 1983. Privécollectie Magda Ilands.

AFBEEELDING 9: "Magda Ilands op training" foto door Roger Milutin ©Le Soir, 1988. Privécollectie Magda Ilands.

AFBEEELDING 10: Helga Deprez bezig met het onderdeel kogelstoten op de vijfkamp tijdens de Universiade van Turijn, 1970. Privécollectie Helga Deprez.

AFBEEELDING 11: Magda Ilands winnares van de Marathon van Seoul, 1983. Privécollectie Magda Ilands.

AFBEEELDING 12: Belgische delegatie op de Universiade van Turijn met Helga Deprez (vooraan derde van links) en Carla Galle (in het midden), 1970. Privécollectie Helga Deprez.

AFBEEELDING 13: De Belgische vrouwenploeg in Frankrijk, 1924.
Bibliothèque Nationale De France, geraadpleegd 5.8.2021,
<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b531261908.r=%22football%20feminin%22%2C%20belgique?rk=21459;2>.

AFBEEELDING 14: Het Belgisch nationaal elftal, 1982. Privécollectie Rita Bultinck.

AFBEEELDING 15: Rita Bultinck, 1982. Privécollectie Rita Bultinck.

AFBEEELDING 16: Bultinck met de nationale ploeg in Dublin, zij staat zelf in de telefooncel, 1981. Privécollectie Rita Bultinck.

1. INLEIDING

1.1 VROUWENSPOORT IN EEN MANNENWERELD

“Toch wil Game Changers geen radicale omslag. Met grote nadruk werd op de persconferentie gesteld dat 'empowering' geen feministische aanpak inhoudt. 'Het mag geen klaagzang worden', glimlacht Wauters. 'De genderongelijkheid is al zo lang vastgeroest dat het niemands schuld is.’”¹

Het Belgisch Olympisch Comité bracht in het voorjaar van 2020 grote Belgische sportvrouwen samen om de genderongelijkheid in de sport te bestrijden. Genderongelijkheid is in de Belgische en internationale sportwereld vastgeroest. En nog steeds kunnen sportvrouwen best niet te veel klagen over ondervertegenwoordiging in sportcommissies, de enorme loonkloof of de ongelijke representatie in de media. De Nederlandse journaliste en voormalig profwielrenster Marijn de Vries publiceerde op 12 juli 2021 een scherp stuk over het gebrek aan waardering voor de prestaties van Anna Van Der Breggen, nadat zij voor een vierde keer de Giro had gewonnen. Op sociale media werd haar artikel niet in dank afgenomen.² Ook de reacties na de olympische wegrit voor vrouwen in Tokio tonen aan dat vrouwenwielrennen door veel mensen nog steeds geringschattend bekeken wordt.

Voetbalsters die klagen over de gigantische loonkloof met de mannen krijgen te horen dat dit terecht is, zo zou vrouwenvoetbal fysiek, technisch en tactisch niet te vergelijken zijn met mannenvoetbal. Jonge voetbalsters en wielrensters worden op vroege leeftijd aangeleerd dat hun sportprestaties minderwaardig zijn aan die van de mannen.³ Ze worden ook bekeken als een afwijking van de mannelijke standaardsport. Mannenvoetbal is gewoon “voetbal,” vrouwen doen aan “vrouwenvoetbal”.⁴ De uitspraken van sportjournalist Eddy Demarez tonen hoe er vaak over sportvrouwen wordt gedacht. Een microfoon tijdens een live uitzending blijft per ongeluk aanstaan en het publiek kan horen hoe hij speelsters uit het nationale basketbalteam als “kolos,” “het mannetje” of “the mountain” beschrijft. Vrouwen die aan sport doen worden vaak niet enkel scheef bekeken omwille van hun lichaamsbouw, maar vaak ook omwille van hun geaardheid.⁵

---

¹ Peter Vantuyghem, “We moeten vrouwencoaches ook jongens laten begeleiden,” *De Standaard*, geraadpleegd 2.11.2020, https://www.standaard.be/cnt/dmf20201007_97670951.

² Marijn De Vries, “Een Nederlander heeft de Giro gewonnen, vier keer,” *Trouw*, <https://www.trouw.nl/sport/een-nederlander-heeft-de-giro-gewonnen-vier-keer~ba0e7d01/>.

³ Carly Stewart, “Utilizing Sporting Autobiographies for Feminist Research: The Case of Cyclist Nicole Cooke” in *The Palgrave Handbook of Feminism and Sport, Leisure and Physical Education*, eds. Mansfield L., Caudwell J., Wheaton B. en Watson B. (Londen: Palgrave Macmillan, 2018): 299.

⁴ Op de website van SPORZA (VRT) zie je nog steeds dat vrouwenwielrennen en -voetbal een aparte categorie zijn binnen de sport. Wielrennen is ingedeeld in: veldrijden, Tour de France, Vuelta, Giro en vrouwenwielrennen. Voetbal is ingedeeld in Jupiler Pro League, 1b League, Champions league en vrouwenvoetbal. De man wordt nog steeds als “universeel” bekeken, terwijl de vrouw als “de ander” wordt geportretteerd.

⁵ Redactie De Morgen, “ ‘We waren naïef, nog werk aan de winkel:’ Ann Wauters reageert na kwetsende uitspraak over Belgian Cats,” *De Morgen*, geraadpleegd 9.8.2021, https://www.demorgen.be/nieuws/we-waren-naief-nog-werk-aan-de-winkel-ann-wauters-reageert-na-kwetsende-uitspraken-over-belgian-cats~bac58cd0/?utm_source=link&utm_medium=app&utm_campaign=shared%20content&utm_content=free.

Sportvrouwen hebben het vandaag nog steeds moeilijk om serieus te worden genomen. Dit zou kunnen verbazen want tijdens de eerste Belgische wielervedstrijden in 1869 vonden ook al evenwaardige competities voor vrouwen plaats.⁶ Tijdens de Belle Epoque kleurden Belgische wielrensters (zoals Hélène Dutrieux) zowel wielervedbanen als fietsaffiches.⁷ Op het WK wielervedrennen in het Josaphatpark in 1934 verzamelden wel 10.000 supporters.⁸

Tijdens het interbellum ging er al een voetbalcompetitie voor vrouwen door, die schijnbaar niet veel moest onderdoen voor de huidige Super League. Brusselse ploegen speelden in de jaren '20 internationale toernooien.⁹ Uit het weinige onderzoek dat er over deze pioniers in België werd verricht, blijkt dat ook de kritiek op deze vrouwelijke sportieve prestaties en successen niet uitbleef.

Hoewel mannen- en vrouwensport in aparte sferen georganiseerd werden, ontstond er vanuit katholieke kringen en de conservatieve bourgeoisie veel weerstand tegen vrouwensport.¹⁰ In Belgische kranten van 1920 tot 1930 is deze kritiek duidelijk zichtbaar. Journalisten associeerden vrouwensport met het verdwijnen van de "petieterige mooie vrouwenvoetjes", met vruchtbaarheidsproblemen en het einde der vrouwelijke schoonheid.¹¹ *"Moeten vrouwen zich nu zoo uitsloven en zoo inspannen, zoodat ze met verwrongen gezichten, met verbeterde trekken, verwilderde haren, hijgend en afgemat door de finish gaan? Hebben vrouwen geen andere, geen betere sport dan deze, die er een voor den man is?"*¹²

De Tweede Wereldoorlog remde de opkomst van de vrouwensport tijdelijk af. Sport en vrijetijdsbesteding waren toen geen prioriteiten van de vrouwenbeweging. Feministen focusten op het recht op arbeid en politieke en familiale gelijkheid. In 1948 kregen vrouwen stemrecht, en pas tien jaar later bezaten zij dezelfde wettelijke status als de man. Vanaf de jaren '60 vond er een lichte democratisering van de vrouwensport plaats. Conservatieve katholieke machten verloren grond. Vrouwen werden toegelaten in sportorganisaties, en het aantal vrouwelijke sportsters steeg enorm.¹³ Tussen de jaren 1950 en 1980 veranderde het Belgische sportlandschap enorm voor vrouwen. Hier is weinig over geschreven. Een overzichtswerk van de Belgische vrouwensport bestaat niet en naar vrouwelijke topsporters uit deze periode is weinig onderzoek verricht.¹⁴ In deze thesis wil ik meer te weten te komen over deze periode en de atletes die toen aan de (inter)nationale top stonden.

---

⁶ Pascal Delheye, "Koers, kerk en politiek," *Etappe: magazine over historische fietshelden* 6 (2017): 75-79.

⁷ "Velodromen," Letterenhuis, geraadpleegd 28.7.2021, <https://www.letterenhuis.be/nl/pagina/velodromen>.

⁸ "De schandelijke "zotternije" van Schaarbeek," *Het Nieuwsblad*, 19.9.1934.

⁹ Eliane Van Den Ende, "Vrouwen + voetbal = goal?" *Karakterdames*, geraadpleegd 12.7.2021, <http://www.karakterdames.be/Vrouwenvoetbal.pdf>.

¹⁰ Renson, "Belgium" in *International Encyclopedia of Women and Sports* (New York: Macmillan Reference USA, 2000) I: 121.

¹¹ "Nadeelen van de vrouwensport," *Vooruit*, 3.11.1931; "Sport en schoonheid," *Sportwereld*, 2.4.1929.

¹² "De Olympische Spelen van Amsterdam," *Handelsblad*, 1.8.1928.

¹³ Haimo Groenen, "The Early Development of Women's Judo in Belgium from the Liberation to the late 1950's: Emancipation, Sport and Self-defence," *The International Journal of the History of Sport* 29, nr. 13 (2012): 1833-34.

¹⁴ Ruud Stokvis, "Belgium and the Netherlands" in *Routledge Companion to Sports History*, eds. Pope, S. W. en John Nauright (London: Routledge, 2012), 356-357.

1.2 GENDER- EN SPORTGESCHIEDENIS

Sportorganisaties doen vaak alsof sport apolitiek is en universele waarden uitdraagt. Gelijkheid en het delen van normen en waarden staan centraal. Deze filosofie is wijdverspreid in onze samenleving.¹⁵ Toch is sport helemaal niet zo universeel als het lijkt. Het was lang een exclusief mannelijke bezigheid, en nog steeds wordt sport vaak enkel geassocieerd met gespierde atletische competitieve mannen. Sportgeschiedenis was voornamelijk een discipline waarin mannelijke historici schreven over mannensport. *“In this respect, the history of sports sociology reflects the long history of male domination of modern sports and dominant ideas about sexual difference. Sports history and sociology reflect the male dominance of academic discourse.”*¹⁶

Niet enkel in de sportgeschiedenis, maar in de algemene geschiedschrijving zijn vrouwen onderbelicht. Onder invloed van de tweede feministische golf in de jaren '60 en '70 willen feministes hier verandering in brengen.¹⁷ In her-stories krijgen vergeten vrouwen een plek in de geschiedenis. Claudia Koonz beschrijft haar doelstellingen in de inleiding van haar boek *Becoming visible: women in European history*. Ze wil de rol van vrouwen zichtbaar maken en oog hebben voor hun unieke ervaringen als vrouw. Daarnaast wil ze ook het idee uit de wereld helpen dat vrouwen enkel een passieve rol speelden doorheen de geschiedenis.¹⁸ Ook op de 'universele sportgeschiedenis' waarin de helft van de wereldbevolking heel beperkt aan bod kwam, reageren feministes met her-stories.¹⁹

Deze methode krijgt al snel kritiek. De her-stories focussen enkel op vrouwen, waardoor een belangrijk element verloren gaat: de machtsrelaties tussen man en vrouw. Jane Scott verwoordt deze kritiek in haar artikel *Gender as a useful category of historical analysis*. Haar werk wordt een basiswerk binnen de genderstudies. Scott hanteert twee standpunten rond gender: *“Gender is a constitutive element of social relationships based on perceived differences between the sexes, and gender is a primary way of signifying relationships of power.”*²⁰ In de plaats van de ervaringen van vrouwen aan de geschiedenis toe te voegen wil Scott de geschiedenis vanuit een nieuw paradigma onderzoeken en zo werkelijke verandering tweebrengen.²¹ Scott's ideeën waaien over naar de sportgeschiedenis.

Susan Hall wordt vaak gezien als de eerste die sportgeschiedenis vanuit een vergelijkend genderperspectief heeft bestudeerd.²² *“Hall argued that gender was an important way to*

---

¹⁵ Georgia Cervin en Claire Nicolas. *Histories of Women's Work in Global Sport A Man's World?* (Cham: Springer International Publishing, 2019), 328.

¹⁶ Jennifer Hargreaves, *Sporting females. Critical Issues in the History and Sociology of Women's Sports* (Londen: Routledge, 1994), 7.

¹⁷ Sonya Rose, *What is Gender History* (Cambridge: Polity Press, 2010): 3.

¹⁸ Claudia Koonz, *Becoming visible: Women in European history*, ed. Renate Bridenthal (Boston: Houghton Mifflin Company, 1977), 2-10.

¹⁹ Patricia Vertinsky, "Gender matters in Sport History" in *The Oxford's Handbook of Sports History*, eds. Robert Wedelman en Wayne Wilson (New York: Oxford University Press, 2017), 4.

²⁰ Joan Scott, "Gender: A Useful Category of Historical Analysis," *The American Historical Review* 91, nr. 5 (1986): 1067.

²¹ Rose, *What is Gender History*, 5-20.

²² Susan Bandy, "Gender" in *Routledge Handbook of Sport, Gender and Sexuality*, eds. Eric Anderson en Jennifer Hargreaves (Abingdon Oxon: Routledge, 2016), 129.

*deconstruct modern sport as “sporting practices are historically produced, socially constructed and culturally defined to serve the interests and needs of powerful groups in society.”*²³ Nancy Struna roept op om verder te gaan dan het in kaart brengen van vergeten vrouwen, maar meer te focussen op de identiteiten en de conflicten die gender met zich meebrengt.²⁴ Zowel de betekenis van sport als van geschiedenis zijn volgens haar door mannen gedefinieerd. Struna wil deze definities in vraag stellen en herleiden tot meer inclusieve universele begrippen. Hargreaves ziet sport als een manier om mogelijkheden voor vrouwen te creëren, maar ook als een reproductie van vooroordelen en oppressie.²⁵ Vertinsky schrijft dat de focus binnen de sport en de ideologie hierrond zo hard op het lichaam is gericht, dat dit kansen geeft om sport vanuit een kritisch genderperspectief te onderzoeken.²⁶

Gendergeschiedenis is binnen de sportgeschiedenis een sub-discipline geworden. De discipline wordt vaak beschouwd als progressief en daarom als niet objectief. Bonnie Smith beweert echter dat “universele geschiedschrijving” zeker niet vrij is van genderconstructies. Universele geschiedenis bestaat immers vaak uit het prioriteren van mannenrollen boven die van vrouwen, of de politieke geschiedenis van Westerse landen boven die van andere landen. Ook Mel Adelman klaagt dat mannelijke geschiedschrijvers vaak worden gezien als ‘vrij van genderconstructies’, terwijl vrouwen hun eigen genderperspectief niet zouden kunnen overstijgen.²⁷

De afwezigheid van vrouwen is niet enkel in de geschiedschrijving een probleem. Nancy Struna wijst erop dat sportwetenschappen en coaching erg gericht zijn op mannen. *“Given the male oriented focus of much of sport science and coaching, sport historians had an even tougher time to sustain their historical work and promote a focus on gender and its implications for tracing the history of the gendered sporting body.”*²⁸ De verschillen in kennisproductie over mannen en vrouwensport zijn enorm. Historisch onderzoek van deze biologische meta-narratieven kan voor de bewegingswetenschappen een grote meerwaarde zijn.

Volgens historica Sonya Rose is de veranderende betekenis van “man” en “vrouw” doorheen de geschiedenis het uitgangspunt van de gendergeschiedenis.²⁹ Ook vandaag worden de meeste sportcompetities - op uitzondering van enkele sporten - georganiseerd op basis van ‘natuurlijke’ verschillen tussen man en vrouw. Verschillen in de organisatie van mannen- en vrouwensport worden meestal verklaard door biologie. Vanuit deze biologische visies worden ook stereotype ideeën afgeleid over wat een vrouwen- of mannensport is. Deze stereotypen staan vrouwen en mannen nog steeds in de weg. *“To know more exactly, why it is that women*

---

²³ Cervin en Nicolas, *Women’s Work*, 21.

²⁴ Patricia Vertinsky, “Gender matters in Sport History,” 4.

²⁵ Cervine en Nicolas, *Women’s Work*, 21.

²⁶ Patricia Vertinsky, “Mixed fortunes in an academic environment: The institutional gendering of sport history,” in *Making Sport History: disciplines, identities and the historiography of sport*, ed. Pascal Delheye (New York: Routledge, 2015), 159.

²⁷ Vertinsky, “Gender matters in sport history,” 4.

²⁸ Patricia Vertinsky, “Mixed fortunes in an academic environment,” 161.

²⁹ Rose, *What is Gender History*, 5-35.

can muster only 90 percent of a man's strength cannot help us comprehend, explain or change the massive feeling in our society that a woman has no business flexing her muscles anyway."³⁰ In sport worden bestaande stereotypes over de verschillen tussen man en vrouw vaak bevestigd, maar soms ook juist teniet gedaan.³¹ Deze ambiguïteit maakt sport interessant om vanuit een genderperspectief te bestuderen, en dit perspectief maakt een kritische visie op sport mogelijk.

Oral history: dé methodologie in de gender- en sportgeschiedenis?

Eén van de grote moeilijkheden in het bestuderen van gender- en sportgeschiedenis is het gebrek aan bronnenmateriaal. Schriftelijk bronnenmateriaal wordt volgens de westerse traditie vaak als fundamenteel gezien om aan geschiedschrijving te kunnen doen. Mannen zijn de voornaamste bezetters van de publieke ruimte, en dit is ook in het archief te merken. Het is belangrijk om te begrijpen dat een archief niet neutraal is. Een archief wordt opgesteld door een persoon met bepaalde ideeën en prioriteiten.³² Er bestaat zeker archiefmateriaal over vrouwensport, maar dit is beperkt. Daarom is oral history een veel gebruikte methode in de gendergeschiedenis.³³ *"In the latter case, oral history has shown itself to be fruitful for those researchers seeking to instate those social groups thus far largely 'hidden' from sports history."*³⁴

1.3 HISTORISCH ONDERZOEK NAAR VROUWENSPOORT IN BELGIË

Over de geschiedenis van vrouwensport in België is nog geen overzichtswerk geschreven. Algemene overzichtswerken in de Belgische sportgeschiedenis over zowel mannen- als vrouwensport zijn *Olympisch bewogen...: honderd jaar Belgisch Olympisch en Interfederaal Comité: 1906-2006* en *Ons Sportimonium: de mooiste verhalen uit de Belgische sportgeschiedenis*.³⁵ Beide werken geven een mooi overzicht, maar de evolutie van vrouwensport en de strijd van vrouwen om aan sport te doen komt niet aan bod. Ruud Stokvis schreef in de *Routledge Companion to Sports History* een overzichtsartikel over sport-historisch onderzoek in België. Hij concludeert dat in de Belgische sportgeschiedenis vooral aandacht gaat naar lichamelijke opvoeding, meer dan naar historisch sociologische perspectieven op sport. Werken over competitiesport zijn er minder. Dit kan wellicht verklaren waarom er zowel over mannen- als vrouwensport zo weinig gespecialiseerde sporthistorische literatuur bestaat.³⁶ Een kleine inleiding op de geschiedenis van de Belgische vrouwensport staat wel in de

---

³⁰ Hargreaves, "Sporting females," 7.

³¹ Hargreaves, "Sporting females," 33.

³² Cervine en Nicolas, *Women's Work*, 21.

³³ Cervine en Nicolas, *Women's Work*, 122; Patricia Vertinsky, "Is There a "Beyond Patriarchy" in feminist sport history?" *Journal of Sport History* 39, nr. 3 (2012): 481.

³⁴ Susan Cahn, "Sports Talk: Oral History and Its Uses, Problems, and Possibilities for Sport History," *Journal of American History* 81, nr. 2 (1994): 594–595.

³⁵ Roland Renson en Thomas Ameye, *Olympisch Bewogen...: honderd jaar Belgisch Olympisch en Interfederaal Comité : 1906-2006* (Roeselare: Roularta Books, 2006); Bregt Brosens, Erik De Vroede en Willem De Bock, *Ons sportimonium : de mooiste verhalen uit de Belgische sportgeschiedenis* (Tielt: Lannoo, 2018).

³⁶ Ruud Stokvis, "Belgium and the Netherlands" in *Routledge Companion to Sports History*, eds. Pope, S. W. en John Nauright (London: Routledge, 2012), 356-357.

International Encyclopedia of Women and Sports, geschreven door Roland Renson.³⁷ Renson bespreekt de algemene tendensen vanaf het einde van de 19^e eeuw tot de 21ste eeuw. Hij toont aan hoe de democratisering van de sport in de jaren '70 een groot verschil maakte voor vrouwen. Vanuit de sociologie bestudeerde Renson ook samen met Taks de sociale stratificatie in de sportgeschiedenis van Vlaanderen. Het is interessant om hierin op te merken hoe het aantal sportende vrouwen vanaf de jaren '70 stelselmatig stijgt.³⁸

Er verschenen verschillende masterproeven waarin de visie op de sportvrouw vanuit een historisch perspectief aan bod komt. Willem De Bock geeft in zijn thesis een overzicht van de evoluerende visies op sport in de maatschappij, aan de hand van onderzoek naar het blad *Sportakerel*, van de katholieke organisatie Sporta. Hij beschrijft de grote oppositie van de katholieke sportorganisatie tegenover vrouwencompetities in de jaren '50. Lichte vormen van lichamelijke opvoeding vormen geen probleem, maar competitiesport is gevaarlijk voor de "zede" van de vrouw. De angst dat vrouwelijke competitieatleten als attractie worden gezien, of aan sporten doen die niet "in de vrouwelijke aard" liggen zijn groot. De Katholieke organisatie besluit in 1960 dat sporten "toegankelijk gesteld kunnen worden voor vrouwen binnen de grenzen van haar moederschap, haar fysiologische mogelijkheden en haar psychologische tendensen in een bepaalde cultuurkring."³⁹ Na de secularisering van de Belgische samenleving verliest de kerk invloed en verandert ook de visie op de Belgische sportvrouw. Vanaf 1962 verandert de manier waarop de katholieke organisatie Sporta over vrouwen schrijft. De moraliserende vinger verdwijnt. In 1962 wordt het blad *Sportakerel* omgevormd tot *Sporta*. Deze naamsverandering komt onder druk van enkele leden, die *Sportakerel* verwijten geen vrouwen aan te spreken.⁴⁰ In het werk van De Bock wordt duidelijk hoe de visie op vrouwensport vooral vanaf de jaren '70 stilaan verandert mede door de secularisering van de samenleving en de opkomst van het feminisme.

Sarah De Paepe schreef haar masterproef vanuit de vraagstelling of olympische sport een spiegel voor genderongelijkheid is of juist een hefboom voor emancipatie. Haar onderzoek doet ze op basis van krantenanalyses van *Het Nieuwsblad* en *NRC Handelsblad* (1948-2008) en interviews met Belgische topsportsters uit verschillende takken.⁴¹ In een kwalitatieve krantenanalyse over vrouwen op de Olympische Spelen komt Sarah De Paepe tot de conclusie dat 'gespierde vrouwen' in de jaren '60 weinig door de pers worden geaccepteerd. De media werkt mee aan de bevestiging van klassieke vrouwelijke rolpatronen zoals die van moeder of echtgenote. Vrouwelijke figuren en vrouwelijke sporten worden toegejuicht. "Vrouwen mochten dus wel aan sport doen, maar ze moesten er vrouwelijk blijven uitzien," volgens De

---

³⁷ Renson, R. "Belgium," in *International Encyclopedia of Women and Sports*, eds. K. Christensen, A. Guttmann en G. Pfister, (New York: Macmillan Reference USA, 2000): 120-122.

³⁸ Bart Vanreusel, Jeroen Scheerder, Marijke Taks en Roland Renson, "Social sports stratification in Flanders 1969–1999," *International Review for the Sociology of Sport* 37, nr. 2 (2002): 219–45.

³⁹ Willem De Bock, "Sportapostolaat in een evoluerende maatschappij: Inhoudsanalyse van het tijdschrift Sporta(kerel)" (Masterproef Universiteit Gent, 2009). 49.

⁴⁰ De Bock, "Sportapostolaat in een evoluerende maatschappij," 13.

⁴¹ Sarah De Paepe, "Olympische sport: spiegel van genderongelijkheid of hefboom voor emancipatie," (Masterproef, Universiteit Gent, 2009): 17-18.

Paepe.⁴² Ook komen sportvrouwen tot voor de jaren '80 heel weinig in de krant in vergelijking met mannen. Vanaf de jaren '80 is er een exponentieel grotere aandacht voor sportvrouwen in de media.⁴³ De Paepe concludeert dat mondelinge geschiedenis een goede methode vormt in de gender- en sportgeschiedenis en dat er nog verder onderzoek moet gedaan worden naar representaties van sportvrouwen in de media. Ze besluit ook dat de media achter loopt op de tijd en er nog steeds geen gelijke kansen zijn voor sportvrouwen. Hoewel De Paepe focust op Belgische sportvrouwen en Nederlandstalige kranten, geeft ze weinig info over het verloop van de Belgische sportgeschiedenis omdat ze haar onderzoek voornamelijk toetst aan internationale sportliteratuur.⁴⁴

Vanuit een genderperspectief werden er over de Belgische vrouwensport al bijdragen geschreven. Jan De Tolleneer schreef een inleiding op de Belgische vrouwensportgeschiedenis voor het verslag van het RUG-centrum voor genderstudies. In zijn werk wordt duidelijk dat gender een interessante invalshoek is om sport te bestuderen. Hij beschrijft hoe het onderscheid tussen gender en geslacht problematisch is. Vanaf het moment dat vrouwen meer aan sport mogen doen, toont de convergentie van mannelijke en vrouwelijke sportprestaties aan dat niet enkel de "natuur" sportprestaties bepaalt, maar net zo goed cultuur en opvoeding.⁴⁵ Daarom is het juist zo interessant sport vanuit een genderperspectief te bestuderen, want het wordt duidelijk dat het niet "de natuur van de vrouw is" die sportvrouwen in de weg staat.

Ook Ric Janssens onderzocht de Belgische vrouwensport vanuit een genderperspectief in "*Mannen kom eens zien, een wijf op een koersvelo! Gender en sportbeleving in de verhalen van Belgische atletes (1955-1975)*." Janssens is de eerste die echt op de ervaringen van de atletes zelf focust, via twaalf interviews met sportvrouwen uit de voetbal, de atletiek en het wielrennen. In het onderzoek staat de genderbeleving van sportvrouwen centraal. Hij analyseert de betekenis van vrouwelijkheid, stereotypes en de acceptatie van sportvrouwen in de samenleving. Janssens komt tot de conclusie dat sportvrouwen zich in de jaren '60 vooral gediscrimineerd voelen door de instituties, en in de jaren '70 meer door stereotyperingen in de samenleving. Hij schrijft hoe de pioniers in de jaren '50-'80 weinig het gevoel hebben dat zij aan bepaalde definities van vrouwelijkheid moeten voldoen. Daarnaast concludeert hij dat de ervaringen van sportvrouwen erg uiteenlopend zijn en dat mondelinge geschiedenis een grote meerwaarde is in onderzoek naar vrouwensport.⁴⁶

---

⁴² De Paepe, "Olympische sport: spiegel van genderongelijkheid of hefboom voor emancipatie," 99.

⁴³ De Paepe, "Olympische sport: spiegel van genderongelijkheid of hefboom voor emancipatie," 105.

⁴⁴ De Paepe, "Olympische sport: spiegel van genderongelijkheid of hefboom voor emancipatie," 88-93.

⁴⁵ Jan Tolleneer, "Gender en sport," *Verslagen van het RUG-centrum voor genderstudies* 15 (2006): 43-60.

⁴⁶ Ellen [Ric] Janssens, "Mannen kom eens zien, een wijf op een koersvelo! Gender en sportbeleving in de verhalen van Belgische atletes (1955-1975)," *Tijdschrift voor genderstudies* 15, nr 4. (2012): 4-17.

Onderzoek naar wielrennen, atletiek en voetbal

Naar het vrouwenwielrennen werd eerder al vernieuwend onderzoek verricht op vraag van KOERS, het Museum van de Wielersport in Roeselare. Het vierde nummer van het KOERS-tijdschrift *Etappe* werd volledig gewijd aan het vrouwenwielrennen. Thomas Ameye deed onderzoek naar Hélène Dutrieu, de eerste Belgische pilote, die ook succesvol was in de koers.⁴⁷ Dries De Zaeytijd onderzoekt het verloop van het vrouwenwielrennen in de jaren '50 en de aanloop van de erkenning door de wielerbond. Hij schrijft hoe in de jaren '50 vrouwenwielrennen populair werd als "kermiskoersen." Er kwam veel volk kijken - niet altijd om de sportieve prestaties - en wielersportorganisatoren verdienden veel geld. De Zaeytijd schrijft hoe Maurice Van De Vyver, vader van de latere wereldkampioene Yvonne Reynders, een eigen bond opricht. Ook het eerste WK voor vrouwen komt in zijn werk aan bod. Belgische wielrensters kwamen er aan de start ondanks het feit dat zij geen vergunning kregen van de Belgische Wielerbond.⁴⁸ In het zesde nummer van *Etappe* toonde Pascal Delheye aan dat er, naar aanleiding van de eerste wielervedstrijden op de weg in België in 1869, ook een vrouwencompetitie werd georganiseerd. De *Gazette van Gent* schreef hier zelfs positief over.⁴⁹

Onderzoek naar Elvire/Willy De Bruyn, transgender en wereldkampioene wielrennen tijdens de jaren '30 werd gevoerd door Denise De Weerd. Ze doet een oproep naar verder onderzoek omdat rond De Bruyn nog veel onduidelijkheid heerst. De Bruyn komt ook uitgebreid aan bod in het boek over de Nederlandse Wielrenster Mien Van Bree door Mariska Tjoelker.⁵⁰ Verder verschenen er verschillende biografische werken over vrouwenwielrennen. Maurice Hermans schreef een biografie *Yvonne Reynders: zevenmaal in de zevende hemel*. In het boek van Hermans komt ook het vrouwenwielrennen voor de erkenning door de KBWB aan bod. Hij schetst aan de hand van van briefwisseling, interviews, krantenartikels en verschillende tijdschriften de carrière van Yvonne Reynders. Het werk vormt een goede inleiding op het vrouwenwielrennen van de jaren '50-'70. Vooral zijn hoofdstuk over de BDWB (Belgische Dameswielerbond) is interessant.⁵¹ Ook koersen in het buitenland komen aan bod. Over de eerste officiële Belgische kampioene op de weg, Victoire Van Nuffel, schreef historicus Geert Clerbout een artikel. Hij maakte zelfs een korte reportage voor Canvas over haar leven.⁵² In het artikel van Ric Janssens komt ook Victoire Van Nuffel aan bod.

---

⁴⁷ Thomas Ameye, "Hélène Dutrieu. Uomo Universale!" *Etappe: magazine over historische fietshelden* 4 (2016): 12-16.

⁴⁸ Dries De Zaeytijd, "Mogen vrouwen wel koersen: de moeizame weg naar officieel erkend vrouwenwielrennen in België," *Etappe: magazine over historische fietshelden* 4 (2016): 32-36.

⁴⁹ Pascal Delheye, "Koers, kerk en politiek," *Etappe: magazine over historische fietshelden* 6 (2017): 75-79.

⁵⁰ Denise De Weerd, "Elvire/Willy De Bruyn: een aanzet tot verder onderzoek," Nieuwsbrief van het Fonds Susan Daniel nr. 12 (2006): 18-21; Mariska Tjoelker, *Mien - een vergeten geschiedenis* (Amsterdam: Thomas Rap, 2006).

⁵¹ Maurice Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel* (Deurne: Book & Media Publishing, 2002), 34-35.

⁵² Geert Clerbout, "Victoire Van Nuffel. kampioene en feministe," 't Ridderke (2006): 1-6; "Docu 4x7: Victoire: de koers van mijn leven," Sporza, geraadpleegd 25.10.2020, https://sporza.be/nl/2017/05/17/docu-4x7_-victoire-de-koers-van-mijn-leven-1-2981345/; Jeroen Denaeghel, "Victoire Van Nuffel: feministe op een roze wielersportwolk," Jeroen Denaeghel, geraadpleegd 25.10.2020. <http://www.jeroendenaeghel.be/victoire-van-nuffel-feministe-op-een-roze-wielersportwolk/>.

Over de geschiedenis van de Belgische vrouwenatletiek is er weinig geschreven. In het boek *100 Jaar Belgische Atletiek*, staan in verhouding met de portretten over mannelijke atleten, heel weinig damesatletes vermeld.⁵³ Wel staat er een register met de namen van de beste Belgische atletes van de voorbije 100 jaar en hun prestaties. Sporjournalist Ivan Sonck schreef meerdere werken over de atletiekgeschiedenis, waaronder *Iconen van de langeafstand*. Hier komen meerdere vrouwelijke langeafstandsluopsters in aan bod, waaronder Magda Ilands, pionierster van de vrouwenmarathon.⁵⁴ Academische uitgaves over de vrouwenatletiek in België zijn onbestaande.

De geschiedenis van het vrouwenvoetbal in België werd geschreven vanuit verschillende invalshoeken. Historica Eliane Van Den Ende beschrijft de eerste voetbalploegen uit de jaren '20 en '30. Ze toont aan hoe vrouwenvoetbal lang voor de erkenning van de mannenbond gespeeld werd, en op welke manier de mannenbond het vrouwenvoetbal tegenwerkte. Uit haar onderzoek blijkt ook dat de damesploegen uit de jaren '20 internationaal actief waren en ontzettend veel supporters trokken. Een overzichtswerk over het damesvoetbal van niet-academische aard is geschreven door Rudi Molleman. In *Het damesvoetbal in België* komt ook de periode uit de jaren '20 en '30 aan bod. Vanuit de focus op één club schreef Lucien Paulis *De andere kleedkamer van RSC Anderlecht* over het vrouwenvoetbal.⁵⁵

Vanuit de faculteit lichamelijke opvoeding werden er verschillende thesen geschreven over vrouwenvoetbal. Cécile Peeters schreef een werk over de ontwikkeling van het Belgische damesvoetbal na de erkenning door de KBVB. Zij focust op de redenen waarom het damesvoetbal erkend is, of de vrouw "geschikt" is voor voetbal en wat de internationale standpunten hierover zijn.⁵⁶ De medische argumenten die aan bod komen zijn uit de jaren '70 en heel erg gebaseerd op stereotiepe genderideeën. Deze studie geeft een goed idee van hoe er in de jaren '70 over vrouwenvoetbal werd gedacht. Meer historisch onderzoek werd gevoerd door Hilde Maes met *Ontstaan en evolutie van het damesvoetbal in België : bijdrage tot het Archief voor de moderne sport (MOSAR)*.⁵⁷

Historicus Bert Vrints schreef zijn masterproef aan de Universiteit Antwerpen over ervaringen van Belgische voetbalsters tussen 1970-2010. Vrints schrijft hoe vrouwenvoetbal vandaag nog geen gelijke erkenning heeft als het mannenvoetbal, en dit niet enkel in de sport maar ook in de geschiedschrijving is dit het geval. In de inleiding geeft hij aan hoe hij als eerste (samen met Janssens) focust op ervaringen van Belgische voetbalvrouwen, en niet op andere aspecten van de sport.⁵⁸ Vrints merkt op dat de voetbaldames met veel tegenkanting te

---

⁵³ *100 Jaar Belgische Atletiek* (Brussel: Koninklijke Belgische Atletiekbond).

⁵⁴ Ivan Sonck, *Iconen van de lange afstand* (Antwerpen: Houtekiet, 2011).

⁵⁵ Lucien Paulis, *De andere kleedkamer van RSC Anderlecht: Vrouwen scoren ook* (Geel: MGraphics, 2012).

⁵⁶ Cécile Peeters, "Damesvoetbal: studie over het ontstaan, de evolutie en de geschiktheid van de voetbalsport voor vrouwen : explorerend onderzoek bij vrouwelijke voetbalspelers" (Masterproef Katholieke Universiteit Leuven, 1975).

⁵⁷ Hilde Maes, "Ontstaan en evolutie van het damesvoetbal in België," (Masterproef Katholieke Universiteit Leuven, 1988).

⁵⁸ Bert Vrints, "We wilden gewoon voetbal spelen": onderzoek naar ervaringen binnen het Belgische damesvoetbal 1970-2010," (Masterproef Universiteit Antwerpen, 2017), 2.

maken krijgen, maar zich hier niet veel van aantrekken of zich zelfs bijna onverschillig opstellen. Hij besluit dat genderstereotypes de sport tot vandaag op een soms bijna onzichtbare manier reguleren. Vrints roept op tot verder onderzoek naar het damesvoetbal, want er kunnen volgens hem ongetwijfeld nog veel verhalen verteld worden.⁵⁹

Er is al heel wat onderzoek gevoerd naar de Belgische sportgeschiedenis, maar internationaal loopt België nog achter. Zeker in vergelijking met de Angelsaksische landen waar vrouwensport vanuit verschillende perspectieven een belangrijk onderzoeksdomein is. In België kennen we nog veel lacunes in het sport-historisch onderzoek. Er mist een algemeen historisch werk over vrouwensport, waarbij verschillende sporten/ sportvrouwen aan bod komen. Behalve in het werk van Janssens en Renson worden vrouwensporten weinig in een vergelijkend perspectief geplaatst, hoewel de verschillen en gelijkenissen in acceptatie en beleving tussen sportdisciplines interessant zijn. Een algemeen werk over de Belgische vrouwensport in internationaal perspectief kan ook interessant zijn.

De periode '20-'30 werd weinig beschreven in de historische literatuur. Het is niettemin een belangrijke periode is die in andere landen wel al uitgebreid onderzocht werd. Vooral de Belgische damesbonden uit de jaren '20 en '30 zijn een onderzoek waard, in Frankrijk was Alice Milliat's *Fédération des Sociétés Féminines Sportives de France* al het onderwerp van uitgebreid onderzoek.⁶⁰ Daarnaast werd er nog geen algemeen historisch overzicht geschreven over het vrouwenwielrennen of de atletiek, in tegenstelling tot over de voetbal. In algemene overzichten over zowel mannen als vrouwen, komen vrouwen nauwelijks aan bod.

In onderzoek naar vrouwensport ontbreekt er informatie over de historische representatie van vrouwen in de Belgische media. Sarah De Paepe deed een krantenonderzoek, maar beperkte zich tot één Belgische krant: *Het Nieuwsblad*. Jean-Michel De Waele onderzocht de Waalse kranten.⁶¹ Een onderzoek naar representatie kan nuttig en relevant zijn om vrouwensport beter te begrijpen. Kranten beïnvloeden deels de samenleving en vice versa. Het is dus interessant om deze opvattingen te bestuderen. Dit werd wel al gedaan in andere landen.⁶²

---

⁵⁹ Bert Vrints, "We wilden gewoon voetbal spelen," 24.

⁶⁰ Florys Castan-Vicente en Anaïs Bohuon, "Emancipation through sport? Feminism and medical control of the body in interwar France," *Sport in History* 40 nr. 2 (2020): 235-256; Florys Castan-Vicente, Anaïs Bohuon, Henaff-Pineau en Chanavat, "French pioneers in International Women's Sport: Alice Milliat and Marie-Thérèse Eyquem, between medical supervision and militant separatism", *Staps* 125, nr. 3 (2019): 31-47.

⁶¹ Jean-Michel De Waele, "Femmes et sport en Communauté française. Rapport final de l'étude réalisée par le Groupe Pluridisciplinaire Sport et Société de l'Université Libre de Bruxelles," *Sport* 173 (2001) 9-41.

⁶² Voorbeelden zijn: T.J. Van Den Born, "Een onderzoek naar discourswisselingen in krantenartikelen over vrouwensport (1895-1999)," Bachelorproef, Universiteit Utrecht, 2020; Riitta Pirinen, "Catching up with men? Finnish newspaper coverage of women's entry in traditionally male sports," *International Review for the Sociology of Sport* 32, nr. 3 (1997): 239-241; Pamela Creedon, *Women, media, and sport: Challenging gender values* (Thousand Oaks: Sage publications, 2000).

Er werd er weinig onderzoek gedaan naar de organisatie met focus op de bonden zelf. In het voetbal en wielrennen werd hiernaar het meeste onderzoek verricht, maar vooral in het wielrennen is dit gefragmenteerd. In de atletiek werd dit nog niet bestudeerd. Het is interessant om de organisatie van vrouwensport vanuit een historisch perspectief te bestuderen, om evoluties te ontdekken in het denken over vrouwensport.

Ten slotte is er zoals Bert Vrints aangeeft in zijn inleiding nog maar weinig onderzoek gedaan naar de ervaringen van sportvrouwen zelf. Vrints, Janssens en De Paepe interviewden sportvrouwen vanuit een historisch perspectief. Ze geven alle drie aan dat mondelinge geschiedenis een goede methode is, en dat er nog veel onderzocht moet worden. Het is belangrijk om ook de verhalen van de sportvrouwen te horen, voor deze verloren gaan. Onderzoek naar ervaringen is maar heel beperkt. In *A Game for Rough Girls? A History of Women's Football in Britain* baseert Jean Williams zich op 75 interviews met sportvrouwen. Haar werk toont aan hoe vruchtbaar deze methode is.⁶³

1.4 ONDERZOEKSVRAAG EN PROBLEEMSTELLING

In deze masterproef vertrek ik vanuit de vaststelling dat er binnen de Belgische sportgeschiedenis veel lacunes zijn in het onderzoek naar vrouwensport. Academisch onderzoek in onder andere Canada, de VS, Groot-Brittannië, China en Frankrijk toont aan dat vrouwensport vanuit een historische invalshoek boeiend en relevant is.⁶⁴

Belgische vrouwelijke wereldtoppers uit de periode 1950 zijn amper gekend bij een groter publiek. De naam 'Yvonne Reynders', meervoudig wereldkampioene wielrennen, zal niet bij veel Belgen een belletje doen rinkelen. In dit onderzoek wil ik vrouwensport en sportvrouwen op de kaart te zetten, voor zij vergeten worden. Ik zal hiervoor atletiek, wielrennen en voetbal bestuderen en focussen op de twee belangrijkste protagonisten in de vrouwensport: de sportbonden, die de sporten organiseerden en reglementeerden, en de sportvrouwen die aan competities deelnamen. De drie sportbonden waarvan ik het beleid zal bestuderen zijn de Koninklijke Belgische Wielerbond, de Koninklijke Belgische Atletiekbond (later gesplitst in een Vlaamse en Waalse afdeling) en de Koninklijke Belgische Voetbalbond.

Mijn centrale vraag luidt: *Op welke manier is het beleid van de sportbonden geëvolueerd tussen de jaren '50-'80 en hoe gingen sportvrouwen hiermee om?* Om deze vraag te beantwoorden zal ik per sport op twee onderdelen focussen: het institutionele aspect en de ervaringen van sportvrouwen.

In het institutionele deel stel ik volgende vragen: Hoe liep de vrouwensport voor de erkenning van de bond? Waarom erkende de sportbond vrouwensport? Welk discours voert de bond rond vrouwensport? Wie bepaalt de regels over vrouwensport? Hoe verschillen de regels van

---

⁶³ Jean Williams, *A game for rough girls: a history of women's football in Britain* (Londen: Routledge, 2013), 11.

⁶⁴ Zie vooral de werken van Ann Hall over Canada, Huan Xiong over China, Susan Kahn, Patricia Vertinsky, Michaël Messner en Susan Ware over de VS, en Joyce Kay, Jayne Caudwell, Jean Williams over Groot-Brittannië, Anais Bohuon over Frankrijk etc.

de vrouwensport met die van mannsport en brengt dit ongelijkheid met zich mee? Op welke manier evolueren de disciplines en reglementen voor vrouwen? Waarom evolueren deze en wanneer? Via dit deel wil ik de ervaringen van de sportvrouwen in het tweede deel inhoudelijk versterken en contextualiseren.

Daarna wil ik de ervaringen van de sportvrouwen onderzoeken. Voelden zij zich als sportvrouw geaccepteerd in de samenleving? Wat dachten zij over de representatie van vrouwensport in de media? Hoe gingen zij om met de regels die de bonden oplegden? Ervaarden ze die als discriminerend? Stond hun gezin in de weg van hun sportcarrière? Ric Janssens gaat in tegen het idee dat sportvrouwen enkel passieve slachtoffers van een patriarchale sportwereld zijn. Sportvrouwen zijn ook actieve deelnemers in het creëren van genderstructuren.⁶⁵ Daarom onderzoek ik of sportvrouwen actief strijden voor een meer gelijke behandeling in de sport. Identificeerden zij zich als feministe? Kregen zij te maken met stereotypes over “mannelijke” of lesbische sportvrouwen. Voelden ze zich pioniers van de sport? Hadden zij het gevoel dat de vrouwensport tussen de jaren ‘50 en ‘80 evolueerde?

Binnen de onderzoeksvraag wil ik nagaan hoe de institutionele regeling van vrouwensporten veranderde doorheen de tijd en welke grote verschillen of gelijkenissen er zijn tussen wielrennen, atletiek en voetbal. Deze thesis kan een aanvulling vormen op de Belgische sportliteratuur, en kan bijdragen tot een beter begrip van de genderongelijkheid in de Belgische sportwereld. Ik wil ingaan tegen het idee dat internationale vrouwencompetities een recent fenomeen zijn en geen deel uitmaken van de “collectieve sportgeschiedenis”. Ik wil ook laten zien dat sportreglementen historisch gegroeid zijn, en er vaak weinig biologische argumenten achter de regels zitten. Mijn grootste doel in deze thesis is om de aandacht te vestigen op de sportvrouwen en hun verhalen, die tot nu toe maar weinig gehoord zijn. Samengevat wil ik het wielrennen, de atletiek en het voetbal voor vrouwen een plek in de sportgeschiedenis geven en aantonen dat vrouwensport relevant is om te bestuderen in toekomstig onderzoek.

2. METHODOLOGIE

2.1 DISCIPLINAIRE AFBAKENING

Om het onderzoek af te bakenen koos ik op drie competitiesporten. Atletiek: een zuiver individuele sport, wielrennen: een sport die deels individueel en deels ploeggebonden is, en voetbal: een pure ploegsport.

Mijn thesis bestaat uit drie hoofdstukken. In elk hoofdstuk focus ik op één sport. Ten eerste bespreek ik de institutionele aspecten van de sport. Zoals ik aangaf in mijn onderzoeksvraag focus ik in dit deel op de periode vóór de erkenning door de sportbond, de erkenning zelf, de representatie van vrouwensport door de sportbond en de reglementen. Tegenover het beleid plaats ik al enkele ervaringen van de sportvrouwen, om dit tastbaarder te maken.

---

⁶⁵ Janssens, “Mannen kom eens zien, een wijf op een koersvelo,” 6.

In het tweede deel van elk hoofdstuk focus ik op de ervaringen van sportvrouwen, via de belangrijkste bronnen uit deze periode: de sportvrouwen zelf. Er wordt vaak over hen gesproken, maar zelden met hen gesproken. Interviews met enkele vrouwelijke pioniers kunnen een interessant beeld geven over hoe vrouwelijke sporters het beleid van de sportbonden ervaren. In verschillende thema's komen hun ervaringen aan bod: de samenleving, de bond, hun gezin, genderidentiteit, feminisme en de evolutie van vrouwensport. Na elk hoofdstuk maak ik een tussentijdse conclusie.

De officiële erkenning van de sporten loopt niet gelijk. Atletiek wordt vóór wielrennen erkend, maar ik zal toch eerst wielrennen bespreken omdat de geïnterviewde wielervrouwen van een vroegere generatie zijn. Voor bronnenmateriaal zal ik mij grotendeels richten op de sportbonden en de sportvrouwen. Archiefmateriaal van sportorganisaties als het Belgisch Olympisch Comité of Sporta zal ik door deze afbakening niet in mijn onderzoek kunnen opnemen. Soms maak ik wel gebruik van krantenartikels om het bronnenmateriaal of specifieke evenementen beter in hun context te plaatsen. Vooral voor de periode tijdens de jaren '20 en '30 maak ik gebruik van kranten. Vrouwensport werd vaak door vrouwenbonden georganiseerd. Aangezien deze bonden niet officieel erkend waren (door de mannenbonden weliswaar) is dit stukje geschiedenis moeilijk te achterhalen. Ik focus niet op deze periode, maar deze vrouwenbonden kunnen een interessant uitgangspunt vormen voor later onderzoek. Ook Belgische kranten kunnen interessant bronnenmateriaal vormen voor onderzoek naar de representatie van sportvrouwen door de media.

Atletiek, wielrennen en voetbal werden tussen 1950 en 1980 alle drie als echte mannensporten bekeken waarin kracht een duurvermogen centraal staan. In de atletiek is dit niet langer zo, maar vrouwenwielrennen en -voetbal zijn nog steeds een afwijking van de standaard. De drie sporten verschillen enorm in organisatiestructuur, zowel op lokaal als internationaal niveau. De emancipatie van de vrouw in deze verschillende sporten loopt chronologisch ook niet gelijk. De eerste topwielrensters zijn van een andere generatie dan de eerste topvoetbalsters. In de atletiek werd de eerste olympische vrouwenmarathon pas 60 jaar na de sprint en het hoogspringen georganiseerd. Ik zal deze verschillen in chronologie in het achterhoofd houden. Ik heb de periode 1950-1980 gekozen, omdat dit de periode is waarin de drie vrouwensporten officieel door de bonden erkend worden. Het is een periode van pioniers in een veranderend sportlandschap.

2.2 INSTITUTIONELE GESCHIEDENIS

Voor het onderzoek naar het institutionele aspect van de vrouwensport maak ik gebruik van verschillend bronnenmateriaal. De periode voor de officiële erkenning van de sport door de bond bestudeer ik via de literatuur en krantenartikels op Belgicapress. Voor het onderzoek naar wielrennen maak ik gebruik van het officiële bondsblad *Cyclo Sprint*. Ik heb gekozen voor de bondsbladen omdat hierin de reglementen in de vrouwensport het makkelijkste terug te vinden zijn en de bondvisie op vrouwensport duidelijk wordt. Alle edities van *Cyclo Sprint* zijn aanwezig in het archief van de Koninklijke Belgische Wielerbond in Tubeke. De edities vanaf

1966 worden bewaard in de Koninklijke Bibliotheek in Brussel. Ik maak ook gebruik van vergaderingsnotulen van het uitvoerend comité uit het archief in Tubeke. Verder maak ik gebruik van enkele artikels in het tijdschrift *Sportakerel* over de erkenning van het vrouwenwielrennen, die ik heb geraadpleegd in het documentatiecentrum van *Koers*, het museum van de wielersport.

In het hoofdstuk over atletiek baseer ik mij op het bondsblad *Atletiekleven/ La Vie Athlétique*. *Atletiekleven* vanaf 1966 is beschikbaar in de Koninklijke Bibliotheek. De edities van *La Vie Athlétique* van 1950-1966 heb ik bestudeerd in het persoonlijke archief van sportkenner André De Hooghe uit Sint-Niklaas omdat de bondstijdschriften vóór 1966 ontbreken in de KBR. Vanaf 1978 starten de Vlaamse en Waalse bond elk met hun eigen tijdschrift. Voor de periode van 1978-1980 heb ik beide tijdschriften geraadpleegd. Zowel de Vlaamse als de Waalse atletiekbond bezitten geen archief.

Voor vrouwenvoetbal baseer ik me op *Sportleven/La Vie Sportive*, het bondsblad van de KBVB. Het bondsblad is terug te vinden in de Koninklijke Bibliotheek in Brussel. Ik maak ook gebruik van het archief van de KBVB over vrouwenvoetbal in het Algemeen Rijksarchief van Brussel.

Het bronnenmateriaal is vanuit de standpunten van de bond geschreven. Daarom is het belangrijk kritisch om te gaan met wat zij schrijven. De bonden zullen zich over hun eigen beleid weinig kritisch uitlaten. In theorie is de bond erg positief over vrouwensport, maar via de ervaringen van de sportvrouwen en krantenartikels kunnen we nagaan of zij hier werkelijk naar handelen. Vrouwensporten worden weinig vermeld en dat zegt heel veel. Wat er staat maar vooral wat er niet staat, is het onderzoeken waard. De bonden maken vaak beslissingen die in de lijn liggen met beslissingen van internationale bonden, daarom is het belangrijk de internationale context in de sportwereld niet uit het oog te verliezen.

2.3 MONDELINGE GESCHIEDENIS

Bij mondelinge geschiedenis worden gesproken bronnen geanalyseerd. Deze methode won vanaf de jaren 1980 aan populariteit. Toch worden mondelinge bronnen vaak nog gezien als een aanvulling op schriftelijke bronnen.⁶⁶ Verhalen van personen die gebeurtenissen echt hebben meegemaakt kunnen een nieuwe dimensie geven aan reeds bestaande historische kennis. *“But another important purpose of oral history is that interviews allow us to hear neglected voices in both the present and the past, and to preserve these voices for future generations.”*⁶⁷ Omwille van deze laatste reden is het belangrijk om naar de ervaringen van de sportvrouwen te luisteren.

Gesproken bronnen worden via een samenwerking tussen de interviewer en de geïnterviewde gecreëerd. Intersubjectiviteit staat centraal, en vormt de bron voor nieuwe kennis. Intersubjectiviteit maakt mondelinge bronnen uniek, subjectiviteit zelf is niet enkel

---

⁶⁶ Nico Wouters en Koen Aerts, “Mondelinge geschiedenis in België en de (de-)constructie van collectieve herinnering,” *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis* 92 (2014): 504.

⁶⁷ A. Davis, A. Hajek, en L. King, “Gender, subjectivity and oral history, University of Warwick, 24 November 2011,” *History Workshop Journal* 73, nr. 1 (2012): 362.

eigen aan oral history.⁶⁸ Schriftelijke bronnen worden net als orale bronnen door de onderzoeker geïnterpreteerd. Historici kunnen op basis van dezelfde bronnen toch tot verschillende narratieven komen.

De inhoud van de bron is zowel afhankelijk van de interviewer als de geïnterviewde en dit krijgt veel kritiek. Eén van de belangrijke kritieken is de machtspositie die ontstaat tussen de interviewer (historicus) en de geïnterviewde. Hoewel zij beiden de bron creëren, heeft de historicus het laatste woord in de interpretatie van de bron. Judith Stacey en Daphne Patai spreken over deze machtsrelatie als het privilege van de interviewer.⁶⁹ Als interviewer moet je je bewust zijn van deze machtspositie. Tijdens het interview mag de historicus geen narratieve structuur opleggen. De narratieve structuur die de geïnterviewde gebruikt is juist interessant om achteraf te analyseren.⁷⁰

Naast de structuur van het verhaal moet de historicus rekening houden met de inhoud en de vertelwijze. Stiltes, lichaamstaal, intonatie en expressie zijn hierbij belangrijke factoren om op te letten.⁷¹ Door het dragen van een mondkapje, en de verplichte social distancing is het tijdens de coronaperiode moeilijker om hiermee rekening te houden.

Joan Sangster wijst erop dat zowel de vorm als de inhoud van het verhaal bestudeerd moeten worden. Historici die enkel focussen op de 'verborgen taal' - de grote meta-narratieven die achter de verhalen van de sportvrouwen schuilen en die de dominante ideologieën en discours van die tijd blootleggen - verliezen oog voor de inhoud van het verhaal. Een te eenzijdige focus op de deconstructie van een meta-narratief kan de agency van individuen op de achtergrond doen verdwijnen. Individuele narratieven moeten niet enkel worden gedeconstrueerd, ook moet er worden gelet op de betekenis van terugkomende patronen in de vrouwengeschiedenis.⁷²

Ric Janssens schrijft in zijn artikel over mondelinge geschiedenis dat de geïnterviewde deels antwoordt naar wat hij/zij denkt dat de onderzoeker verwacht. De onderzoeker bouwt op basis van deze interviews een eigen narratief op.⁷³ Janssens ziet een uniek voordeel in het gebruiken van oral history als onderzoeksmethode. *"Het interpretatieve conflict tussen verteller en onderzoeker vormt immers net een uniek vertrekpunt om een beter inzicht te verkrijgen in de pluraliteit van de gender- en sportbeleving van vrouwen in het verleden."*⁷⁴ Mondelinge geschiedenis wordt zo een creatieve samenwerking tussen de onderzoeker en de ondervraagde. Verwijten dat mondelinge geschiedenis te subjectief is om wetenschappelijk

---

⁶⁸ Nico Wouters en Koen Aerts, "Mondelinge geschiedenis en geheugenstudie: slotbedenkingen," *Revue belge de philologie et d'histoire* 92, nr. 2 (2014): 691-92.

⁶⁹ Joan Sangster, "Telling our stories. Feminist debates and the use of oral history," in *The oral history reader*, eds. Robert Perks en Alistair Thomson (Londen: Routledge, 1998), 12.

⁷⁰ Wouters en Aerts, "Mondelinge geschiedenis en geheugenstudie," 697.

⁷¹ Wouters en Aerts, "Mondelinge geschiedenis in België," 509.

⁷² Sangster, "Telling our stories," 22.

⁷³ Janssens, "Mannen kom eens zien, een wijf op een koersvelo," 15.

⁷⁴ Janssens, "Mannen kom eens zien, een wijf op een koersvelo," 16.

te zijn, hebben geleid tot literatuur met beschrijvingen van doorzichtige en toetsbare onderzoeksmethodes.⁷⁵

Zoektocht naar respondenten

De ervaringen van sportvrouwen zal ik aan de hand van zes diepte-interviews proberen te achterhalen. De zes respondenten zijn geselecteerd op basis van drie criteria. Het zijn sportvrouwen die tussen 1950 en 1980 aan atletiek, voetbal of wielrennen deden. Ze behoorden tot de pioniers van hun discipline en tot de nationale of zelfs internationale top. De zoektocht naar respondenten verliep vlotter dan verwacht. Met de hulp van familieleden en journalisten waren de contactgegevens van de respondenten te achterhalen.

In het wielrennen kon ik niet om Yvonne Reynders en Victoire Van Nuffel heen. Reynders behaalde zeven wereldtitels, Van Nuffel werd meerdere malen Belgische kampioene. Zij zijn beiden geboren in 1937 en behoren tot de vroegste generatie respondenten. Zij zijn ook veruit de bekendste respondenten.

Atletiek werd al in 1950 officieel voor vrouwen erkend, hierdoor waren de pioniers die ik op het oog had helaas niet meer in staat een interview af te leggen. Dit toont aan dat het belangrijk is om deze studie nu te voeren. In tegenstelling tot hun mannelijke tegenhangers zijn deze atletes vaak niet in het collectief geheugen gegrift en moeilijk terug te vinden in het archief. Atletiek bestaat uit heel uiteenlopende disciplines, die op andere momenten werden toegelaten voor vrouwen. Ik moest dus keuzes maken tussen de verschillende disciplines. Uiteindelijk kwam ik terecht bij een zeer veelzijdige atlete die zowel het hoogspringen, het kogelstoten als de vijfkamp heeft beoefend. Helga Deprez is geboren in 1945 werd vijfmaal tot nationaal kampioene bekroond. Eén van de meest evoluerende onderdelen in de vrouwenatletiek was het afstandslopen. Magda Ilands vormde een interessante respondent als de Belgische pionier van de marathon.

In het voetbal kwam ik via de ledenlijsten in het blad van de KBVB terecht bij Rita Bultinck en Maria Seymus. Beiden speelden vanaf 1975 in het nationale vrouwenelftal. Informatie over de zes respondenten is terug te vinden in de respondentenfiches in bijlage 1. Deze werd deels vooraf samengesteld om de juiste vragen te stellen en de verhalen van de respondenten achteraf te kunnen contextualiseren.

Vragenlijst

Tijdens de zes semigestructureerde interviews hanteer ik een vragenlijst met thematisch georganiseerde vragen. De vragen zijn opgesteld op basis van internationale literatuur over vrouwen- en sportgeschiedenis, en archiefmateriaal van de drie sportbonden. De eerste vragen zijn eerder persoonlijk en minder relevant voor het onderzoek. Via vragen over vroegere levensgebeurtenissen kunnen latere belevenissen in de juiste context worden

---

⁷⁵ Bruno De Wever en Pieter en Björn Rzoska, *Gestemd verleden: mondelinge geschiedenis als praktijk* (Brussel: Vlaams centrum voor volkscultuur, 2003), 7.

geplaatst.⁷⁶ Bij het stellen van vragen heb ik de respondenten zelf laten spreken, en ben ik weinig ingegaan op dingen die historisch niet konden kloppen. Ik heb ook gevraagd aan sommige respondenten om gebruik te maken van foto's of krantenmateriaal om hun verhaal te ondersteunen. De kritiek op mondelinge geschiedenis, zoals hierboven beschreven hield ik steeds in het achterhoofd tijdens de interviews. De interviews duurden tussen anderhalf en drie uur lang.

De volgorde van de vragen per thema was flexibel, afhankelijk van de antwoorden van de respondent. Op deze manier wilde ik vooral de respondenten zelf aan het woord laten via hun eigen verhaalstructuur. Daarom koos ik niet voor een gestructureerd interview. Ook wanneer ik een antwoord kreeg dat heel kort was, of niet geschikt voor mijn thesis probeerde ik niet te veel te pushen in een meer "interessantere" richting voor mijn onderzoek.

Op de vraag of Deprez zich als feministe identificeerde antwoordde ze "nee". Daarop zei ze: "*Misschien is dat voor de verwerking van uw thesis niet interessant.*"⁷⁷ Ik probeerde de respondenten op het hart te drukken dat alle antwoorden interessant waren voor mijn thesis, en dat zij niet moesten antwoorden wat zij dachten dat ik wilde horen. Dit laatste kan natuurlijk niet volledig uitgesloten worden.

De vragenlijsten zijn verschillend per persoon, afhankelijk van de sport en de periode waarin zij actief was. In bijlage 2 is de vragenlijst te raadplegen. De interviews zijn opgenomen, en werden achteraf getranscribeerd. Ik heb de transcripties geanalyseerd binnen de historische literatuur en het bronnenmateriaal van de sportbonden. De transcripties zijn niet toegevoegd in de bijlage, omdat ze erg lang zijn, maar kunnen wel worden opgevraagd. De respondenten waren zich bewust van het onderzoek dat ik voerde, en tekenden op voorhand een toestemmingsformulier zodat ik hun namen in deze thesis mocht gebruiken.

---

⁷⁶ Marlia Banning, "Race, Class, Gender, and Classroom Discourse," in *Race Is ... Race Isn't*, eds. Laurence Parker, Donna Deyhle en Sofia Villenas (Abingdon: Routledge, 1999), 127.

⁷⁷ Interview met Helga Deprez door Maura De Troyer, 27.2.2021, Antwerpen.

3. WIELRENNEN

In 1882 wordt de *Fédération Vélocipédique Belge* opgericht, de Belgische Wielerbond voor mannen. De BWB organiseert enkel mannenwedstrijden, daarnaast bestaan er al vanaf het einde van de 19e eeuw wielwedstrijden voor vrouwen. Vrouwenwielrennen werd in die periode als onzedelijk gezien.⁷⁸ Naast het klassieke idee dat vrouwen onvruchtbaar worden van fietsen zou het ook een geheim middel voor masturbatie zijn.⁷⁹

Tijdens de jaren '20 en '30 is het vrouwenwielrennen razend populair in België. Nederlandse journalisten verbazen zich over de progressieve wedstrijdorganisatoren.⁸⁰ Jos De Stobbeleire organiseert wedstrijden in naam van de Belgische Wielrenstersbond.⁸¹ De bond vergadert geregeld op café. Honderden en soms duizenden toeschouwers juichen de wielrensters toe. Wedstrijden zijn geregeld meer dan 100km lang.⁸² De uitslagen verschijnen in *Sportwereld* en *Het Laatste Nieuws*. De wedstrijden zijn geliefd om uiteenlopende redenen: er is het spektakel, er zijn de sportieve prestaties, maar de toeschouwers komen ook om de sportende vrouwen te bespotten. In 1928 worden er Belgische pistekampioenschappen voor dames georganiseerd. "Och! Wie nog durft loochenen dat de toekomst onzer velowefkens niet gebakken is spreekt ronduit tegen de kaart. Die duizenden toeschouwers van zondag 1.1 hebben een levend reclaam gemaakt."⁸³ Tot het einde van de jaren '30 wint het vrouwenwielrennen aan populariteit.

Eén van de sterren in het vrouwenwielrennen is Elvire De Bruyn uit Erembodegem. De Bruyn wordt tweemaal wereldkampioene en wint maar liefst 123 wedstrijden.⁸⁴ De Bruyn is geboren met een interseksuele conditie en wil liever een man zijn. Elvire De Bruyn wordt vanaf 1937 Willy De Bruyn, start met koersen in de mannencategorie en opent een bordeel aan het Noordstation.⁸⁵ Hij zou volgens de hypothese van Denise De Weerd geïnspireerd geweest zijn door de Tsjechische loopster Zdeňka Koubková die na een geslachtsoperatie als Zdenek Koubek door het leven ging.⁸⁶ Of De Bruyn ooit een operatie

---

⁷⁸ Pascal Delheye, "Koers, kerk en politiek," *Etappe: magazine over historische fietshelden* 6 (2017): 75-79; Thomas Ameye, "Hélène Dutrieu, Uomo Universale!" *Etappe: magazine over historische fietshelden* 4 (2016), 12-16.

⁷⁹ Fiona McLachlan, "Gender Politics, the Olympic Games, and Road Cycling: A Case for Critical History," *The International Journal of the History of Sport* 33 nr. 4 (2016): 478.

⁸⁰ "Europeesch kampioenschap voor dameswielrijdsters," *Nieuwe Tilburgsche Courant*, 22.6.1932.

⁸¹ "Wielrijden," *De Volksgazet*, 2.11.1931; "Bij de Sportvrouwen," *Sportwereld*, 2.6.1933. Ook in: Maurice Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel* (Deurne: Book & Media Publishing, 2002), 18-27, komt Jos De Stobbeleire uitgebreid aan bod

⁸² "In en om de Belgische wielrenstersbond," *Sportwereld*, 24.1.1936.

⁸³ "Pist-kampioenschappen van België 1928 voor dames," *Sportwereld*, 7.7.1928.

⁸⁴ "Allerhande: de volksolympiade te Antwerpen in Sportpaleis," *De Schelde*, 19.4.1935. Naar Elvire de Bruyn deed Denise De Weerd al onderzoek: "Elvire/Willy De Bruyn: een aanzet tot verder onderzoek," Nieuwsbrief van het Fonds Susan Daniel nr. 12 (2006): 18-21. De Bruyn komt ook veel aan bod in: Mariska Tjoelker, *Mien- een vergeten geschiedenis* (Amsterdam: Thomas Rap, 2006).

⁸⁵ Via de term "Elvire De Bruyn," op Belgicapress vind je honderden krantenartikels waar ze in vermeld staat tot en met 1935. Vanaf 1937 vind je via "Willy De Bruyn" meer informatie op Belgicapress.

⁸⁶ "Elvire/Willy De Bruyn: een aanzet tot verder onderzoek," Nieuwsbrief van het Fonds Susan Daniel nr. 12 (2006): 20-21; "Is het waar? Een Belgische Koubkova?" *Sportwereld*, 14.2.1937; Koubkova staat uitgebreid vermeld in het boek van Lindsey Pieper, *Sex testing: gender policing in women's sports* (Urbana: University of Illinois Press, 2016), 11-33.

onderging is niet bekend.⁸⁷ Willy de Bruyn ligt mee aan de basis van de grote angst voor mannelijke sportvrouwen, die in de jaren '30 ontstaat. De eerste geslachtstesten zijn hier een resultaat van. Vrouwen moesten een geslachtsonderzoek ondergaan, om te zien of zij wel echt vrouw waren. In de jaren '30 moesten zij zich uitkleden voor een dokter, vanaf de jaren '60 evolueerden de testen naar DNA-testen.⁸⁸

Vrouwenwielrennen wordt op grote schaal georganiseerd, ook op internationaal niveau. In 1934 vindt het officieus WK Wielrennen in het Josaphatpark in Schaarbeek plaats. Tienduizend supporters zouden aanwezig geweest zijn, maar het WK krijgt langs alle kanten harde kritiek. *“De klank was schor en droog, bevuild door allerlei opmerkingen, kreten en uitroepingen, welke min de wielrenster dan de vrouw moesten kwetsen in haar waardigheid en eergevoel, indien op beide hoogstaande deugden dat sieraad der vrouw, zij nog mogen aanspraak maken, welke zicht op zoo'n ellendige, gemeene, ontaardende exhibitie leenen.”*⁸⁹ De Belgische Wielerbond ontnemt organisatoren van vrouwenwedstrijden in velodromen het organisatierecht, en distantieert zich duidelijk van de Belgische Wielrenstersbond. Josse Rosseels, algemeen secretaris van de BWB, dient een persoonlijke klacht in bij het gemeentebestuur van Schaarbeek.⁹⁰ De sportpers houdt de wedstrijden stil om de *“moreel-zielijke vrouwen die de schandelijken en mensch-onwaardigen marathondans”* aan te klagen. Enkel *Sportwereld* zorgt voor aankondigingen, de krant is dan ook vaak medeorganisator van vrouwenwedstrijden.⁹¹

Officieel krijgen vrouwenkoersen veel kritiek, maar ze trekken ook positieve aandacht. Organisatoren vinden vrouwenkoersen interessant omdat ze veel geld opbrengen. Er zijn veel boeiende krantenartikels over vrouwenwielrennen terug te vinden in de periode tussen 1920 en 1936. Naar deze periode in de sportgeschiedenis moet nog onderzoek worden verricht.⁹² Vanaf de jaren '40 is er over vrouwenkoersen weinig terug te vinden, maar sinds de jaren '50 komt het vrouwenwielrennen weer langzaam op gang. Net als in de jaren '30 komen veel supporters kijken. Dries De Zaeytijd schrijft in zijn onderzoek dat de grens met voyeurisme flinterdun is.⁹³

De Belgische Wielerbond is tegen deze wedstrijden. Net als de organisatie Sporta die in 1955 oproept om *“dergelijke onzin niet toe te laten in ons land.”*⁹⁴ In 1956 organiseert Jos De Stobbeleire de eerste dameskoersen sinds een lange tijd. Hij krijgt in 1957 de bons van de

---

⁸⁷ “Willy De Bruyn. Belgische wielersheld en vergeten rolmodel,” Rosa Vzw, geraadpleegd 13.5.2021, <https://rosavzw.be/nl/themas/rolmodellen/reizen-sport-avontuur/willy-de-bruyn>.

⁸⁸ “Geslachtelijk onderzoek bij de Olympische Spelen,” *De Volksgazet*, 11.8.1948; Pieper, *Sex testing: gender policing in women's sports*, 11-33.

⁸⁹ “De schandelijke “zotternije” van Schaarbeek,” *Het Nieuwsblad*, 19.9.1934.

⁹⁰ “De schandelijke “zotternije” van Schaarbeek,” *Het Nieuwsblad*, 19.9.1934.

⁹¹ “Het derde Wereldkampioenschap voor dames 1934,” *Sportwereld*, 16.9.1934.

⁹² Naast de BWB van Jos De Stobbeleire bestond ook “de baan op” de Belgische damesbond voor baanwielrennen.

⁹³ Dries De Zaeytijd, “Mogen vrouwen wel koersen: de moeizame weg naar officieel erkend vrouwenwielrennen in België,” *Etappe: magazine over historische fietshelden* 4 (2016), 32-36.

⁹⁴ “Wielerskoersen voor vrouwen,” *Sportakerel* (1955).

Wielrenstersbond.⁹⁵ Reynders vertelt in het boek van Hermans hoe De Stobbeleire niet erg stipt was met de uitbetalingen. Ze zou hem hebben bedreigd met een barkruk, en daarna organiseerde hij geen wedstrijden meer.⁹⁶ Maurice Van De Vyver, vader van topwielrenster Yvonne Reynders (zij kreeg de naam van haar moeder) zou daarna de wielrenstersbond hebben overgenomen, onder de naam BDBW (Belgische Dames Wielrenstersbond). Uit het onderzoek van Hermans blijkt dat deze bond in 1958 werd gesticht.⁹⁷

In 1956 vragen de Fransen en de Engelsen aan de UCI (Union Cycliste Internationale) om het vrouwenwielrennen officieel te erkennen.⁹⁸ De Belgische Wielerbond is tegenstander. Internationaal is vrouwenwielrennen wel al een officiële discipline. In Frankrijk, Groot-Brittannië en verschillende Oostbloklanden leggen vrouwelijke kampioenen elkaar in officiële wedstrijden het vuur aan de schenen.⁹⁹ De UCI laat in 1958 voor de eerste keer vrouwen toe op het WK wielrennen in Reims. De Belgische Yvonne Reynders en Victoire Van Nuffel rijden mee in het wit. Ze mogen de Belgische kleuren niet dragen omdat de BWB het vrouwenwielrennen nog niet heeft erkend.¹⁰⁰ Een totaal van 29 wielrensters uit acht verschillende landen strijden mee voor de regenboogtrui. De Luxemburgse Elsy Jacobs steekt er met kop en schouders bovenuit.¹⁰¹ De Belgische dames doen het goed. Victoire Van Nuffel mist met een vierde plaats na twee Russinnen nipt het eremetaal. *“En ik was dom... vierde! Door een stomiteit, want ik heb met die twee Russen een sprint aangetrokken en ik heb dat nooit niet meer gedaan. (lacht).”*¹⁰² De BWB ziet hoe het vrouwenwielrennen in andere landen institutioneel al veel verder ontwikkeld is.

Eén van de grote tegenstanders van vrouwenwielrennen is de Katholieke sportorganisatie Sporta. Dokter Claes beschrijft in een brief aan de BWB in 1957 zijn bezorgdheid over de gevolgen van vrouwenwedstrijden “op zedelijk gebied.” De BWB reageert dat zij het vrouwenwielrennen niet als onzedelijk zien, mits een sterke reglementering zoals bijvoorbeeld in Engeland het geval is. Wel laten zij het vrouwenwielrennen nog niet toe, omdat de tijd nog niet rijp zou zijn. De heer Standaert wijst er op dat atletiek en zwemmen wel al toegelaten zijn voor vrouwen, terwijl dit minstens even zware sporten zijn.¹⁰³ Het idee dat een vrouw biologisch gedetermineerd is door haar zwakkere lichaam is sterk aanwezig. Een vrouwenlichaam zou blessuregevoelig zijn en vrouwen moeten tegen zichzelf beschermd worden. Vrouwen worden tijdens de jaren '50 geweerd uit “gevaarlijkere” sporten zoals voetbal en lange-afstandslopen. Atletes worden aangespoord om niet over hun grenzen te gaan. Terwijl “over je grenzen gaan” juist het kenmerk is van topsport. *“This overemphasis*

---

⁹⁵ Dick Ariese, “Wilma Van Der Wal: geen toerritten, maar echte wedstrijden,” *Het Parool*, 2.8.1958.

⁹⁶ Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 27.

⁹⁷ Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 18-35.

⁹⁸ “Erkenning gevraagd dameswielrennen,” *Arnhemse Courant*, 10.2.1956.

⁹⁹ De Zaeytijd, “De moeizame weg naar het allereerste BK voor vrouwen,” Koers Museum van de Wielersport, geraadpleegd 12.12.2020, <https://koersmuseum.be/nl/blog/de-moeizame-weg-naar-het-allereerste-bk-voor-vrouwen>.

¹⁰⁰ “La Belgique aura une équipe féminine,” *Le Soir*, 26.8.1958.

¹⁰¹ “Luxemburgse Elsy Jacobs snelste vrouw op de fiets,” *Arnhemse Courant*, 1.09.1958.

¹⁰² Interview met Victoire Van Nuffel door Maura De Troyer, 21.3.2021, Zeebrugge.

¹⁰³ Proces-verbaal 13/11/1957, 102 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1956-1957).

*on protecting girls from strain or injury, and underemphasis on developing skills and experiencing teamwork, fits neatly into the pattern of the second sex. Girls are the spectators and the cheerleaders... This is perfect preparation for the adult role of women.”*¹⁰⁴

In België wordt wetenschappelijk onderzoek verricht om de negatieve gevolgen van vrouwensport te bewijzen. De *Belgische Geneeskundige Vereniging voor de Lichamelijke Opvoeding en de Sport* vermeldt in 1955 dat vrouwen niet mogen sporten omwille van drie redenen. Hun klierstructuren zijn te zwak, vrouwen zijn emotioneel te kwetsbaar, en ze zouden vatbaarder zijn voor verstoringen in de organen. Deze dokters kregen toen wel al kritiek op hun pseudowetenschappelijke bevindingen, maar het idee dat zwaardere sporten en vrouwen niet samen passen blijft populair.¹⁰⁵

Dokter Dries Claes schrijft dat de vrouw gevoeliger en affectiever is dan de man. Als ze gaat sporten kan dit invloed hebben op haar orgaanfuncties. Hij geeft ook aan dat vrouwen voor veel sporten niet geschikt zijn door hun kleinere hart, dat ze maar 70-80 percent van de mannelijke spiermassa kunnen aanmaken en dat zware sport slecht kan zijn voor de ontwikkeling van het bekken. Daarbovenop krijgen ze mannenbenen, iets wat volgens Claes verre van mooi is.¹⁰⁶ Dokter Cauwels verwoordt zijn bevindingen als volgt: *“De vrouw is nu eenmaal anders dan de man: zij is er om moeder te worden en de persoonlijkheid van de man in liefde aan te vullen. Op sportgebied komt het de man toe blijk te geven van de kracht waarmee de natuur hem begiftigde; de vrouw daarentegen geeft uiting aan haar ingeboren drang naar charme en bevalligheid.”*¹⁰⁷ Naast het biologische argument is er ook het morele argument. Vrouwen op een koersfiets zijn ‘onzedelijk’. Dit wordt vooral duidelijk in de reacties die Dries De Zaeytijd verzamelde op de vrouwenkoersen uit de jaren '50.¹⁰⁸

De BWB krijgt vanaf 1956 steeds meer aanvragen om vrouwenwielrennen te erkennen.¹⁰⁹ Hier gaat de bond niet op in. In 1958 geeft de bond nog aan dat: *“onze bond zich niet rechtstreeks inlaat met de inrichting noch met de leiding van dameswedstrijden.”* Wel werkt de bond mee aan de UCI-vergunningen voor vrouwen, maar enkel na onderzoek naar *“het zedelijk gedrag van de belanghebbende juffrouwen.”*¹¹⁰ Op de Gentse wielersbaan worden vanaf 1958 proefwedstrijden georganiseerd.¹¹¹ Op de vergadering van augustus 1958 komt het vrouwenwielrennen nogmaals aan bod. De BWB concludeert dat zij een *“in haast*

---

¹⁰⁴ Susan Ware, *Game, Set, Match: Billie Jean King and the Revolution in Women's Sports* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2011), 124.

¹⁰⁵ Gregory P. Moon, “A New Dawn Rising: An Empirical and Social Study concerning the emergence and development of English Women's athletics until 1960” (PhD diss., Roehampton Institute, 1997), 249.

¹⁰⁶ Dr. Dries Claes, “Is wielrennen een sport voor vrouwen?” *Sportakerel* (1958): 189.

¹⁰⁷ Dr. A. Cauwels, “Wielrennen als kompetitiesport voor vrouwen en meisjes,” *Sportakerel* (1958): 196.

¹⁰⁸ De Zaeytijd, “Mogen vrouwen wel koersen,” 32-36.

¹⁰⁹ Proces-verbaal 22/1/1958, 125 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959); Proces-verbaal 19/3/1958, 146 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959); Proces-verbaal 15/5/1957, 23 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1956-1957).

¹¹⁰ Proces-verbaal 2/4/1958, 150 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959).

¹¹¹ Proces-verbaal 2/4/1958, 150.

opgestelde reglementering” willen vermijden. In de wintermaanden zal het vrouwenwielrennen uitgebreid worden onderzocht.¹¹²

3.1 DE KONINKLIJKE BELGISCHE WIELERSBOND

In het bondsblad van 3 oktober 1958 verkondigt de BWB opwindend nieuws: vrouwen mogen vanaf 1 januari 1959 officieel wielrennen. De BWB ziet zo kansen om het vrouwenwielrennen beter te reguleren, en een oogje in het zeil te houden op officieuze wedstrijden. In de reguliere kranten blijft het over deze beslissing opvallend stil.¹¹³ De Engelse Women Cycling Association drukt zijn vreugde uit in een brief.¹¹⁴ Sporta reageert negatief op de toelating van de KBWB. Ze schrijven dat de KBWB ingaat tegen de sportgeneeskunde. De organisatie richt zich tot het ministerie van volksgezondheid, besturen van provincies en gemeenten, en de KBWB om de officiële toelating tegen te gaan. Wel is het volgens Sporta positief dat vrouwenwielrennen nu gereguleerd wordt.¹¹⁵

Een officiële aansluiting bij de BWB is bij de vrouwelijke wielrensters helemaal niet zo populair. Veel dames rijden nog bij de damesbond, of zijn enkel aan hun eigen club verbonden. De BWB zet zich in om alle officieuze wedstrijden te verbieden en schakelt hierbij de hulp in van de minister voor volksgezondheid.¹¹⁶ De Zaeytijd beschrijft in zijn onderzoek hoe er naast de “officieel erkende” bond nog verschillende vrouwenbonden blijven bestaan. België kent dus meerdere officieuze kampioenes.¹¹⁷

Maurice Van De Vyver, vader van Yvonne Reynders wordt door de BWB aangeklaagd omdat hij het vrouwenwielrennen zou exploiteren om grote winsten op te strijken. Hij zou daarenboven ook nog eens de koersen onrechtmatig onder de naam van de BWB organiseren. Volgens de BWB verspreidde Van De Vyver het gerucht dat vrouwen zonder echte vergunning konden koersen. In februari 1959 bezitten slechts drie vrouwen een officiële vergunning.¹¹⁸ In 1960 moet de bond van Maurice Van De Vyver verdwijnen door de opslorping van de Belgische Wielerbond.¹¹⁹ Volgens Reynders was het overlaten van de BDBW aan de bond een fout, *“de bond heeft bitter weinig gedaan voor de vrouwen en na mijn carrière zagen ze mij niet meer staan.”*¹²⁰

Na de erkenning gaat het snel in het wielrennen. Het niveau van de Belgische vrouwen ligt op internationaal vlak enorm hoog. Op 24 maart 1959 wordt in Anderlecht de eerste wegkoers voor vrouwen gereden. Wereldkampioene Elsy Jacobs wint er voor Victoire Van Nuffel.

---

¹¹² Proces-verbaal 20/8/1958, 9 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959).

¹¹³ De Zaeytijd, “De moeizame weg naar het allereerste BK voor vrouwen.”

¹¹⁴ Proces-verbaal 1/10/1958, 36 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959).

¹¹⁵ Dr. A. Cauwels, “Wielrennen als kompetitiesport voor vrouwen en meisjes,” 193-195.

¹¹⁶ Proces-verbaal 28/1/1959, 63-64 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959).

¹¹⁷ De Zaeytijd, “Mogen vrouwen wel koersen,” 32-36.

¹¹⁸ Proces-verbaal 25/2/1959, 73 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959).

¹¹⁹ Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 35.

¹²⁰ Rik Van Cauwelaert, “Een monoloog met echo,” *Sport Magazine* nr. 29 (1986): 82.

Enkele maanden later wordt het eerste officiële nationaal kampioenschap voor vrouwen georganiseerd in Antwerpen. Daar rijdt Victoire Van Nuffel naar haar eerste officiële Belgische titel.¹²¹

Afbeelding 1: Victoire Van Nuffel met de Belgische trui, 1959. Roeselare, KOERS Museum van de wielersport.

*“De algemene indruk van het publiek was: dat wielervedstrijden over een beperkte afstand en op niet TE lastige wegen wel in de uitvoeringsmogelijkheid van de vrouwen liggen.”*¹²² Daarmee was het nationaal kampioenschap dan ook een succes. De Zaeytijd merkt echter op hoe de kranten stil blijven over het succes. Sporta zou namelijk bewust hebben afgesproken met Het Volk en Het Nieuwsblad om niet over vrouwenwielrennen te schrijven.¹²³

In datzelfde jaar organiseert de UCI het WK wielrennen in Zandvoort. De organisatoren willen geen vrouwen aan de start, dus moeten de vrouwen in Rotheux-Rimièrre, nabij Luik, voor hun wereldtitel strijden. De BWB neemt de organisatie van de Nederlandse Wielrenunie over. Yvonne Reynders rijdt in de gietende regen naar de titel. Het deelnemersaantal is verdubbeld in vergelijking met het WK in Reims.¹²⁴ In de conclusie van zijn onderzoek stelt De Zaeytijd de

---

¹²¹ De Zaeytijd, “De moeizame weg naar het allereerste BK voor vrouwen.”

¹²² “Eerste officieel Belgisch wegkampioenschap voor vrouwen gewonnen door Victoire Van Nuffel,” *Cyclo Sprint* 7 (1959): 15.

¹²³ De Zaeytijd, “Mogen vrouwen wel koersen,” 32-36.

¹²⁴ “Uit de hand gelopen grap: Yvonne Reynders over haar carrière,” Koers Museum van de Wielersport, geraadpleegd 3.11.2020, <https://koersmuseum.be/admin/storage/koersmuseum/07apr-uitdehandgelopengrap.pdf>.

vraag of de erkenning door de bond voor verbetering zorgde. Zijn antwoord: ja en nee. Infrastructuur en kleedkamers komen er, maar omkadering blijft voor vele jaren uit.¹²⁵

Afbeelding 2: Yvonne Reynders met de regenboogtrui, 1959. Roeselare, KOERS Museum van de wielersport.

Representatie van vrouwenwielrennen door de bond

Hoe denkt de Belgische Wielerbond precies over vrouwenwielrennen? Al bij de erkenning is het duidelijk dat de BWB niet de grootste voorstander is van het vrouwenwielrennen. Langzaamaan beseft de bond dat vrouwenwielrennen populair is en veel geld kan opleveren. Ook willen zij het vrouwenwielrennen reglementeren om “onzedelijke taferelen” te vermijden.

In de jaren '30 speelt de BWB een actieve rol in het bestrijden en bekritisieren van wielrennen voor vrouwen. Vanaf 1959 nemen ze een ander discours aan. Vrouwenwielrennen wordt toegestaan, maar met verschillende voorwaarden om de wielrensters te beschermen en te controleren. Het vrouwenwielrennen verandert onder invloed van de BWB. De progressieve visie van Jos De Stobbeleire in de jaren '30 wordt ingeruild voor een conservatieve bondspolitiek die ver achter loopt op Italië en Frankrijk.

Net als in atletiek en voetbal maakt de BWB gebruik van een inferioriteitsdiscours om de regels te rechtvaardigen. Vrouwen zijn fysiek zwakker, en worden uitgesloten van langere afstanden en zwaardere disciplines. De vrouwelijke waardigheid moet beschermd worden en daarom hamert de BWB extra op de aanwezigheid van kleedkamers en wasgelegenheden tijdens de wedstrijden.¹²⁶ Hiervoor werd in Sporta al eens gewezen op de angst dat mannen

¹²⁵ De Zaeytijd, “Mogen vrouwen wel koersen,” 32-36.

¹²⁶ De Zaeytijd, “Mogen vrouwen wel koersen,” 32-36.

en vrouwenwielrenners dezelfde kleedkamers zouden gebruiken. “Wordt het een volledige promiscuïteit?”¹²⁷

De BWB werpt zichzelf op als dé redder van het vrouwenwielrennen. Sinds de BWB het vrouwenwielrennen beheert kan geen sprake meer zijn van kritiek, schrijft de bond zelf: “de BWB heeft het vrouwenwielrennen uit een midden gered, dat vaak aanleiding gaf tot kritiek.”¹²⁸ De BWB schrijft vaak dat men voor of tegen vrouwenwielrennen kan zijn. Toch kunnen zelfs tegenstanders volgens de bond één ding niet ontkennen: topwielrenster Yvonne Reynders heeft het vrouwenwielrennen voornaamheid geschonken door haar uitslagen, gedrag en ernst.¹²⁹ In 1959 betuigt de BWB zijn spijt dat het Antwerpse Sportpaleis geen vrouwen wil toelaten tot de piste. Aan spijt hebben de wielrensters helaas niet veel.¹³⁰ Reynders zou hier tegen de regels in toch zijn gaan trainen.¹³¹

Doordat sportvrouwen zo zwak zouden zijn en beschermd moeten worden is het vrouwenwielrennen ook minderwaardig aan het mannenwielrennen. In de reglementen worden vrouwen letterlijk als laatste op de lijst vermeld, zelfs na de liefhebbers, veldrijders en junioren.¹³² Het vrouwenwielrennen komt in *Cyclo Sprint* weinig aan bod, enkel bij aankondigingen van de Belgische kampioenschappen staan de deelnemerslijsten. Soms worden er ook vrouwen opgeroepen om in Italië te gaan racen op vraag van Italiaanse organisaties.¹³³ Het is onmogelijk om een duidelijke visie rond vrouwenwielrennen af te leiden uit de bondsbladen, in tegenstelling tot die van de Koninklijke Belgische Atletiekbond en de Koninklijke Belgische Voetbalbond. *Cyclo Sprint* bevat droge informatie met kalenders, reglementen en aankondigingen van wedstrijden. Het gering aantal vermeldingen van vrouwenwielrennen spreekt voor zich. Ook de aanspreking met “lagere categorie” toont de hiërarchie aan.

---

¹²⁷ “Koersen voor vrouwen,” *Sportakerel* (1955): 152-153.

¹²⁸ “Eerste officieel Belgisch wegkampioenschap voor vrouwen gewonnen door Victoire Van Nuffel,” *Cyclo Sprint* 7 (1959): 14.

¹²⁹ “Yvonne Reynders en Rosa Sels in de Wereldkampioenschappen,” *Cyclo Sprint* 12 (1964): 11.

“Yvonne Reynders: parel aan de nationale en internationale wielerkroon,” *Cyclo Sprint* 9 (1965): 10-11.

¹³⁰ Proces-verbaal 18/11/1959, 176 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959).

¹³¹ Dries De Zaeytijd, “Yvonne Reynders, Grande Dame van het Belgische vrouwenwielrennen,” *Etappe* 4 (2016), 38-42.

¹³² “Wedstrijden voor dames in Italië,” *Cyclo Sprint* 16 (1968): 3; “Vier Belgische liefhebsters in Italië gevraagd,” *Cyclo Sprint* 9 (1972): 3; “Bericht aan de inrichters van wedstrijden voor dames,” *Cyclo Sprint* 2 (1975): 2.

¹³³ “Prijzen en verdeling,” *Cyclo Sprint* 1 (1967): 3-6.

3.2 BELEID KBWB VROUWENWIELRENNEN

Parcours en disciplines

Na de erkenning van het vrouwenwielrennen legt de BWB de regels vast. De regels zijn gebaseerd op de 'biologie' van de vrouw. De vrouw is fysiologisch inferieur aan de man, en moet dus ook kortere afstanden rijden. De BWB laat wedstrijden op de weg en op de piste toe. Veldrijden en meerdaagse ritten zijn strikt verboden.¹³⁴ Wedstrijden zijn minimaal 40 km en maximaal 65 km lang. In tegenstelling tot mannen moeten vrouwen alle wedstrijden in een besloten omloop rijden. De wielrensters zijn geen beroepswielrensters, maar behoren tot de categorie 'internationale liefhebsters.' Dit is een categorie binnen de amateurs.

Nieuwelings en liefhebsters rijden in de beginjaren samen omdat er te weinig deelnemers zijn.¹³⁵ Toch waren de afstanden volgens zevenmalig wereldkampioene Yvonne Reynders stiekem langer. Ze liet het parcours opmeten met een auto. *“Op het parcours stond 50-60km, maar in werkelijkheid was het soms 75km. Die mensen lieten ons meer kilometers rijden en dan kwam in het dagblad: Yvonne Reynders heeft gewonnen, met maar 60 km. Dan dacht ik van: alstublieft?!”*¹³⁶

Even een vergelijking met de mannelijke collega's: in 1967 rijden beroepsrenners minimaal afstanden van 200 km. De internationale liefhebbers bij de mannen rijden tussen 175 en 200 km. De liefhebbers-nieuwelings rijden ten hoogste 55 km, en een omloop moet minstens 10 km beslaan. Bij de internationale liefhebbers moet de wedstrijd in een gesloten omloop minstens 2,5 km lang zijn. Een minimumomloop staat nergens bij de dames vermeld, wel een maximumafstand van 5 km.¹³⁷ De koersen zijn letterlijk rond de kerktoeren. Op het Belgisch Kampioenschap in Eeklo van 1975 moeten de wielrensters 30 keer een ronde van 1,75 km afleggen.¹³⁸

Meestal variëren de omlopen tussen de 1 en de 3 km. Voor Victoire Van Nuffel mochten de afstanden langer zijn: *“Ja, voor mij mochten die langer zijn, maar velen wilden dit niet omdat ze niet genoeg uithoudingsvermogen hadden.”* Van Nuffel wilde ook een langer parcours: *“niet rond de kerk.”* De lusjes waren erg kort: *“dat was smerig! Het was daarom dat ik liever naar Frankrijk en Italië ging.”* Frankrijk en Italië stonden op dat gebied al stukken verder dan België.¹³⁹ In 1955 werd in Frankrijk al de Tour Féminin Cycliste georganiseerd. Dit was een vijfdaagse tour over 372 km. In België zou er hiervan nog geen sprake zijn.¹⁴⁰ *“De mannen zeiden: wij willen niet rijden zoals jullie,”* aldus Victoire Van Nuffel.¹⁴¹ De vele bochten, kasseien en putten beperken de snelheid van de wielrensters, maar de gesloten omloop maken de wedstrijden ook populair. Supporters kunnen de wielrensters de hele tijd zien, in

¹³⁴ “Wijzigingen aan de sportreglementen,” *Cyclo Sprint* 5 (1977): 8.

¹³⁵ Proces-verbaal 18/3/1958, 85 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959).

¹³⁶ Interview met Yvonne Reynders door Maura De Troyer, 26.3.2021, Zoersel.

¹³⁷ Proces-verbaal 15/10/1958, 38 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1958-1959).

¹³⁸ “Belgisch wegkampioenschap der dames,” *Cyclo Sprint* 26 (1975): 1-2.

¹³⁹ Van Nuffe, Interview.

¹⁴⁰ Lucas Shelley, “Women’s Cycle Racing: Enduring Meanings,” *Journal of Sport History* 39 nr. 2 (2012): 229.

¹⁴¹ Van Nuffel, Interview.

tegenstelling tot de mannen die ver uit het dorp wegrijden. Toch waren de wedstrijden in Wallonië volgens Van Nuffel ook langer: “*En bij de Walen ook! Van mij mogen ze geen woord slecht van de Walen zeggen.*”

In een Koninklijk Besluit van 1970 worden dames, junioren en nieuwelingen aangesproken. Minderjarige meisjes (jonger dan 17) mogen zich niet inschrijven in wedstrijden langer dan 45 km, en mogen maximaal één wedstrijd per week rijden. Mannelijke minderjarigen mogen wel meedoen aan twee wedstrijden per week (van minder dan 45 km) als zij medisch geschikt worden bevonden. Vrouwen tussen de 17 en 19 jaar oud mogen zich niet inschrijven voor parcours meer dan 65 km lang. “*Wij herinneren er aan dat renners en jonge meisjes die deze voorschriften niet zouden naleven zich bloot stellen aan gerechtelijke gevolgen.*”¹⁴²

Vanaf 1959 zijn op de piste de achtervolging en de sprint toegestaan voor vrouwen. Afstanden zijn afhankelijk van de piste, maar worden niet vermeld in de reglementen. Er zijn minder disciplines voor vrouwen dan voor mannen. Vanaf 1976 zijn de omlopen op de Belgische wegkampioenschappen al tussen de 5 en de 8 km lang.¹⁴³ In België blijft 65 km de maximumafstand voor vrouwen tot het begin van de jaren '80.¹⁴⁴ Toch vindt Van Nuffel het normaal dat vrouwen kortere afstanden rijden dan mannen. “*Ten eerste moet ik dan al zeggen: we zijn niet zo sterk als de mannen. Milaan - San Remo: 300 km... vergeet het. We zijn niet even sterk.*” Mannen kunnen in 1978 meerijden in kampioenschappen der aanloop, individuele puntenkoers, stayers en snelheidstandems.¹⁴⁵

In 1984 voegt het IOC de vrouwelijke wegrit aan het olympisch programma toe. De UCI probeerde dit al 20 jaar, maar zonder succes.¹⁴⁶ Wielrennen is nu een olympische sport en het aantal vrouwenkoersen en de wedstrijdafstanden stijgen drastisch.¹⁴⁷ Op de Spelen van Los Angeles rijden vrouwen 79,2 km.¹⁴⁸ Op de Spelen van Atlanta in 1996 rijden vrouwen voor de eerste keer meer dan 100 km, in 2008 rijden vrouwen 126 km en op de Spelen in Tokio zullen vrouwen 147 km afleggen. Dit is bijna een verdubbeling van de afstand van 1984. Ook meerdaagse wedstrijden worden aan het vrouwenprogramma toegevoegd vanaf de jaren '80. De Giro en de Tour du France féminine zien het daglicht. De BWB had weinig interesse in deze wedstrijden.¹⁴⁹ In het baanwielrennen komt in 1988 de sprint op het olympisch programma. In 1995 wordt het veldrijden voor vrouwen toegelaten in België, met de angst dat modder niet vrouwelijk is.¹⁵⁰ In 1996 wordt de eerste individuele tijdrit voor vrouwen op de Spelen

---

¹⁴² “Belangrijk bericht aan de dames, nieuwelingen en junioren,” *Cyclo Sprint* 20 (1970): 5.

¹⁴³ “Belgisch wegkampioenschappen der dames,” *Cyclo Sprint* 26 (1976): 1; “Belgisch wegkampioenschappen der dames,” *Cyclo Sprint* 23 (1977): 5; “Belgisch wegkampioenschap der dames internationalen,” *Cyclo Sprint* 1 (1979): 44; “Belgisch wegkampioenschap der dames internationalen,” *Cyclo Sprint* 24 (1980): 4.

¹⁴⁴ “Règlement dames,” *Cyclo Sprint* 1 (1980): 29.

¹⁴⁵ “Belgische baankampioenschappen junioren, liefhebbers, dames en beroepsrenners te Rocourt,” *Cyclo Sprint* 13 (1977), 1.

¹⁴⁶ Fiona McLachlan, “Gender Politics, the Olympic Games, and Road Cycling: A Case for Critical History,” *The International Journal of the History of Sport* 33 nr. 4 (2016): 472.

¹⁴⁷ Shelley, “Women’s Cycle Racing,” 229.

¹⁴⁸ Shelley, “Women’s Cycle Racing,” 228.

¹⁴⁹ Dries De Zaeytijd, “Won Heidi Van De Vijver ooit de tour de france?” *Etappe* 1 (2012): 78-82.

¹⁵⁰ “Nieuwe wieldiscipline: vrouwen kunnen voortaan cyclocrossen ‘douchen en het vuil is weg,’” *Het Belang van Limburg*, 22.9.1995.

toegelaten. Sinds 2000 wordt het eerste WK veldrijden voor vrouwen gereden.¹⁵¹ Vrouwen rijden sinds de jaren '90 veel langere afstanden. Toch is er nog steeds een heel groot verschil met de afstanden die de mannen rijden.

Evolutie van afstanden in het vrouwenwielrennen (Bron: *Cyclo Sprint/ sportuitslagen.org*)

	WK		BK	
1960	Leipzig	61,1km	Ciney	64km
1965	Lasarte	51,8km	Frasnes	59,8km
1970	Leicester	64km	Nandrin	47km
1975	Yvoir	72,2km	Eeklo	52,2km
1980	Sallanches	53,6km	Nijlen	59km
1985	Giavera Del Montello	73,75km	Lummen	64km
1990	Utsunomiya	72,5km	Opwijk	80,8km
1995	Duitama	88,5km	Gits	91km
2000	Plouay	127,4km	Frasnes	87km
2005	Madrid	127,8km	Willebroek	110km
2010	Melbourne	127,4km	Geel	123km
2015	Richmond	129,8km	Tervuren	108km
2020	Imola	143km	Anzegem	131km

Lucas Shelley geeft in haar onderzoek drie oorzaken voor de veel kortere vrouwenafstanden. Het idee dat vrouwen niet de kracht hebben om langere afstanden te rijden is zeker nog niet verdwenen. Daarnaast bespreekt Shelley een veel voorkomend idee dat langere afstanden de wedstrijden voor vrouwen saaiër zouden maken omdat de wedstrijd-agressiviteit vermindert. Ten slotte wordt het voor vrouwen minder geaccepteerd om publiekelijk te urineren, iets dat van mannen in langere afstanden wel wordt geaccepteerd. Wielrenster Marijn De Vries ziet in het publiekelijk urineren voor wielrensters weinig problemen.¹⁵² *“Discourses concerning female’s abilities, racing style, and potty breaks have the ideological and material power to shape the past, present, and future of women’s road cycling, with respect to both the quality*

¹⁵¹ “Cycling History of Cycling Road at the Olympic Games,” Olympic, geraadpleegd 22.5.2021, <https://stillmedab.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Factsheets-Reference-Documents/Games/OG/History-of-sports/Reference-document-Cycling-Road-History-at-the-OG.pdf>.

¹⁵² De Vries geeft echter aan dat dit geen probleem vormt voor vrouwen. Ze maakte zelf een cartoon waarin ze uitlegt hoe wielrensters het best plassen in een peloton. “Fietsen doe je zo (Marijn De Vries),” Antwerpen geeft, geraadpleegd 1.7.2021, <https://antwerpengeeft.wordpress.com/2016/01/25/kickstart-4-fietsen-doe-je-zo-marijn-de-vries/>.

*and quantity of opportunities for females to compete in this endurance sport.”*¹⁵³ Het is opvallend hoe ideeën uit de jaren '50 nog steeds de huidige regelgeving van het vrouwenwielrennen beïnvloeden. De gemiddelde man verschilt van de gemiddelde vrouw in kracht en duurvermogen. Daar is geen twijfel over. Het is wel opvallend hoe vrouwen uit de 21ste eeuw plots dubbel zo sterk lijken als die uit de jaren '80. Ook de minieme verschillen in de afstanden van het baanwielrennen - de mannen rijden 4 km in de achtervolging en de vrouwen 3 km - zijn moeilijk verklaarbaar vanuit een biologisch perspectief.

Prijzengeld

In tegenstelling tot de versteende afstanden is er tijdens de periode '50-'80 wel een evolutie in het prijzengeld. Vanaf het einde van de jaren '80 worden de bedragen opgeschroefd. In 1967 bedraagt het prijzengeld voor de beroepsrenners op klassieke wedstrijden minstens 100.000 frank, te verdelen over dertig wielrenners. Van een categorie voor beroepswielrensters is nog geen sprake. De internationale liefhebsters moeten 6000 frank verdelen over twintig wielrensters. Dit is minder dan de internationale liefhebbers bij de mannen, die 30.000 frank te verdelen hadden onder dertig wielrenners.¹⁵⁴

Toch waren er al geldprijzen voor de vrouwen, iets waar er in de atletiek of het voetbal nog geen sprake van was. Van Nuffel en Reynders herinneren zich de ongelijkheid in prijzenverdeling nog goed. Met het inkomgeld van de supporters voor de vrouwenwedstrijden financierde de BWB volgens hen de wedstrijden van de beroepsrenners. Dit roept bij beiden nog steeds een grote verontwaardiging op. Vrouwen mochten ook maar één merk op hun broek dragen, wat de sponsorinkomsten beperkte.¹⁵⁵

“Of ik ervan kon leven? Toen ik wereldkampioen werd, ben ik betaald,” zei Reynders. Als wereldkampioene kreeg ze startgeld, maar er waren ook andere prijzen. *“Je kon primen winnen. Dat was dan een wasmachine, maar dan had je daar weer een stofzuiger. En je moest dan zoveel keer over de streep komen op die ronde en die ronde...en dan had je weer wat anders. Nu is dat allemaal niet zoals vroeger.”* Vrouwen werden duidelijk gediscrimineerd door lager prijzengeld. *“Ja we kregen wel een vergoeding. Plus, als ik kampioen was en ik nog graag gezien werd een goede. Als je bij een Franse firma kon rijden dan was het: zoveel voor de eerste, de tweede, de derde...”* Nadrukkelijk vermeldt Van Nuffel dat het veel minder was dan de mannen. *“Dat was omdat je een vrouw was. Je had niks te zeggen.”*¹⁵⁶ In Frankrijk was er volgens Van Nuffel veel meer te verdienen. In het historisch wielertijdschrift *Etappe* wordt dit in een artikel over de Flandriaploeg van Briek Schotte bevestigd. Nicole Van Den Broeck sloot zich aan bij een Italiaanse ploeg omdat ze er veel kon verdienen.¹⁵⁷

---

¹⁵³ Shelley, “Women’s Cycle Racing,” 239.

¹⁵⁴ “Prijzen en verdeling,” *Cyclo Sprint* 1 (1967): 1-4.

¹⁵⁵ Reynders, Interview.

¹⁵⁶ Van Nuffel, Interview.

¹⁵⁷ Joyce Verdonck, “De vrouwen van Briek Schotte,” *Etappe* 4 (2016), 8 (6-10).

Geld was in de koers belangrijk, want met geld kon je materiaal betalen. Wereld-recordpogingen voor het uurrecord op de piste moesten vrouwen zelf betalen. Yvonne Reynders had graag een kans gewaagd, maar had niet genoeg geld. De Britse Beryl Burton kon dit wel betalen en verbeterde met succes het wereldrecord.¹⁵⁸ Ook Elsy Jacobs, de eerste wereldkampioene van Reims, schreef dit record tijdelijk op haar naam.¹⁵⁹ *“Wij konden dat niet betalen. Zij heeft een uurrecord gereden, met Roger Rivière. Als je dan een man had kon die dat betalen. Elsy had veel meer voordelen...”*¹⁶⁰

Geslachtstesten

Al vanaf de jaren '30 worden geslachtstesten afgenomen bij grote internationale sportevenementen. Internationaal ontstond toen een angst voor mannen die stiekem bij de vrouwen zouden meedoen, of vrouwen die door sport in mannen “veranderen”. Volgens Victoire Van Nuffel en Yvonne Reynders bestonden geslachtstesten al sinds de start van hun carrière. De test bestond uit een onderzoek bij de dokter, die aan alle vrouwen een vergunning gaf. Reynders en Van Nuffel hebben nooit een speekseltest of haartest moeten ondergaan, want deze werden pas later ingevoerd. De invoering van deze testen zijn volgens beiden veroorzaakt door Elvire De Bruyn. *“Om te zien zeker dat ze niet hetzelfde voor hadden als met Elvire De Bruyn. Het schijnt noch man noch vrouw. Ik denk dat als je daar komt zo, dat ze gaan zeggen: jij mag geen sport doen, je moet eerst kiezen wat je wilt. Dat veronderstel ik.”*¹⁶¹ Van Nuffel moest één keer naar de dokter om een vergunning af te halen. In tegenstelling tot Reynders, die deze testen normaal vond zag Van Nuffel ze als een vernedering. *“Ja, het was weer de mannenwereld die dat voorstelde. Niet dat ik bang moest hebben maar... Dan moesten de mannen dat ook maar doen. En ik vond dat vernederend, ik heb me nooit moeten uitkleden want de dokter kende me van kinds af, dat was geen probleem.”*¹⁶²

---

¹⁵⁸ Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 77.

¹⁵⁹ Voor boeken over Elsy Jacobs en Beryl Burton zie: *Grande Duchesse de la Petite Reine* door Gaston Zangerlé en *The Greatest: the times and life of Beryl Burton* door William Fotheringham

¹⁶⁰ Van Nuffel, Interview.

¹⁶¹ Reynders, Interview.

¹⁶² Van Nuffel, Interview.

3.3 ERVARINGEN: VICTOIRE VAN NUFFEL EN YVONNE REYNDERS

In deze thesis komen twee pioniers in het vrouwenwielrennen aan bod. Victoire Van Nuffel en Yvonne Reynders zijn beiden geboren in 1937 en begonnen rond hun zestiende met wielrennen. Reynders deed hiervoor al atletiek bij Beerschot Vrienden Atletiekclub. Ze werd Belgisch kampioene in het discuswerpen bij de scholieren en de junioren. Van Nuffel won meerdere officieuze nationale kampioenschappen in het wielrennen. Reynders en Van Nuffel kwamen beiden aan de start op het eerste officieel Wereldkampioenschap wielrennen voor dames in Reims. Van Nuffel schreef geschiedenis door in 1959 het eerste officiële Belgisch Kampioenschap vrouwenwielrennen op haar naam te schrijven. Ze fietste eerst bij de Flandriaploeg van Briek Schotte en trok daarna naar Parijs naar het team ACBB-Leroux-Helyett van Jacques Anquetil.¹⁶³ Toen Van Nuffel terug wou komen bij Schotte zei hij: *“Van Nuffel, je bent uit vrije wil weggegaan! Awel, blijf uit vrije wil weg.”* Reynders kroonde zich met zeven wereldtitels tot de succesvolste Belgische wielrenster ooit. Ze behaalde in 1961 maar liefst 44 overwinningen. In de Franstalige pers spraken journalisten over *“Van Looy féminin.”*¹⁶⁴ Van Nuffel en Reynders werden geen van beiden in een rijk gezin geboren. Allebei maakten ze hun middelbare school niet af. Van Nuffels vader hield een fietswinkel open. Zij ging op haar veertiende werken in de dekenfabriek van Mechelen, later werkte ze bij baron Empain. Reynders bracht kolen rond door de stad met haar triporteur, daarna werkte ze in een schrijnwerkerij. In de winter werkte Reynders en in de zomer focuste ze op de koerswedstrijden. Van Nuffel kwam er openlijk voor uit dat ze lesbisch is. Niet veel vrouwen deden dat in die periode. Reynders is nooit getrouwd geweest. Van Nuffel werd katholiek opgevoed, maar heeft haar geloof gelaten voor wat het is. *“Nee, ik heb ook geloofd in Maria... ze zal me pfff... dwaze kalle. Ik ben nog altijd boos op mezelf, hoe kan je zo dwaas zijn! Onbevleete ontvangenis... en Jezus, en een bougie aansteken en... alstublieft?! (lacht).”*¹⁶⁵

Afbeelding 3: Van Nuffel
“kampioene van België,” 1959.
Roeselare, KOERS.

¹⁶³ Clerbout, “Victoire Van Nuffel,” 4.

¹⁶⁴ Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 29.

¹⁶⁵ Van Nuffel, Interview.

“Hé manneke, jij hebt geen coiffeur niet meer zeker?”

Reynders en Van Nuffel behoren tot dé pioniers van het officiële vrouwenwielrennen. Ze starten allebei hun carrière met officieuze wedstrijden, komen in 1958 aan de start van het eerste officiële Wereldkampioenschap in Reims en in 1959 bij het eerste officiële Belgisch kampioenschap in Antwerpen. Op een dag zag Reynders een krantenartikel waarin stond: *“Na 25 jaar gaan de vrouwen weer koersen.”*¹⁶⁶ Meerdere kennissen moedigden Reynders aan om eens een koerswedstrijd mee te pikken. Door haar werk als kolentransporteur was ze al goed getraind, ze moest enkel nog aan een fiets geraken. Of Reynders zich zag als een pionier van het vrouwenwielrennen: *“Pioniers? Ja, maar het zou kunnen. Je moet rekenen, in Spanje en Italië reden de vrouwen allemaal al koers. En daar werd ik dan gevraagd, maar daar kwam dan niets van in de gazet.”*¹⁶⁷ Reynders werd niet door haar familie aangemoedigd om aan sport te doen. Volgens haar toonde haar vader enkel interesse als er geld bij te pas kwam. Van Nuffel startte met wielrennen op de cementen piste van Walem dicht bij haar huis.

Volgens Reynders waren de mensen verbaasd om een vrouw op een koersfiets te zien. En al zeker wanneer ze, zoals Reynders, met de fiets naar de stoffenwinkel reed om stof te kopen voor een kleedje. Reynders voelde de mensen verbaasd opkijken. *“Weet je wat ze riepen? Hé manneke, jij hebt geen coiffeur niet meer zeker?”* Van Nuffel voelde als sportvrouw geen weerstand vanuit de bredere omgeving. Ze denkt dat ze aanvaard werd omdat ze alle jongens voorbijreed. Vrouwen reden op mannenfietsen en ook aangepaste sportkledij voor vrouwen bestond nog niet.¹⁶⁸ De koersen vonden rond de kerktoren plaats, en trokken veel supporters. *“Dat trok heel veel volk aan... Nog zo een geschiedenis: dat waren criteriums dat we moesten rijden. Ik zei altijd: we rijden weer rond de kerktoren. En dat waren allemaal straatjes, daar kwam heel veel volk zien, dan werden die straten afgespannen, en de mensen die kwamen zien die moesten betalen.”* Net omdat de vrouwen - in tegenstelling tot de mannen - niet tientallen kilometers uit het dorp wegreden, kwamen er zoveel supporters. Reynders zag nog een andere oorzaak voor de populariteit van de wielersport. *“Ze moesten maar buiten de deur komen of een gemeente verder. En dan zagen ze die vrouwen rijden. Die vrouw van hen ligt altijd in de zetel of in bed en dan zien ze er één op een koersvelo zitten (lacht). Zeg, weet je wat dat was voor die mannen in die tijd!? Dat moet wel iets geweest zijn, dan hoorde ik dat zo, en dan zeiden ze: ja ik ga naar de vrouwenkoers gaan zien. En dan zei hij: godverdomme daar zijn ferme brokken bij.”*¹⁶⁹ Vrouwenkoersen waren populair en werden door de wielrensters serieus genomen. *“Ik kan eerlijk zeggen: je hebt mensen die denken dat we uitgelachen werden, en ik moet eerlijk zeggen: ik heb dat nooit, of nooit, of nooit meegemaakt,”* aldus Van Nuffel. Dit contrasteert met de ervaringen van de rensters uit de

---

¹⁶⁶ Het krantenartikel is te lezen in: Hermans, Yvonne Reynders: *Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 25.

¹⁶⁷ Reynders, Interview.

¹⁶⁸ Van Nuffel, Interview.

¹⁶⁹ Reynders, Interview.

jaren '30. Mien Van Bree, concurrente van Elvire De Bruyn, herinnert zich hoe er met de wielrensters werd gespot.¹⁷⁰

Hoeveel volk de wedstrijden ook trokken, in de krant kwamen er weinig uitslagen van de koers. Van Nuffel is nog steeds boos op de journalist van het Volk die zei dat hij geen vrouweuitslagen in de krant mocht zetten. Enkel in Het Laatste Nieuws werden volgens haar heel kort de uitslagen vermeld.¹⁷¹ Het vrouwenwielrennen kreeg tegenstand van de kerk, de bond en van verschillende journalisten. Toch trok het wielrennen veel supporters en werden de vrouwen aangemoedigd. Vooral in de jaren '50 was het vrouwenwielrennen nog iets vreemds voor veel mensen, daarna veranderde dit langzaam. Zeker de successen van de Belgische wielrensters die tot de wereldtop behoorden droegen bij aan de langzame normalisering van het vrouwenwielrennen. Over Reynders verscheen in de pers: *“En zo verscheen zij in die laatste aankomststraat met een versnelling onder haar stevige benen, die Van Looy zelf al bijna zou doen klappertanden van ontzag.”*¹⁷²

Afbeelding 4: Yvonne Reynders “Studiofoto van een nieuwe vedette in 1959,” in Maurice Hermans, Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel (Deurne: Book & Media Publishing, 2002), 12.

---

¹⁷⁰ Ruby Horst, “Vrouwenwielrennen: ontwikkeling dankzij of ondanks het mannenwielrennen,” (Masterproef Universiteit Utrecht, 2016), 18.

¹⁷¹ Van Nuffel, Interview; ook Denise Bral vertelt dit in: Verdonck, “De vrouwen van Briek Schotte,” 9.

¹⁷² Fred Daman, “Yvonne Reynders met “Van Looy-verzet” 53x15,” *Ons sportblad* (1963): 63.

Van “Smeerlappen! Rotzakken!” tot “Je had er soorten tussen”

De ervaringen van de atletes met de wielerbond zijn dubbel. Op de eerste vraag naar de bond reageert Van Nuffel furieus: *“Smeerlappen! Rotzakken! Het eerste WK dat ik heb gereden, toen ik vierde was, moesten wij met een witte trui rijden. Ik heb een vergunning gehaald, in Parijs want ik durfde dat. Ik had geen vergunning! De Belgische Wielrennersbond wilde mij er geen geven.”*¹⁷³ Waarom de bond geen vergunning wilde geven: *“Vrouwenkoersen bestonden niet...”* Ook Reynders kwam aan de start van dit eerste WK wielrennen en zou via haar vader een vergunning hebben gekregen. Later verandert Van Nuffel haar betoog over de bond naar: *“je had er soorten tussen.”* De bond zette zich volgens Van Nuffel niet in voor het vrouwenwielrennen, maar werkte ook niet tegen.

Van Nuffel heeft weinig ondernomen tegen de bondsregels, zoals de kortere afstanden en het mindere prijzengeld. Eén keer ondernam ze een duidelijke protestactie. *“Eén keer heb ik niet gekoerst... Die richtten een criterium op, zelfs mijn eigen familie die naar de koers kwam, moest entree betalen. Alles was afgesloten door de pompiers. Niemand kon binnen. We kregen geen frank, want waarvoor moest dat geld dienen?! - als ik nog eens iemand van de bond zie wrijf ik dat door zijn neus - voor een criterium van de Tour de France, om de renners te betalen! Wij moesten geld verdienen! En die domme wijven! Alleen ik heb niet gekoerst.”*¹⁷⁴ De bond zag de inkomsten van het vrouwenwielrennen als een mooie manier om de profwielrenners te betalen. Ook Reynders kon hier niet mee lachen. *“Wij moesten geld opbrengen voor de beroepsrijders?! (boos) maakt dat mee! En ik was wereldkampioen en ik was razend, ik zeg: ik ben wereldkampioen en ik doe met mijn lichaam nog wat ik wil omdat ze ons gebruikten om rond de kerktoren te rijden.”*¹⁷⁵

Reynders ervaarde discriminatie van de wielerbond. *“Daar was niets aan te doen. Je kon eigenlijk niets doen. Ik zou mij er ook niet mee amuseren.”* Volgens Van Nuffel zaten er twee vrouwen in het bestuur. Reynders herinnert zich enkel mannen. Reynders merkte dat ze minder betaald werd dan haar mannelijke collega-renners. *“We waren met drie, dan zijn we binnen en zegt de voorzitter: Yvonne ik vind dat je veel vraagt als wereldkampioen. Ik zei: voor hetgene dat ik vraag als wereldkampioen, krijgt een liefhebber man 15.000 frank... En ik 1000 frank als wereldkampioene?! En dan ga je nog zeggen dat ik teveel vraag? Reynders behaalde als enige vrouw in een rijtje van 34 mannen het trainersdiploma in 1980.*¹⁷⁶ Ze had later zelf een eigen wielploeg. Gelijkheid tussen de mannelijke en vrouwelijke wielrenners is volgens Reynders en Van Nuffel de taak van de bond. *“Dat is de bond zijn werk. Dat is niet aan de persoon die de sport doet, dat is de bond die dat moet organiseren.”*¹⁷⁷

---

¹⁷³ Van Nuffel, Interview.

¹⁷⁴ Van Nuffel, Interview.

¹⁷⁵ Reynders, Interview.

¹⁷⁶ “Behaalden het diploma van de centrale trainerschool KBWB,” *Cyclo Sprint* 3 (1980): 21.

¹⁷⁷ Reynders, Interview.

De omkadering van vrouwen was heel anders dan die van de mannen, schrijft Geert Clerbout. Van volgwagens, reservefietsen, mecaniciens of verzorgers was er in de begindagen nog geen sprake. De mannen konden hier wel beroep op doen.¹⁷⁸ Ook Reynders gaf aan dat ze in het begin van haar carrière nog geen reservefiets kon betalen, later werd de verplaatsing van deze fietsen wel door de bond betaald.¹⁷⁹ In de biografie die Maurice Hermans over Reynders schreef vergelijkt zij de bond met een algemene spaarkas. De bond verdient veel geld aan het vrouwenwielrennen, maar wil geen geld uitgeven om de wielrensters naar het WK te sturen.¹⁸⁰

Afbeelding 5: Yvonne Reynders wereldkampioene in Ronse (rechts), een zilveren medaille voor Rosa Sels (links), 1963. Roeselare, KOERS Museum van de wielersport.

“Als ik dan kinderen had gehad, dan had ik nooit meer gereden”

Van Nuffel en Reynders zijn beiden nooit getrouwd geweest. Van Nuffel had verschillende relaties met vrouwen. In die tijd was uitkomen voor homoseksualiteit niet gemakkelijk. *“Ik zou liever hetero dan lesbienne geweest zijn. Dat was een veel gemakkelijker leven.”* Volgens Van Nuffel zijn van haar leeftijd tachtig percent van de lesbische vrouwen getrouwd geweest. Toch vertelde Van Nuffel dat zij nog een lesbienefuif heeft georganiseerd in de parochie.¹⁸¹ Reynders is ook nooit getrouwd geweest hoewel ze in haar biografie aan Maurice Hermans vertelt dat ze in elke stad wel haar “zoetjes” had. Indien ze wel getrouwd was en kinderen had gekregen zou Reynders het koersen hebben opgegeven. *“Ja, natuurlijk als ik dan kinderen had gehad had ik nooit niet meer gereden.”*¹⁸²

¹⁷⁸ Clerbout, “Victoire Van Nuffel,” 2.

¹⁷⁹ Reynders, Interview.

¹⁸⁰ Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 35.

¹⁸¹ Van Nuffel, Interview.

¹⁸² Reynders, Interview.

Het is moeilijk om te voorspellen hoe de carrières van Van Nuffel en Reynders zouden zijn gelopen mochten zij wel getrouwd zijn. Volgens Reynders stopten vrouwen vaak met trainen na hun huwelijk of het moederschap. De wielrensters verdienden geld, maar niet genoeg om in hun levensonderhoud te voorzien. De combinatie werken en wielrennen was niet altijd even gemakkelijk, maar Reynders had er alles voor over: *“En dan heb ik daar gewerkt tot het weer zomer werd en dan ging ik weer koersen, want dat ging niet om te combineren.”* Werken was voor in de winter, koersen voor in de zomer. Trainen deed Reynders soms alleen en soms met een liefhebber. *“De ene dag reed ik interval en de andere dag met die jongen 125 km. Met ons tweeën he! Om over te pakken... En onderweg stopten wij dan en zetten wij ons aan de kant aan de gracht. De velo bij ons, en dan haalden wij onze boterham op en ons busje water stond op de velo. En dan waren we weer weg (lacht).”*¹⁸³ Van Nuffel trainde vaak alleen of met een jongen. In de Flandriaploeg van Briek Schotte, waar Van Nuffel was aangesloten waren ook vrouwen, maar iedereen woonde ver uit elkaar. Ex-wereldkampioene Nicole Van Den Broeck bezat volgens Reynders haar eigen ploeg. Reynders bezat zelf een ploeg die krachttoefeningen deed in haar tuin. Zowel Van Nuffel als Reynders hadden geen trainer, zij deden alles op zichzelf.¹⁸⁴

“Ik ben niet mannelijk en niet vrouwelijk”

Van Nuffel lette tijdens wedstrijden niet op haar uiterlijk. *“Ik was altijd één van de vuilste.”* Dit lag volgens haar aan haar kleine gestalte en het feit dat ze daarom zo dicht met haar hoofd bij het stuur hing. *“Vrouwen droegen ook dezelfde kledingmodellen als mannen, maar gewoon in een kleiner formaat.”*¹⁸⁵ De wielrenster vertelt dat ze niet mannelijk en niet vrouwelijk was. Later in het interview verandert ze van mening: *“Ik ben vrouw op de eerste plaats. En ik hou van vrouwen. Ik ben op de eerste plaats een vrouw en geen man.”* Zichzelf opmaken of schminken deed Van Nuffel niet, maar dat betekende volgens haar ook niet dat sportvrouwen er moeten uitzien als een man. Reynders en Van Nuffel hadden beiden kort haar en hier was een goede reden voor. *“Nu rijden al die vrouwen met lang haar en ik dacht: wij niet. Wij moesten geen lang haar hebben, we konden ons niet wassen. Zie je ons rijden met dat lang haar en die emmers? Dat was verplicht om kort haar te hebben.”*¹⁸⁶

Kledingvoorschriften waren belangrijk op de wedstrijden. Yvonne Reynders werd ooit enkele dagen geschorst omdat zij geen clubtruitje droeg. *“Wie maakt er wetten? Nu ook: mensen die er niets van kennen en die zich willen... Vroeger mocht je alleen maar één merk, en op je broek mocht niets staan. Eén merk! En nu staan daar... maar dat wordt betaald hé.”*¹⁸⁷ Enkele vrouwen vroegen aan de wielerbond om meer merken te mogen dragen op hun trui. De Bond

---

¹⁸³ Reynders, Interview.

¹⁸⁴ Van Nuffel, Interview.

¹⁸⁵ Van Nuffel, Interview.

¹⁸⁶ Van Nuffel, Interview.

¹⁸⁷ Van Nuffel, Interview.

reageerde hierop dat vrouwen tot de amateurcategorie behoren en dus de regels van de liefhebbers moeten volgen. Professionele wielrenners mochten meer merken dragen.¹⁸⁸

Van Nuffel heeft nooit het gevoel gehad dat zij haar vrouwelijkheid moest bewijzen: *“Ik persoonlijk niet. Niet iedereen was lesbienne. En je hebt lesbiennes die vrouwelijk zijn ook he.”*¹⁸⁹ Het lijkt erop dat Van Nuffel zichzelf niet honderd percent vrouwelijk zag, maar ook niet mannelijk. Van de stereotypes dat wielrensters mannelijker of lesbisch zouden zijn heeft Van Nuffel nooit gehoord. In een kranteninterview zei Van Nuffel ooit dat er “enkele lesbiennes” in het wielrennen meereden. De journalist veranderde “enkelen” in “de helft”. *“Er heeft eens een heel artikel van twee bladzijdes gestaan in het Laatste Nieuws. En Marie-Thérèse Naessens; ook een goeie die spreekt niet tegen mij, die is boos op mij. Want er staat in dat de helft van de vrouwen lesbiennes waren.”*¹⁹⁰ Dat deze artikels stereotypes en vooroordelen creëren spreekt voor zich. *“En ze waren niet allemaal lesbisch hé. Zie maar naar Elsy Jacobs.”* Van Nuffel ziet getrouwde vrouwen met kinderen als een pure definitie van vrouwelijkheid. *“En Briek Schotte zei, hoe is dat mogelijk van Thérèse dat die altijd getrouwde vrouwen pakt? Er is niets dan miserie mee. Maar die waren echt vrouwelijk hé, die vrouwen... en met die kinders dan...”*¹⁹¹

Reynders wilde zich ook niet opmaken. *“Nee, geen verf!”* Ze heeft nooit iets opgemerkt van stereotypes of ideeën dat vrouwensport automatisch leidde tot onvruchtbaarheid. Volgens Reynders ben je een vrouw *“zoveel als je zelf wilt, want als je thuiskomt en je zegt: voilà ik heb gedaan en ik doe een rok aan, dan doe je een rok aan. Maar ik niet, voor mijn spieren warm te houden liep ik altijd met mijn trainingsbroek en dat is gemakkelijk als ik de kiekens moet eten geven dan komen ze niet aan mijn benen.”*¹⁹² Ze had dus niet het gevoel dat ze minder vrouwelijk was omdat ze aan sport deed. Dachten sommigen dat zij mannelijker was dan vrouwen die niet aan sport doen? *“Daar heb ik mij allemaal niets van aan getrokken. Wat een ander denkt moeten zij weten!”* Reynders had een probleem met vrouwen die “paradeerden” en die toonden wat zij aanhadden. Volgens haar letten niet veel wielrensters op hun uiterlijk.

Feminisme: “We waren al zo tevreden dat we konden koersen, dat we onze bek hielden”

Victoire Van Nuffel noemt zichzelf al feministe van sinds ze in de fabriek werkte. Ze kreeg er 3 frank 75, terwijl een jongen die haar moest helpen 12 frank en een half opstreek. *“En ik deed het dubbele van die smeerlap, en de baas wist dat.”* Deze enorme onrechtvaardigheid maakte van Van Nuffel een fervente voorvechtster voor vrouwenrechten. Toch bestond het feminisme volgens Van Nuffel nog niet. In haar binnenste was ze wel een feministe, maar van een vrouwendag was er nog geen sprake. Nu identificeert ze zich luidkeels als feministe. Binnen het wielrennen was Van Nuffel erg vooruitstrevend, maar behalve de keer dat ze

---

¹⁸⁸ Proces-verbaal 7/4/1965, 3 (Archief KBWB Tubeke: comité sportif proces verbaux 1965).

¹⁸⁹ Van Nuffel, Interview.

¹⁹⁰ Van Nuffel, Interview.

¹⁹¹ Van Nuffel, Interview.

¹⁹² Reynders, Interview.

weigerde te rijden zegt Van Nuffel nooit veel actie te hebben ondernomen tegen de bond. *“Neen, we waren al zo tevreden dat we konden koersen, dat we onze bek hielden.”*¹⁹³

Toch verzette ze zich actief door het geluk in Italië of Frankrijk te gaan opzoeken. Reynders ondernam eveneens actie om beter betaald te krijgen, en was verontwaardigd over de ongelijke behandeling. Alleen dacht ze dat zij daar zelf niet veel aan kon doen. Volgens Van Nuffel waren er niet veel wielrensters die zich als feministe identificeerden. Reynders heeft daar ook nooit iets van opgemerkt, ze liet het *“allemaal over zich heen schuiven.”* Reynders identificeert zich momenteel niet als feministe: *“Ik trek mij eigenlijk niets meer aan. Ik leef hier, en ik ben content, als het goed weer is ga ik vissen.”* Van Nuffel was actief feministe en ging in de jaren '90 betogen voor het recht op abortus.¹⁹⁴ Haar ervaringen met ongelijkheid in de fabriek hebben hiertoe bijgedragen.

Tussen de sportvrouwen was er onderling veel concurrentie. Van Nuffel en Reynders hebben het nooit goed met elkaar kunnen vinden. Volgens Reynders *“Vrienden? Er waren er bepaalde waar je geen contact mee nam. Die waren zo apart zo: een stuk of twee en drie. Maar de rest hing helemaal aaneen. Maar met die drie zo...”* Volgens Reynders lag de slechte band aan de concurrentie. Met andere wielrensters klikte het ook niet altijd. Zo zouden drie wielrensters middenin de nacht een hakenkruis hebben geschilderd op haar auto. Toch waren er mooie vriendschappen. Van Nuffel was goed bevriend met Luxemburgse kampioene Elsy Jacobs, die later op haar sterfbed zou bekend hebben dat ze Van Nuffel expres had doen vallen op het Wereldkampioenschap wielrennen. Reynders was dan weer goed bevriend met de Nederlandse Keetie Haage. Zowel Elsy Jacobs als Keetie Haage werden meervoudig wereldkampioene.¹⁹⁵

Afbeelding 6: Van Nuffel (links) en Jacobs (rechts) na een wedstrijd in Waregem, 1960. Roeselare, KOERS Museum van de wielersport.

¹⁹³ Van Nuffel, Interview.

¹⁹⁴ Clerbout, “Victoire Van Nuffel,” 1.

¹⁹⁵ Reynders, Interview; Van Nuffel, Interview.

Evolutie van de vrouwensport in de maatschappij: “Het is zo stilletjes aan gegroeid”

Volgens Yvonne Reynders is het vrouwenwielrennen serieus geëvolueerd sinds de officiële toelating in 1959. *“Tegen vroeger? Ja. Vroegere jaren moet ik zeggen waren er veel sporten dat de vrouwen niet deden. Zoals voetbal, dat is toch maar nadien opgekomen? Dat was met veel sporten zo vroeger. België is op dat gebied altijd zo wat achterlijk gebleven. Er zijn veel dingen die ze ontdekken en dat ze hier opdoen.”* Dat België altijd wat achterop bleef in vergelijking met andere landen erkennen zowel Reynders als Van Nuffel. Een kanteling ziet Reynders vooral in de jaren '60 en '70. *“Dan begon je dat al te voelen maar toch niet zo hard. Het is zo stilletjes aan gegroeid hé. Over de jaren '60-'70.”*

Van Nuffel ziet ook geen verschil tussen de jaren '50 en '60. Ook de jaren '70-'80 zijn volgens haar gelijkaardig, met uitzondering op verschillen in prijzengeld. Indien Van Nuffel een man was geweest denkt ze dat haar carrière anders was gelopen, zeker wat betreft prijzengeld. Italië en Frankrijk waren voor de Belgische vrouwen aantrekkelijker om te koersen. Wel stond de organisatiestructuur van het Belgische wielrennen in de jaren '60 verder dan Nederland, een land dat nu bekend staat om zijn sterke wielrensters. Keetie Hage trok graag naar België omdat de wedstrijden langer waren en er meer prijzengeld te verdienen viel.¹⁹⁶

Toch is het vrouwenwielrennen tussen de jaren '50-'80 niet heel veel geëvolueerd. De afstanden blijven tijdens deze periode gelijkaardig. De rondjes worden iets groter, en het prijzengeld stijgt, maar niet opvallend veel. Het aantal deelnemers blijft beperkt in de jaren '80. Het lijkt alsof vrouwenwielrennen vooral vanaf de jaren '90 in de lift komt, zeker na de erkenning van vrouwenwielrennen als olympische discipline in 1984. Reynders en Van Nuffel zijn net iets te vroeg geboren voor grote erkenning. Of Reynders boos is dat ze minder erkenning kreeg dan Eddy Merckx? *“Laat dat maar gerust, ik heb het ook mogen hebben van degenen die kwamen voor een fotootje en een handtekening... Ik kreeg ook brieven hier, en hupla fotootje en een handtekening en terug zie...dat heeft mij wel wat zegels gekost, maar oké.”*¹⁹⁷ Trots toont ze haar portretten, en nu heeft ze ook een muurschildering in Brussel. Reynders heeft niet het gevoel dat ze minder erkenning kreeg, maar haar naambekendheid stelt weinig voor in vergelijking met Eddy Merckx. Reynders werd in 1967 van doping beschuldigd, er zou efedrine in haar bloed zijn aangetroffen. Dit heeft ze zelf altijd ontkend, het zou aan neusdruppels liggen.¹⁹⁸ Volgens Reynders was dit opgezet spel; toevallig genoeg werden zeven vlamingen op het WK in Nederland gepakt. Allemaal zouden ze evenveel product in hun urine hebben vreemd?¹⁹⁹ Reynders reed wedstrijden tot haar 39ste. Van Nuffel moest vroeger haar carrière staken door aanhoudende knieproblemen.

---

¹⁹⁶ Horst, “Vrouwenwielrennen, ontwikkeling dankzij of ondanks het mannenwielrennen,” 35.

¹⁹⁷ Reynders, Interview.

¹⁹⁸ Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 49.

¹⁹⁹ Hermans, *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*, 30.

3.4 CONCLUSIE

Het vrouwenwielrennen bestond al lang voor de BWB het officieel erkende. In de jaren '20 en '30 was het vrouwenwielrennen tot ongenoegen van de BWB razend populair bij het publiek, maar niet altijd om de sportieve prestaties. Onafhankelijke damesbonden organiseerden meerdere Belgische kampioenschappen. Eerst werkte de BWB deze wedstrijden tegen, wielrennen zou fysisch en zedelijk niet geschikt zijn voor vrouwen. In 1959 erkenden zij - onder voorwaarden - officieel het wielrennen voor dames. De erkenning kwam na het eerste officieel Wereldkampioenschap wielrennen in Reims, maar was vooral een poging om de 'kermiskoersen' tegen te gaan. De BWB werpt zich dan ook op als redder van het vrouwenwielrennen.

Hoewel het vrouwenwielrennen zich nu officieel onder de paraplu van de bond bevond, kreeg het weinig aandacht. Omkadering ontbrak, geldprijzen waren schaars in vergelijking met de mannen en de parcours waren opvallend kort. Opvallend genoeg reden vrouwen in de jaren '30 wel tot 100km, in de jaren '50 waren wedstrijdafstanden tussen de 40-65km. De afstanden van de vrouwenkoers waren veel korter dan die van de mannenwedstrijden. Wielrensters reden soms wel 30 keer hetzelfde korte toertje rond de kerktoren. Dit past duidelijk in het biologische discours van de bond: lange afstanden zijn gevaarlijk voor een vrouwenlichaam. Van Nuffel wilde al langere afstanden rijden, maar nam ook het discours over van de bond: mannen zijn nu eenmaal sterker dan vrouwen. De afstanden evolueren tussen de jaren '50-'80 amper, enkel de rondes worden groter. Pas na de erkenning van het vrouwenwielrennen op de Olympische Spelen van 1984 worden de afstanden stelselmatig langer. Ook in het prijzengeld zit er een evolutie vanaf de jaren '80.

De grootste discriminatie die Van Nuffel en Reynders zich van de bond herinneren zijn het lage prijzengeld en het feit dat het supportersgeld gebruikt werd om het mannenwielrennen te financieren. De bond neemt weinig initiatief om de vooruitgang van het vrouwenwielrennen te bereiken. Reynders en Van Nuffel hadden het gevoel dat zij niet veel konden doen tegen deze discriminatie. Toch voerden ze elk op hun eigen manier verzet. Reynders trok naar het buitenland om het geluk elders op te zoeken. Van Nuffel deed dit ook, en weigerde éénmaal te koersen omdat supporters geld moesten betalen dat diende voor de Tour du France van de mannen. Van Nuffel noemt zich een feministe, Reynders niet. Beide wielrensters merken tijdens hun carrière weinig evolutie op in het beleid van de bond. Ze waren allebei op internationaal vlak succesvol. Internationaal liep het Belgische vrouwenwielrennen achter op Italië en Frankrijk. In het buitenland was er niet enkel meer aandacht, maar ook meer geld te verdienen.

Van stereotypes over Belgische sportvrouwen hebben Reynders en Van Nuffel nooit iets opgemerkt. Reynders en Van Nuffel voelden zich beiden vrouw, maar hadden niet de noodzaak dit te benadrukken via hun uiterlijk. De wielrensters moesten sinds de eerste wedstrijden hun vrouwelijkheid bewijzen door het ondergaan van geslachtstesten. Reynders zag hier geen probleem in, Van Nuffel noemde deze praktijk vernederend. Algemeen hadden

Van Nuffel en Reynders het gevoel dat wielrennen wel geaccepteerd werd in de samenleving. Van Nuffel benadrukte dat de wielrensters, in tegenstelling tot tijdens de jaren '30 niet werden uitgelachen. Toch keken mensen wel eens raar op.

Ondanks de opkomst van het feminisme en de democratisering van de sport bij de massa in de jaren '70, zijn de regels in het wielrennen voor vrouwen weinig geëvolueerd tussen de jaren '50 en '80. Ook vandaag is het wielrennen voor vrouwen onderbetaald en onderbelicht in de media in vergelijking met het mannenwielrennen. België kende een succesvol wielerverleden met maar liefst zes wereldtitels op de weg waarvan vier behaald door Reynders. Het is tijd om ook deze prestaties in het collectief geheugen op te nemen.

4. ATLETIEK

In 1889 wordt de Belgische Vereniging der Loopkoers Maatschappij (BVLM) opgericht. Zes jaar later vormen de atletiekbond, de wielerbond en de voetbalbond samen één bond: het Belgische Verbond der Atletiek Sportverenigingen (BVAS), in het Frans UBSSA. De Belgische Atletiekbond (KBAB) of La Ligue Belge d'Athlétisme ziet in 1912 het daglicht.²⁰⁰ Alle Belgische atletiekclubs zijn lid van de KBAB, die op zijn beurt lid is van de Wereldatletiekbond (IAAF).

Damesatletiek werd pas vele jaren na de oprichting van de KBAB erkend, maar dit betekent helemaal niet dat ze nog niet bestond. De Fédération Sportive Féminine Belge (FSFB) werd in 1921 opgericht en organiseerde de damesatletiek.²⁰¹ Ook in andere landen namen aparte mannen- en vrouwenbonden de organisatie op zich. Atletes konden aan veel verschillende disciplines deelnemen. Toen de mannenbond vrouwenatletiek erkende in 1950 verminderde het aantal disciplines voor vrouwen. Een voorbeeld hiervan is de toelating van atletiek voor vrouwen op de Olympische Spelen van 1928. Vrouwen werden toegelaten om voor de eerste keer aan vijf nummers op de Olympische Spelen deel te nemen, mannen deden er op dat moment tweeëntwintig. Het toelaten van atletiek op de Spelen was een mooie vooruitgang, maar deels ook een achteruitgang omdat vrouwen op de door vrouwen georganiseerde World Games al aan een volledig atletiekprogramma konden deelnemen.²⁰²

Al in de jaren 1920 bereikten de Belgische vrouwen een hoog niveau. De meest bekende damesclubs waren Brussels Fémina Club en Olympic Fémina, maar ook een herenclub als Beerschot AC had al atletes.²⁰³ Elise Van Truyen en Léontine Stevens kampfden in meerdere internationale wedstrijden mee op het hoogste niveau. Van Truyen verbrak in 1924 het officieus wereldrecord hoogspringen.²⁰⁴ Van Truyen en Stevens namen in 1928 deel aan de Olympische Spelen van Amsterdam op de 4x100m estafette. Toch raken deze prestaties gemakkelijk in de vergetelheid. Veldlopen waren in die periode ook heel populair. Ida Degrande schreef tijdens de jaren '20 meermaals de Belgische titel op haar naam. Zelfs tijdens de Tweede Wereldoorlog gingen de Belgische kampioenschappen veldlopen door.²⁰⁵

---

²⁰⁰ "La Ligue belge d'athlétisme," *Journal de Bruxelles*, 20.3.1921.

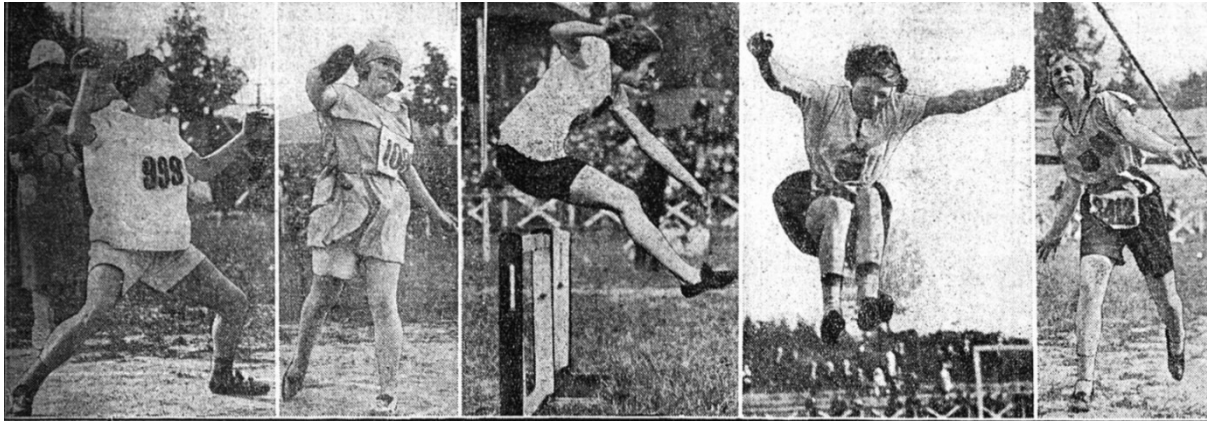
²⁰¹ "Te Schaarbeek enkele records geklopt," *Sportwereld* 12.7.1926; "Het bondsfeest van de vrouwen-atletiekbond," *Het Laatste Nieuws*, 12.7.1926; "De Belgische vrouwenathletiekbond betreurt," *Vooruit*, 10.9.1949; voor de oprichting van de bond zie: "Verklaring sportbonden, evolutie in leeftijdscategorieën en afstanden" (Privécollectie André De Hooghe).

²⁰² Jörg Krieger, Michele Krech & Lindsay Parks Pieper, "'Our Sport': The Fight for Control of Women's International Athletics" *The International Journal of the History of Sport* 37 (5-6): 451-472.

²⁰³ "Vrouwenathletiek te Brussel," *Sportwereld*, 20.3.1923.

²⁰⁴ "De vrouwenmeeting van Londen, een prachtig Belgisch sukses" *Geïllustreerde Sportwereld* 4, nr. 174, 1924.

²⁰⁵ André De Hooghe, "F.S.F.B./Federation Sportive Féminine Belge (<1950): Belgische Kampioenschappen Cross Country – Dames," (Privécollectie André De Hooghe).

Afbeelding 7: Les Championnats Belgique féminins d'athlétisme" *La Dernière Heure*, 15.7.1924.
Van links naar rechts de Belgische kampioenes van 1924: Sydonie Verschueren, José Paques, Henriette Van Daelen, Elise Van Truyen en Georgette Van Dyck.

Archiefmateriaal van de Belgische vrouwenatletiekbond is moeilijk terug te vinden. De vergaderingen vonden grotendeels op café plaats en er werden geen notulen bijgehouden. De bond wordt vooral in krantenartikels van *La Dernière Heure* vermeld.²⁰⁶ In de periode tussen 1920 en 1930 schrijven journalisten enthousiast over de prestaties van Belgische atletes.²⁰⁷ Tegen het einde van de jaren 1930 en 1940 is het bijna onmogelijk om nog iets over vrouwensport terug te vinden.

Net voor de erkenning van de damesatletiek in 1950 schrijft de *Gazet Van Antwerpen*: "In België wordt reeds jaren aan atletiek gedaan, ook door dames, maar dat is door de massa ofwel praktisch niet geweten, ofwel geringschattend opgenomen."²⁰⁸ Kortom: vrouwen deden al atletiek voordat de mannenfederatie dit officieel erkende.

4.1 DE KONINKLIJKE BELGISCHE ATLETIEKBOND

Erkenning van de damesatletiek door KBAB

In 1948 richt de Wereldatletiekbond een damescomité op. Ironisch genoeg bestond dit comité enkel uit mannen, maar het verklaart wel de plotse aandacht voor vrouwenatletiek.²⁰⁹

Eind 1949 laat de KBAB voor het eerst een officiële damesafdeling toe. Het voorstel van de Brusselse Hogeschool ASUB om een studiec commissie op te richten voor damesatletiek wordt aanvaard met een stemming van 113 tegen 33. Het vooruitzicht op het Europees Kampioenschap atletiek van 1950 was doorslaggevend in deze beslissing. In 1950 moet een commissie de geschiktheid van atletiek voor vrouwen verder onderzoeken. Edouard Hermès

²⁰⁶ A. Van Scheere aan André De Hooghe, 23.8.1989 (Privécollectie André De Hooghe).

²⁰⁷ Via de term "Damesathletiek" op BelgicaPress vind je veel kranten terug in de periode 1920-1930 waarin de damesatletiek vermeld wordt:

https://www.belgicapress.be/pressshow.php?adv=0&all_q=%22damesathletiek%22&any_q=&exact_q=&none_q=&from_d=&to_d=&per_lang=&per=&per_type=0.

²⁰⁸ "De damesathletiek gaat een nieuw stadium in," *Gazet van Anwerpen*, 1.6.1950.

²⁰⁹ Ilse Bechtold, "Overview: Women's athletics at the threshold of a new century," *New Studies in Athletics* nr. 2 (1998): 12.

leidt de commissie. Indien de KBAB de vrouwenatletiek overneemt, zal de vrouwelijke federatie verdwijnen. Belangrijk is dat aparte vrouwenclubs niet meer mogen bestaan. Vrouwen en mannen moeten zich aansluiten bij één club.²¹⁰ Ook wordt een medisch onderzoek gevoerd.²¹¹ In Het Laatste Nieuws wordt gesproken over de mogelijkheid om de vrouwenatletiek door de KBAB te laten controleren.²¹² Officiële afstanden voor loopwedstrijden en hoogtes voor de horden worden vastgelegd. Het is belangrijk om vrouwen te ‘beschermen’ tegen de zwaardere disciplines. Vrouwen mogen niet verder dan 800m lopen, polsstok- en hinkstapspringen zijn verboden.

In 1950 organiseert België het vierde Europees Kampioenschap atletiek. Het kampioenschap zal plaatsvinden van 23 tot en met 27 augustus in het Brusselse Heizelstadion. Nederland, de Sovjet-Unie en verschillende andere landen sturen zowel een vrouwen- als een mannenteam. België wil als organisator niet onderdoen.²¹³ Hoewel atletes al in 1938 voor de eerste keer mochten deelnemen aan het EK atletiek stuurde België nog nooit een vrouw. *“De Belgische vrouwensport staat nog in zijn kinderschoenen”* schrijft J. Herdies voor Het Laatste Nieuws. *“Van de vrouwelijke atletiek kan men zelfs niet zeggen dat ze in ons land nog in haar kinderschoenen staat. Ze betekent niets, zowel wat inrichting als verspreiding en peil betreft.”*²¹⁴

In het Heizelstadion mogen vijf atletes voor het eerst onder de Belgische kleuren aan de start verschijnen van een internationaal toernooi. Hun prestaties zijn matig tot slecht, en ze worden overschaduwed door de Nederlandse spurtlegende Fanny Blankers-Koen. Blankers-Koen is als getrouwde moeder van twee kinderen volgens velen het voorbeeld dat vrouwen en atletiek geen tegenpolen zijn, maar mooi samen passen. Ze wordt ook wel “de vliegende huisvrouw” genoemd. In de vroeg 20ste-eeuwse Katholieke Belgische samenleving krijgen mannen en vrouwen duidelijke rollen toegewezen. Die rollen zijn gebaseerd op stereotiepe ideeën: vrouwen zijn emotioneel en fysiek zwakker dan de man en zij zijn voorbestemd tot het moederschap. De man krijgt een dominante en beschermende rol toegekend, terwijl de vrouw afhankelijk en zorgend moet zijn. Deze denkbeelden vormen de fundamenteën voor de vorming van de patriarchale samenleving, die zowel door de kerk als de staat worden ondersteund. Op basis van de verschillen tussen man en vrouw worden mannen verwacht actief in de publieke sfeer te handelen, terwijl vrouwen tot de privésfeer zijn teruggewezen.²¹⁵ Dat Blankers-Koen zo omhelsd wordt door de pers is vooral omdat zij haar vrouwelijke rol perfect vervuld. In het tijdschrift *Sportakerel* zijn ze echter minder enthousiast over de prestaties van Blankers-Koen. *“Wij konden ’t echter ten zeerste waarderen dat er geschreven werd in Sporta van November tégen de recordjacht en de verheerlijking van Fanny Blankers-*

---

²¹⁰ “Commission Féminine: procès-verbal de la séance du mercredi 1er mars,” *La Vie Athlétique* nr. 45 (1950): 4.

²¹¹ “Belgische Athletiekbond neemt in principie, de oprichting van een Damesafdeling aan,” *Het Nieuwsblad*, 19.12.1949.

²¹² “De Algemene vergadering van de Belgische Athletiekbond,” *Het Laatste Nieuws*, 20.12.1949.

²¹³ “De damesathletiek gaat een nieuw stadium in,” *Gazet van Anwerpen*, 1.6.1950.

²¹⁴ “Meer dan 100 vrouwelijke atleten in het Heizelstadion,” *Het Laatste Nieuws*, 21.8.1950.

²¹⁵ Gita Deneckere, Tom De Paepe, Bruno De Wever en Guy Vanthemsche, *Een Geschiedenis Van België* (Academia Press: Gent, 2017), 143.

Koen. *De taak van de gehuwde vrouw ligt in 't gezin en 't vervullen van de taak "moeder" sluit o.i. alle recordjacht en wedstrijd sport uit.*"²¹⁶ Sporta geeft de Katholieke en patriarchale denkbeelden op de rolverdeling tussen man en vrouw duidelijk weer.

Er nemen 105 vrouwen deel aan het EK atletiek, veel minder dan het aantal mannelijke deelnemers.²¹⁷ Het lage niveau is volgens de *Gazet van Antwerpen* te wijten aan het doodzwijgen en het op de achtergrond houden van de atletiek voor vrouwen. In het artikel wordt damesatletiek enthousiast aangekondigd, "*al blijft het beoefenen van atletiek voor gehuwde dames (dan nog met kinderen zelfs...) iets waar tegenover we (zoals voor alle competitie sport) eerder sceptisch staan.*"²¹⁸ In 1951 vindt het eerste officiële Belgisch Kampioenschap atletiek voor vrouwen plaats, op dezelfde dag en locatie als de mannen. De atletes kunnen geen potten breken, want de Belgische records stammen vooral nog uit de jaren '30 en '40.²¹⁹

Representatie van damesatletiek door de bond

Hoe kijkt de bond naar atletes en de vrouwenatletiek? Dit is een cruciale vraag om de regels rond vrouwenatletiek te kunnen begrijpen. Het bondsblad *Atletiekleven* bestaat voor een groot deel uit statistieken, vergaderingsnotulen en kalenders. Het is moeilijk om hier een duidelijk discours rond vrouwenatletiek uit af te leiden, maar er zijn wel enkele denkbeelden die in het reglement worden gereflecteerd.

De in die tijd heersende ideeën over verminderde vruchtbaarheid, heteronormativiteit, en een zwak emotioneel en fysiek gestel komen duidelijk terug in de reglementering van atletiek voor vrouwen. Toch heeft de bond ook een eigen visie op vrouwenatletiek en meer algemeen op de sportvrouw. De Belgische atletiekbond werpt zichzelf in zijn eigen tijdschrift op als dé grote voorstander van de vrouwenatletiek. Dit stemt niet altijd overeen met de ervaringen van sportvrouwen.²²⁰ Journalisten beschrijven de bond als "*nooit aan de top als het er op aankomt echt vooruitstrevend te zijn.*"²²¹ Het gebrek aan progressiviteit treft ook de mannenatletiek.

De bond zet zich in voor de evolutie van de vrouwenatletiek, maar speelt geen voortrekkersrol. Veranderingen worden toegejuicht. Maar welk aandeel heeft de bond zelf in deze veranderingen? De bond stelt discriminatie van atletes aan de kaak, maar lijkt zijn eigen rol daarin te ontkennen. Zo lijkt het alsof ze zelf nooit een aandeel heeft gehad in de discriminatie van atletes.²²²

De KBAB hanteert een gelijkwaardigheidsdiscours rond vrouwensport. Dit houdt in dat ze de ongelijkheid ziet als een product van cultuur en geschiedenis en niet van biologie zoals binnen

---

²¹⁶ T. Klapwijk, "Laat zij vrouw blijven, ook in de sport," *Sportakerel* (1950): 68-69.

²¹⁷ "Meer dan 100 vrouwelijke atleten in het Heizelstadion," *Het Laatste Nieuws*, 21.8.1950.

²¹⁸ "De damesathletiek gaat een nieuw stadium in," *Gazet van Antwerpen*, 1.6.1950.

²¹⁹ "Athlétisme féminin: avis très important," *La Vie Athlétique* nr. 54 (1951): 7.

²²⁰ Interview met Magda Ilands door Maura De Troyer, 6.3.2021, Mechelen.

²²¹ "Magda Ilands moet niet meer clandestien lopen," 1976 (Privécollectie Magda Ilands).

²²² "Gaan we voor langere afstanden voor dames?" *Atletiekleven* nr. 205 (1976): 2.

het inferioriteitsdiscours geloofd wordt. De bond erkent ongelijkheid en streeft naar meer gelijkheid tussen man en vrouw. In *Atletiekleven* komt onder andere de geringe aandacht voor vrouwensport aan bod. Het is merkwaardig dat de bond meer aandacht geeft aan “de weinige aandacht die damesatletiek krijgt” dan aan de damesatletiek zelf. Het gelijkwaardigheidsdiscours rond vrouwensport is vooral vanaf de jaren ‘70 populair in de pers. Het staat sterk in contrast met het inferioriteitsdiscours van de jaren ‘40 en ‘50.²²³

Het valt op dat vrouwenatletiek als een afwijking van de mannelijke standaard wordt gezien. Er bestaat een aparte damescommissie die zich bezighoudt met “de problemen van de damesatletiek”, een aparte herencommissie bestaat niet.²²⁴ De commissie verandert de regels en probeert vrouwenatletiek te verspreiden. Hoe meer nieuwe deelnemers, hoe meer gejuich in het tijdschrift *Atletiekleven*.²²⁵ Als de KBAB over vrouwenatletiek schrijft gaat het over haar evolutie. “In stijgende lijn”, “evoluerend”, of “op goede weg” zijn de meest gebruikte termen om dit te beschrijven. De meeste notulen van de damescommissie eindigen dan ook met “*we beseffen dat er nog veel te doen is.*”²²⁶

In 1978 splitst de KBAB in een Waalse (LBFA) en een Vlaamse afdeling (VAL). De splitsing vindt plaats in het kader van de federalisering van België. Het decreet van 2 maart 1977 voor de erkenning en subsidiëring van landelijk georganiseerde sportverenigingen verplicht nationale bonden om te splitsen als zij subsidies willen krijgen. De Vlaamse Bond behoudt de naam *Atletiekleven* voor het tijdschrift. De Waalse versie behoudt de naam *La Vie Athlétique* en voorziet ook een korte Duitstalige pagina. De nationale bond blijft bestaan om atleten te selecteren voor internationale wedstrijden. De KBAB bestaat dus nog in marginale vorm, maar de macht wordt verdeeld over een Vlaamse en Waalse afdeling.²²⁷

“*On ne peut pas imaginer, pourtant que la femme Belge Francophone soit moins sportive que sa compatriote Flamande!*” In *La Vie Athlétique* schrijft voorzitter William Kevers hoe de Franstalige wedstrijdorganisators minder interesse hebben in de vrouwenatletiek dan in die van mannen. “*On ne peut pas oublier que nos athlètes féminines nous apportent souvent de bien jolies satisfactions!*”²²⁸ In het Vlaamse tijdschrift wordt geklaagd over de splitsing, omdat er minder geld zou gaan van Bloso naar de VAL en van Adeps naar de LBFA dan vroeger naar de KBAB.²²⁹

In 1980 is atletiek meer verspreid dan ooit. De voorzitter van de raad van beheer van de Vlaamse Atletiekliga klaagt in een opiniestuk de kleine publieke belangstelling voor vrouwenatletiek aan: vrouwenatletiek is net zo interessant als mannenatletiek. Dit is een

---

²²³ T.J. Van Den Born, “Een onderzoek naar discourswisselingen in krantenartikelen,” Bachelorproef, 8; Pirinen, “Catching up with men?” 239-241.

²²⁴ “Verslag damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 176 (1968): 10; “Verslag damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 195 (1974): 12; “Notulen van de vergadering der damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 200 (1975): 3-4.

²²⁵ Raeymaekers, “De Belgische dames-atletiek,” *Atletiekleven* nr. 164 (1965): 3.

²²⁶ “Verslag damescommissie,” *Atletiekleven* 183 (1970): 14; “Verslag damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 190 (1973): 13; “Verslag damescommissie,” *Atletiekleven* 204 (1976): 3; “Verslag damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 214 (1978): 13.

²²⁷ Veerle De Bosscher en Paul De Knop, *De organisatie van sport in Vlaanderen* (Brussel: VUB Press, 2010), 146.

²²⁸ William Kevers, “Notre athlétisme féminine,” *La Vie Athlétique* nr. 5 (1980): 2.

²²⁹ Etienne Wante, “Geld maakt niet steeds gelukkig... maar ‘t is wel gemakkelijk,” *Atletiekleven* nr. 1 (1979): 1.

goed voorbeeld van het gelijkwaardigheidsdiscours in *Atletiekleven*. De voorzitter schrijft dat atletiek sierlijk en aantrekkelijk kan zijn, dus zeker meer aandacht moet krijgen.²³⁰ Als vrouwenatletiek sierlijk en aantrekkelijk zou moeten zijn om in de belangstelling te staan, spreken we van de *feminine apologetic*: het idee dat vrouwensport aantrekkelijk en mooi moet zijn om haar bestaan te verantwoorden. Natuurlijk schrijft de voorzitter dit niet letterlijk, maar het toont wel de dubbele standaarden aan die de bond hanteert. De voorzitter maakt zich kwaad over mannen in de internationale bestuursorganen die zich uitspreken voor gelijkheid, maar tegelijkertijd tegen de toelating van het polsstokspringen voor vrouwen stemmen.²³¹

Sportvrouwen worden steeds dames of atletes genoemd. Denigrerend gebruik van het woord dametjes of meisjes is niet terug te vinden in *Atletiekleven*. Damesatletiek wordt niet openlijk belachelijk gemaakt, maar wordt wel als de zwakkere tak bestempeld. De VAL doet een oproep naar meer vrouwelijke redacteurs. In 1980 worden vrouwen zelfs uitdrukkelijk aangesproken om artikels in te zenden. “*Wat blijft er van de emancipatie te vertellen?*”²³²

De bond presenteert zich als een voorstander van geleidelijke vooruitgang in de vrouwensport. Er is geen opvallende verandering in visie op vrouwensport of sportvrouwen te merken, behalve dat de bond vanaf 1980 zelf openlijk kritiek geeft op de discriminatie van de vrouw. De KBAB neemt een dubbelzinnige positie in waarin ze vooruitstrevend willen zijn, maar zo langzaam dat ze achterophinken.

Wie maakt de regels?

Voor de damesatletiek is er een eigen damescommissie opgericht. De technische commissie kan aanbevelingen doen, maar de uiteindelijke beslissingsmacht ligt bij het uitvoerend comité. In de periode tussen 1950 en 1980 zijn er drie voorzitters van de damescommissie gepasseerd. Vanaf de jaren 1970 vinden effectief enkele dames hun weg naar de damescommissie. De uitvoerende commissie is nog steeds een mannenbastion. Binnen de bond zijn er zowel leden met een progressieve als een conservatieve visie op de vrouwenatletiek. Hermens, voorstander van het veldlopen voor vrouwen behoort tot de progressieven.²³³ De bestuursleden van de damescommissie vergaderen tweemaandelijks, met als doel de damesatletiek verder te laten ontwikkelen. Reeds in 1965 geeft de commissie voorlichtingssprekbeurten over de specifieke problemen van de damesatletiek.²³⁴ De commissie wil oprecht instaan voor de ontwikkeling van de damesatletiek, dit blijkt uit de organisatie van de meeting: *vóór dames, dóór dames*.²³⁵

---

²³⁰ R. Van Hoofdstad, “1980-Sport-voor-haar-jaar,” *Atletiekleven* nr. 1 (1980): 4-5.

²³¹ Van Hoofdstad, “1980-Sport-voor-haar-jaar,” 4-5.

²³² “Dames - waar blijft u?” *Atletiekleven* nr. 1 (1979).

²³³ *100 Jaar Belgische Atletiek* (Brussel: Koninklijke Belgische Atletiekbond, 1989), 113.

²³⁴ Victor Raeymaekers, “Verslag van de commissie voor damesatletiek 1965,” *Atletiekleven* nr. 164 (1965) 10.

²³⁵ Victor Raeymaekers, “Verslag van de commissie voor damesatletiek 1966,” *Atletiekleven* nr. 168 (1966): 12.

In 1976 is de damescommissie samengesteld uit zeven mannen en twee vrouwen. Het bestuur begint langzaam te vervrouwelijken, maar vooral in de lagere functies.²³⁶ Kort samengevat zijn de regels voor vrouwenatletiek tussen 1950-1980 vooral opgesteld door mannelijke leden van de damescommissie en het uitvoerend comité.

4.2 BELEID KBAB VROUWENATLETIEK

Ongelijkheid in disciplines

De grootste discriminatie door de atletiekbond bevindt zich in het beperken van disciplines voor vrouwen. Deze regels worden gelegitimeerd door het idee dat de vrouw biologisch te zwak is voor de zwaardere disciplines, en dit zelfs gevaarlijk kan zijn.²³⁷

In de jaren '50 zijn de disciplines waaraan vrouwen mogen deelnemen relatief beperkt. Vrouwen doen aan 100m, 80m horden, 200m, kogelstoten, ver- en hoogspringen, schijfwerpen (het huidige discuswerpen), speerwerpen, 4x100m estafette, en vijfkamp.²³⁸ De werpnummers, die vaak als een mannelijke krachtdiscipline worden gezien, worden opvallend genoeg wel aan vrouwen toegestaan. Vooral lange afstanden zijn verboden. De internationale en nationale federaties proberen vrouwen tegen zichzelf te 'beschermen' door zwaardere disciplines te verbieden. Dit roept steeds meer weerstand op van atletes en trainers. Bij de erkenning van de damesatletiek, wordt nadrukkelijk vermeld dat veldlopen verboden wordt.²³⁹ Veldlopen werden in de jaren '20 en '30 wel georganiseerd.²⁴⁰

Eind de jaren '60 en tijdens de jaren '70 verandert het aanbod aan atletiekdisciplines compleet. In 1962 schrijft de atletiekbond dat de vrouw vooral moet lopen omdat dit gezond is.²⁴¹ In 1967 beslist de Wereldatletiekbond dat vrouwen aan disciplines als de 100m hordenlopen en de 1500m/mijl mogen meedoen. De KBAB vervangt voor het Belgisch Kampioenschap de voorgaande 80m horden door de nieuwe 100m horden, maar ziet in 1967 een officiële wedstrijd over 1500m nog niet zitten. Waarom is niet duidelijk, maar het kan dat zij de atletes er nog niet klaar voor achten.²⁴² Vanaf 1973 mogen vrouwen op het nationaal kampioenschap wel voor de eerste keer een wedstrijd over 3000m betwisten.²⁴³ De KBAB verandert weinig op eigen houtje. De 3000m wordt pas in 1974 erkend op een IAAF-congres. Ook de 400mH wordt op dat moment opgenomen in het programma van internationale wedstrijden.²⁴⁴ Het valt op hoe traag de KBAB op gang komt. Net iets trager dan sommige hardloopvrouwen. Magda Ilands loopt in 1976 tegen de wil van de bond in haar eerste marathon in Waldniel. Ilands haalt de pers, en wordt als grote progressieve tegenstander van

---

²³⁶ "Verslag van de damescommissie" *Atletieklevens* nr. 204 (1976): 3.

²³⁷ Jan Tamboer en Johan Steenbergen, *Sportfilosofie* (Leende: Damon, 2000), 177-182.

²³⁸ Bechtold, "Overview: Women's athletics," 11-16.

²³⁹ "Athlétisme Féminin," *La Vie Athlétique* nr. 54 (1951): 2.

²⁴⁰ André De Hooghe, "F.S.F.B/Federation Sportive Féminine Belge (<1950): Belgische Kampioenschappen Cross Country – Dames," (Privécollectie André De Hooghe).

²⁴¹ "Hoever staat het met de Belgische damesatletiek," *Atletieklevens* nr. 145 (1962): 2.

²⁴² "Dames-atletiek," *Atletieklevens* nr. 170 (1967): 9.

²⁴³ "Nationale pistekampioenschappen dames: bijvoeging wedstrijden," *Atletieklevens* nr. 192 (1973): 3.

²⁴⁴ Bechtold, "Overview: Women's athletics," 11-16.

de conservatieve bond afgeschilderd. Toch vertelt ze: “*mensen van de Atletiekbond zoals Mingels, Kevers... toonden zich in gesprekken geen tegenstanders van marathonlopen voor vrouwen.*”²⁴⁵ Misschien bestond de bond niet uit uitgesproken tegenstanders, maar uit uiterst voorzichtige voorstanders.

In 1976 verschijnt er in *Atletiekleven* een artikel met de titel: “*Gaan we naar langere afstanden voor dames?*” Langere afstanden worden volgens de KBAB vanaf de jaren ‘70 steeds meer geaccepteerd, en de afstanden worden geleidelijk verlengd. “*Het ogenblik is wellicht aangebroken om dit nijpend probleem zowel technisch als psychologisch onder de lens te brengen. We hebben het voornemen zowel sportgeneesheren als trainers hun mening te vragen over de mate en omstandigheden waarin het wenselijk is bepaalde dames aan bv. halve marathon te laten deelnemen en de afstanden te verlengen.*”²⁴⁶ Een marathon blijkt in 1976 nog net iets te lang, maar wordt in 1978 voor het eerst toegestaan.²⁴⁷ In 1979 schrijft *American College of Sport Medecine* dat er geen wetenschappelijk of medisch bewijs bestaat dat lange afstandslopen gevaarlijk is voor een gezonde en getrainde atlete.²⁴⁸

Afbeelding 8: Magda Ilands (nr. 6) in de marathon van Seoul op weg naar de overwinning, 1983.

Het idee dat het lopen van langere afstanden medisch niet verantwoord zou zijn voor een vrouwenlichaam heerst nog heel hard, zelfs bij de grootste voorstanders van de vrouwen-atletiek. In een tijdspanne van vijftien jaar heeft de KBAB zijn idee over hoe zwaar disciplines mogen zijn wel behoorlijk aangepast. Midden de jaren ‘60 wordt een 800m nog als gevaarlijk gezien, vijftien jaar later is deze afstand normaal en kijkt men vol angst naar de marathon.

²⁴⁵ “Mingels en Kevers,” (Ilands privécollectie).

²⁴⁶ “Gaan we voor langere afstanden voor dames?,” *Atletiekleven* nr. 205 (1976): 2.

²⁴⁷ “Le marathon et les femmes: dès la saison prochaine.” (Ilands privécollectie).

²⁴⁸ Neil Carter, *Medicine, Sport and the Body: A Historical Perspective* (Londen: Bloomsbury Publishing, 2014), 168.

Vrouwenatletiek is nog steeds niet helemaal geaccepteerd in 1980. De marathon wordt officieel pas toegelaten op de Wereldkampioenschappen van 1983 in Helsinki, en in 1984 op de Spelen van Los Angeles. De vijfkamp wordt op deze twee kampioenschappen voor het eerst vervangen door een zevenkamp. Begin de jaren '80 is 3000m de langste afstand die voor vrouwen op de piste is toegestaan. Omdat de brug tussen de 3000m en de marathon zo groot is, wordt in 1987 de 10.000m geïntroduceerd op het Wereldkampioenschap.

De 5000m kwam pas in 1996 op het olympisch programma. Vrouwen mogen sinds 2000 polsstokspringen en hamerslingeren op olympisch niveau. Hinkstapspringen wordt in 1996 toegelaten. Vanaf de jaren '70 vindt er een mentaliteitswijziging plaats over de disciplines, maar pas in de jaren '80 en '90 loopt het programma gelijk met het mannenprogramma.²⁴⁹ Vandaag is het programma bijna volledig gelijk, met uitzondering van de 50km snelwandelen waaraan vrouwen niet aan konden deelnemen op de Olympische Spelen van Tokyo.²⁵⁰ Deze discipline zal ook voor de mannen worden afgeschaft op de volgende Spelen.²⁵¹ Disciplines zijn tussen 1950-1980 enorm veranderd. Stilaan verschuift het discours rond vrouwen van "te zwak voor sport" naar "het zwakkere geslacht." Een goed voorbeeld is de kenterende mentaliteit in het veldlopen vanaf 1970.

Individuele disciplines die later aan het programma worden toegevoegd op het BK piste atletiek voor vrouwen (uit onderzoek van André De Hooghe)

1957: 400m

1969: 1500m, 100m horden in plaats van 80m horden

1970: 200m horden

1973: 3000m

1976: 400m horden in plaats van 200m horden

1984: 10.000m

1991: Hink-stap-springen

1995: 5000m in plaats van 3000m, polsstokspringen

Veranderende mentaliteit in de atletiekbond: veldlopen

Belgische kampioenschappen veldlopen werden al in 1921 georganiseerd door de Fédération Sportive Féminine Belge. De meeste veldlopen vonden in Brussel plaats. Ida De Grande schreef de meeste titels op haar naam. Na de erkenning van de damesatletiek was veldlopen voor een tijd expliciet verboden door de atletiekbond. Hier komt stilaan weer verandering

---

²⁴⁹ Bechtold, "Overview: Women's," 11-16.

²⁵⁰ "Race walkers lose bid to add women's 50K to Olympics," NBC Sports, geraadpleegd 9.4.2021.
<https://olympics.nbcsports.com/2020/02/04/race-walk-womens-50k-olympics>.

²⁵¹ Ken Belson, "50 kilometres race walking strides off the Olympic Stage," The New York Times, geraadpleegd 8.8.2021,
<https://www.nytimes.com/2021/08/05/sports/olympics/racewalking-olympics.html>.

in.²⁵² In 1960 wordt een vrouwenveldloop in Waregem georganiseerd. Enkel de junioren en seniorenvrouwen mogen lopen over een afstand van 1500m op hetzelfde parcours als de cadettenjongens.²⁵³ Later wordt deze afstand naar 1200m gebracht.²⁵⁴ De afstanden zijn korter dan de veldlopen uit de jaren '20. In 1968 vindt een "experimentele veldloop" plaats, in park Den Brandt in Antwerpen. De Atletiekbond overweegt om veldlopen voor vrouwen te erkennen, maar een test is aangewezen.

Journalist Jos Verleysen verzamelt de reacties op de wedstrijd. "*Vrouwencross: tien op tien voor de eerste poging in Antwerpen. Ik vreesde ook en vooral een zeker zwaarte en mannelijke allure. En daar vond ik soepelheid, schoonheid, bijna poëzie,*" zegt een journaliste voor *Le Sport*. Rita Vanherck, een hoogspringster die mee ging veldlopen reageerde: "*Nooit meer! 't Is veel te ver voor mij!*" We kunnen dan ook niet anders verwachten van een veldlopende hoogspringster. De winnares in Antwerpen Francine Peykens klaagt na afloop: "*veel te kort voor mij! Ik kan de anderen niet op afstand lopen...*"²⁵⁵

Ook enkele mannen uiten hun mening over de vrouwencross. De meningen over deze vrouwenveldloop zijn verdeeld. Lange-afstandstrainer Guy Van Diest hoopt dat zijn atletes, die zich momenteel tegen de vrouwencross kanten, van mening zullen veranderen. De internationaal gerenommeerde afstandsloper André Dehertoghe kan zich niet helemaal vinden in de vrouwencross: "*En dat in de voormiddag? 't is dodelijk!*" Roger Moens, Wereldtopper op de 800m, is daarentegen enthousiast over het vrouwenveldlopen. Hij ziet het als echte propaganda voor de damesatletiek. Antwerps official Frans Wiesse vertelt: "*de veldlopen mogen geen doel op zichzelf worden met alle trieste uitwassen eraan verbonden.*"²⁵⁶

In 1969 stellen enkele clubs voor om veldlopen en snelwandelen aan het vrouwenprogramma toe te voegen. De KBAB gaat hierop in, een comité van twee vrouwen en tien mannen bespreken de zaak.²⁵⁷ Met een tweederdemeerderheid van de stemmen wordt het vrouwenveldlopen goedgekeurd. Het snelwandelen krijgt geen toelating.²⁵⁸ Waarom sommigen voor en anderen tegen stemmen wordt in *Atletiekleven* niet vermeld.

Het eerste officiële Belgisch Kampioenschap veldlopen wordt gepland op 22 februari 1970. Er wordt uitdrukkelijk vermeld dat goede kleedkamers moeten voorzien worden, en dat vrouwen maximaal tien veldlopen per seizoen mogen lopen. De langste afstand die vrouwen mogen lopen is 3km, op dat moment lopen de mannen veldlopen van maximum 10 kilometer. Vrouwenveldlopen worden in tegenstelling tot pistewedstrijden altijd apart van de mannen

---

²⁵² André De Hooghe, "F.S.F.B/Federation Sportive Féminine Belge (<1950): Belgische Kampioenschappen Cross Country – Dames," (Privécollectie André De Hooghe).

²⁵³ "Cross-country: Criterium Féminin," *La Vie Athlétique* nr. 119 (1959): 9.

²⁵⁴ "Assemblée Générale Nationale du 31 janvier 1960," *La Vie Athlétique* nr. 120 (1960): 2.

²⁵⁵ Jos Verleysen, "10 jaar vrouwenveldlopen," *Atletiekleven* nr. 2 (1979): 17-18.

²⁵⁶ Verleysen, "10 jaar vrouwenveldlopen," 17-18.

²⁵⁷ "Voorstel ingebracht door F.C Marcinnellois – Tamines A.C. – A.C Quaregnon – U.S. Binche – A.C. Dampicourt – E.A. Boraine. Art. 133," *Atletiekleven* nr. 172 (1967): 5.

²⁵⁸ "Cross-countrywedstrijden voor dames," *Atletiekleven* nr. 173 (1968): 4-5.

georganiseerd, en liefst op vlakke parkomlopen.²⁵⁹ In 1972 wordt beslist dat de vrouwenafstanden met een kilometer omhoog gaan. Vrouwen krijgen de toelating om aan elf veldlopen mee te doen in de plaats van tien. De afstand voor de cadetten meisjes wordt verdubbeld.²⁶⁰

In het veldloopseizoen van 1975-1976 mogen vrouwen al een maximumafstand van 4500m overbruggen. Er worden ook meer jongere categorieën aan de veldloopwedstrijden toegevoegd.²⁶¹ Op de wens van enkele clubs om veldloopwedstrijden voor mannen en vrouwen in één evenement te organiseren reageert de vrouwencommissie negatief. Voorstanders vertellen dat in Frankrijk, Duitsland en Luxemburg dames- en herenveldlopen soms in één programma worden georganiseerd.

Voorzitter van de damescommissie Schietecatte vindt dit een slecht argument. Hij wijst erop dat de parcours van mannenorganisaties vaak fysiek te zwaar zijn voor vrouwen, en dat kleedkamers soms ontbreken. De stemming is bepalend. Met 147 stemmers voor en 155 tegen, blijven de veldlopen gescheiden organisaties.²⁶² De afstanden van het veldlopen zijn blijven evolueren, maar zelfs vandaag resteert er een groot verschil in de lengte van de mannen- en vrouwenveldloop. Mannen lopen bijna het dubbele van de vrouwenafstand. Dit is niet het geval bij disciplines op de weg en de piste. De steeds veranderende afstanden in het veldlopen geven mooi weer hoe de bond wel een voorstander is van verandering, maar dit heel traag jaar per jaar aanpakt. Aan de andere kant toont het ook hoe de bond na de erkenning van vrouwenatletiek conservatievere regels introduceert dan die van de jaren '20.

Prijzengeld

Het prijzengeld bij wedstrijden is voor zowel mannen als vrouwen erg laag. Professionele atleten bestaan nog niet omdat amateurisme nog één van de idealen is van de Wereldatletiekbond. "*Iedereen moest zich te pletter lopen voor een medaille.*"²⁶³ Grof geld is er niet te verdienen, atleten trainen uit passie en voor de eer. De eerste professionele atleten die betaald worden met een sponsorcontract komen er pas in de jaren '80.²⁶⁴ Marathonloopster Magda Ilands herinnert zich haar eerste sponsering met schoenen en kleding van Nike. Geld kwam er nog niet aan te pas.²⁶⁵

Door de verplichte amateurstatus was het bijna onmogelijk om van de sport te leven. Atletes moesten werken en topsport combineren, of als huisvrouw op het loon van hun man rekenen. Prijzen op wedstrijden bestonden meestal uit een grote tafel met keuze uit de meest uiteenlopende spullen. Ilands vertelt hoe ze op een bepaald moment verschillende

---

²⁵⁹ "Crosswedstrijden voor dames," *Atletiekleven* nr. 178 (1969): 10-11.

²⁶⁰ "KBAB officiële cross-country kalender 1972-1973," *Atletiekleven* nr. 189 (1973): 5.

²⁶¹ "Kalender van het cross-country seizoen 1975-1976," *Atletiekleven* nr. 202 (1975): 2.

²⁶² "Wens," *Atletiekleven* nr. 210 (1977): 10.

²⁶³ Ilands, Interview.

²⁶⁴ April Henning en Jörg Krieger, "Dropping the Amateur: The International Association of Athletics Federations and the Turn Toward Professionalism," *Sport History Review* 51, nr. 1 (2020): 9.

²⁶⁵ Ilands, Interview.

koffieapparaten en meerdere elektrische messen in de kelder had liggen.²⁶⁶ Ook meer-kampster en kogelstootster Helga Deprez sprak over kofiemolens en kommetjes.²⁶⁷ Soms was er een kleine geldprijs, maar vrouwen werden meestal minder betaald dan mannen. Ilands klaagde de verschillen in prijzengeld tussen mannen en vrouwen internationaal aan. In Duitsland kreeg de man het dubbele van de vrouw. *“Wij vonden dat wel raar, maar wij stonden er niet langer bij stil. Dat was zo. Het was niet zo dat als je ging zeggen: waarom krijg ik maar 1000 euro en hij 3000 euro dat er iets ging veranderen. Je was al content dat je 1000 euro kreeg, bij manier van spreken.”*²⁶⁸ In een interview met Paul Bosteels spreekt Ilands furieus over hoe mannen soms wel tien keer meer verdienen: *“Vraag me niet waarom?”*²⁶⁹

Ook in krantenartikels spreekt Ilands over ongelijke behandeling. Zij kreeg in tegenstelling tot haar mannelijke collega's nooit de kans om een job bij Bloso uit te voeren. Bloso was voor topsporters een gunstige werkplek omdat er rekening werd gehouden met hun trainingsschema's. Deze kans kregen vrouwen volgens Ilands niet.²⁷⁰ Internationale wedstrijden werden al voor dames georganiseerd vanaf de erkenning van atletiek, aangezien ze op het Europees Kampioenschap konden meedoen. Ook Olympische Spelen, Wereldkampioenschappen, Interlandwedstrijden, en Universiades (wedstrijden tussen verschillende universiteiten over de wereld) vonden plaats. De dames kunnen zich dan ook al in een vroeg stadium internationaal meten.

Het inrichtingsgeld dat wedstrijd-organisators voor het organiseren van een wedstrijd moeten betalen verschilde. Vrouwenwedstrijden zijn omwille van het lager aantal deelnemers goedkoper om te organiseren.²⁷¹

Geslachtstesten

Geslachtstesten behoren tot de meest discriminerende praktijken uit de sportgeschiedenis. Om aan wedstrijden te mogen deelnemen in de vrouwencategorie moeten atletes hun vrouwelijkheid bewijzen. Enkele vrouwen die zich in de jaren '30 lieten ombouwen tot man veroorzaken een wereldwijde angst. De kampioene Mary Edith Louise Weston gaat verder door het leven als Marc Edward Louis, en de Oekraïense Zdeňka Koubková wordt Zdenek Koubek. Deze geslachtstesten zijn nooit in het bondsblad vernoemd, maar werden al in 1946 door de Wereldatletiekbond (IAAF) geïntroduceerd. Tijdens *nude parades* worden de geslachtsdelen van vrouwen bekeken.²⁷² De Wereldatletiekbond is de eerste organisatie die geslachtstesten in de sport verplicht maakt.

---

²⁶⁶ Ilands, Interview.

²⁶⁷ Deprez, Interview.

²⁶⁸ Ilands, Interview.

²⁶⁹ Paul Bosteels, "Magda Ilands, marathonpionier: rennen tegen jezelf," (privécollectie Magda Ilands).

²⁷⁰ Bosteels, "Magda Ilands, marathonpionier: rennen tegen jezelf."

²⁷¹ "Kalender veldloopseizoen 1975-76," *Atletiekleven* nr. 202 (1975): 2.

²⁷² Pieper, *Sex testing: gender policing in women's sports*, 11-33.

Verschillende vrouwen werden door deze testen onterecht uitgesloten. De praktijk wordt vaak beschreven als “vernederend” en “onderdrukkend.”²⁷³ Het is opvallend hoe er in de bondsreglementen nooit over geslachtstesten wordt gesproken. Het lijkt bijna alsof ze nooit hebben plaatsgevonden. Ook in het archief van de Nederlandse atletiekunie, die geregeld geslachtstesten uitvoerde is er voorlopig geen officieel document over geslachtstesten te bespeuren.²⁷⁴ Dokters moesten de bewijzen van vrouwelijkheid naar de atletiekclubs doorsturen, zij stonden op hun beurt in contact met de KBAB.

Wielrenster Yvonne Reynders startte haar sportcarrière als werpster bij Beerschot Atletiekclub in de jaren ‘50. Voor ze aan wedstrijden kon beginnen ging Reynders naar de dokter en “*die begadigt dat.*” Het bewijs werd naar de club opgestuurd. Ze vond dit heel normaal en zelfs belangrijk.²⁷⁵ In het archief van Beerschot Atletiekclub, overgebracht naar het Felixarchief is hier niets van terug te vinden.²⁷⁶ Vanaf 1968 worden geslachtstesten internationaal verplicht. Eén van de oorzaken hiervoor was de Koude Oorlog. Oostblokathletes vol hormonen deden de wenkbrauwen fronsen. Toenmalig IOC-voorzitter Brundage vertelde na de verplichting van geslachtstesten: “*They are more feminine now.*” “*And he’s right,*” *the journalist added, “this year’s Olympic roster will bulge with beauties.”*²⁷⁷ Via speeksel of haar worden de chromosomen van de atletes onderzocht. Indien deze afwijkend zijn, mogen ze niet aan de start komen. Deze geslachtstesten zijn niet zo objectief als men doet uitschijnen.

Er bestaat geen wetenschappelijke eensgezindheid over de biologische kenmerken van “een vrouw.” Vrouwen met afwijkende tests ondervinden niet altijd een voordeel door deze afwijking. Daarnaast is de definitie van vrouw socio-cultureel bepaald.²⁷⁸

Zowel marathonloopster Magda Ilands als kogelstootster en meerkampster Helga Deprez hebben deze geslachtstesten moeten laten afnemen. Ze stonden er toen niet bij stil en ervoeren de tests niet als vernederend. Deprez liet een speekseltest afnemen op de universitaire spelen van Turijn. Ze zag de noodzaak van de testen in, maar vroeg zich af wie er met deze testen werd gevisieerd. Ook Ilands heeft meerdere geslachtstesten ondergaan. Op het EK moest ze een haar afstaan en op andere wedstrijden werd een speekseltest

---

²⁷³ Pieper, *Sex testing: gender policing in women’s sports*, 11-33; Albert De La Chapelle, “Why sex chromatin should be abandoned as a screening method for ‘gender verification’ of female athletes,” *New Studies in athletics*, nr. 2 (1986): 49-53; J C. Puffer, “Gender Verification: a Concept Whose Time Has Come and Passed?” *British Journal of Sports Medicine* 30, nr. 4 (1996): 278.

²⁷⁴ T.J. Van Den Born, “Een onderzoek naar discourswisselingen in krantenartikelen over vrouwensport 1895-1999” (Bachelorproef, Universiteit Utrecht, 2020), 6.

²⁷⁵ Reynders, Interview.

²⁷⁶ Melina Boutard Felixarchief, *E-mail aan Maura De Troyer*, 29.4.2021.

²⁷⁷ Stefan Wiederkehr, “We Shall Never Know the Exact Number of Men Who Have Competed in the Olympics Posing as Women’: Sport, Gender Verification and the Cold War,” *The International Journal of the History of Sport* 26, nr. 4 (2009): 562.

²⁷⁸ Puffer, “Gender Verification,” 278. Ook vandaag bepaalt World Athletics welke atletes vrouwelijk genoeg zijn om in de vrouwencategorie te mogen starten. Voor atletes op afstanden tussen de 400m en de mijl is er een testosteronlimiet ingesteld. Deze binaire visie op de geslachtshormonen krijgt vanuit medische hoek en mensenrechtenorganisaties veel kritiek; A. Dhari en S. Mohammed, “Global Injustice in Sport: The Caster Semenya Ordeal - Prejudice, Discrimination and Racial Bias,” *South African Medical Journal* 109, nr. 8 (2019): 548-51; “WMA urges physicians not to implement IAAF rules on classifying women athletes,” World Medical Association, geraadpleegd 3.5.2020, <https://www.wma.net/news-post/wma-urges-physicians-not-to-implement-iaaf-rules-on-classifying-women-athletes>.

afgenomen. Hoe ze zich hierbij voelde? (*lacht*) “Ik wist dat ik een vrouw was.”²⁷⁹ Ze vond niet dat deze testen nodig waren, omdat die volgens haar op fabeltjes waren gebaseerd. De grote angst dat mannen in de vrouwencompetitie zouden starten was inderdaad ongegrond.

4.3 ERVARINGEN: HELGA DEPREZ EN MAGDA ILANDS

In deze thesis komen twee atletes uit verschillende disciplines aan bod. Helga Deprez werd geboren in 1945 en legde zich toe op het kogelstoten en de vijfkamp. Ze studeerde LO aan de Universiteit Gent, en is daarmee de enige respondente die hoger onderwijs volgde. Deprez kon rekenen op de steun van haar ouders die beiden voor een inkomen zorgden. Aangesloten bij Beerschot Atletiekclub werd ze meermaals Belgisch kampioene in het kogelstoten, en één keer in het hoogspringen. Magda Ilands werd geboren in 1950 en werd opgevoed in een pleeggezin met zeven kinderen. De middelen waren schaars voor het gezin, op veel steun kon ze dus niet rekenen. Ilands en Deprez zijn begonnen met competitie wanneer zij negentien à twintig jaar oud waren. Ilands deed aan lange-afstandslopen, in het begin hield dat 3000m en veldlopen in, maar later marathons.²⁸⁰ Zowel Deprez als Ilands zijn niet gelovig. Ilands merkte op dat ze tijdens al die uren in de kerk beter kon gaan trainen.

Het is belangrijk om een onderscheid te maken in de ervaringen van atletes uit verschillende disciplines in atletiek. De disciplines die Helga Deprez beoefende zijn al sinds de officiële toelating van vrouwenatletiek erkend. Zij behoorde niet bij de pioniers, Magda Ilands wel. Omdat lange afstandsloopsters veel meer tegenstand te verduren kregen dan kogelstootsters of vijfkampers heeft Ilands haar carrière heel anders beleefd. Ilands' prestaties haalden ook een ander niveau dan die van Deprez. Deprez behoorde tot de nationale top, Ilands tot de internationale. Deprez was vooral in 1960 en 1970 actief. Ilands begon in 1970, maar beleefde haar grote doorbraak in de jaren '80. Ze verbeterde Belgische records, en liep mee op Wereldkampioenschappen en op de Olympische Spelen.

Sportvrouw in de samenleving: “Zou jij niet beter achter uw kastrollen staan?”

Onderzoekers naar vrouwensport beschrijven een ellenlange lijst aan tegenstanders. De katholieke kerk, geneesheren, sportjournalisten en sportbonden staan de vrouwensport in de weg. De vraag is hoe atletes deze tegenstand ervaarden. Het is belangrijk om op te merken dat tegenstand in 1960 en 1970 minder expliciet was dan in 1950. Het verweer is passiever, atletes worden gediscrimineerd onder het mom van een (heel) trage weg naar volledige gelijkheid. De gelijkheid zelf wordt in tegenstelling tot 1950 bijna niet meer in vraag gesteld.

Helga Deprez heeft nooit tegenstand ondervonden omdat zij als vrouw aan sport deed. Kogelstoten en vijfkamp voor vrouwen waren al tien jaar geaccepteerd voor zij begon. Deprez wijst er wel op dat de tegenstand misschien afhangt van de omgeving. Zelf woonde ze in Antwerpen, waar vrouwensport werd gepromoot. “In mijn jeugd woonde ik tot drie jaar in Ranst. Ik denk dat het mogelijk zou zijn als je daar tegen de landbouwers iets zou zeggen over

---

²⁷⁹ Ilands, Interview.

²⁸⁰ Deprez, Interview; Ilands, Interview.

*sport dat ze zouden zeggen: sport, dat is toch niet voor vrouwen.”*²⁸¹ Deprez heeft ook nooit het gevoel gehad dat zij speciaal was omdat ze als vrouw aan sport deed.

Magda Ilands ervaarde daarentegen duidelijke tegenstand als één van de eerste langeafstandsluopsters in België. In krantenartikels spreekt Ilands dikwijls over grote tegenkantingen die ze heeft overwonnen om als vrouw op hoog niveau aan sport te doen.²⁸² *“Ik liep dan langs het water, en dan waren er van die vissers. En die riepen: “Allee is ze daar nu weer?” of “Zou gij beter niet achter u kastrollen staan?”* Vooral tijdens wedstrijden werd Ilands nageroepen. Wegwedstrijden zoals marathons waren gemengd en sommige mannen kregen het moeilijk om te zien hoe een vrouw hen voorbijsnelde. Bij de eerste officiële toelating van marathons werden vrouwen verplicht om tien minuten na de mannen te starten.²⁸³ Indien Ilands een man was geweest, had haar sportcarrière er anders uitgezien: *“dan had ik veel geld verdiend (lacht), want ik heb niet veel geld verdiend he.”*

Over de prestaties van Deprez werd regelmatig bericht in de *Gazet Van Antwerpen*. Media-aandacht hing volgens haar niet af van het geslacht, maar van de plaats waar je woonde. Hoe kleiner je dorp, hoe meer je in de lokale krant kwam. Ilands merkte op dat er in het begin van haar carrière veel media-aandacht was voor vrouwensport, omdat deze net opkwam en nieuw was voor het publiek. Tegenstand vanuit de samenleving lijkt afhankelijk van plaats en discipline.²⁸⁴

“De KBAB bestond uit verouderde mannen, niet mee met hun tijd”

Sprintsters ervaarde discriminatie niet op dezelfde expliciete manier als langeafstandsluopsters, of vrouwen die “verboden” disciplines wilden beoefenen. Ilands’ grote droom om ooit een marathon te lopen werd door de bond verboden. In landen als de Verenigde Staten en Duitsland was marathonlopen voor vrouwen al enkele jaren toegestaan. Ilands wilde niet wachten op de trage bondspolitiek, en kwam in 1976 aan de start van de marathon in het Duitse Waldniel. De Duitse dokter Ernst Van Aken pleitte voor vrouwelijke marathonlopers, en lag mee aan de basis van de organisatie. Ilands presteerde heel goed en finishte zonder specifieke training als zevende in een tijd onder de drie uur. De bond was boos op Ilands, en ze moest voor de tuchtcommissie in Brussel verschijnen. Resultaat: een tiendaags loopverbod. *“In feite had ik niets misdaan. Dat zijn zo van die dingen die mij nog sterker maken om toch mijn zin te doen. Waarom mogen we niet..? Wat is daar mis mee?”* De stunt van Ilands had wel impact.²⁸⁵

Ilands heeft nooit het gevoel gehad dat de bond actief streed voor meer gelijkheid tussen man en vrouw. Op dat moment kon je volgens Ilands ook weinig aan de ongelijke behandeling doen. Ze zuchtte soms wel eens: *“we tellen weer niet mee.”* De bond bestond enkel uit

---

²⁸¹ Deprez, Interview.

²⁸² Ilands, Interview.

²⁸³ Bob G. “Dokter Makken gaf groen licht,” (privécollectie Magda Ilands).

²⁸⁴ Deprez, Interview; Ilands, Interview.

²⁸⁵ Ilands, Interview.

mannen, die een stuk ouder waren en een tweetal vrouwelijke secretaresses. De KBAB had het voor het zeggen: *“Als die zeiden: ga zitten, dan moest je gaan zitten.”* Er waren volgens Ilands wel bondsleden die zich inzetten voor vrouwensport, maar elke voorstander bracht een dubbel aantal tegenstanders met zich mee. Ilands wordt in de media ook vaak voorgesteld als de grote tegenstander van de bond. In de media staat de achterstallige bond met zijn conservatieve regels lijnrecht tegenover de koppige en progressieve Ilands.²⁸⁶

Deprez heeft nooit actie ondernomen om de verschillen tussen mannen- en vrouwenatletiek te veranderen. Ze kende ook niemand die dit probeerde. De atlete had niet het gevoel dat zij minder erkenning kreeg omdat ze een vrouw was. *“Erkenning... ik denk dat ik daar niet goed genoeg voor was.”* Toen een professor aan het HILO Deprez vertelde dat hij dacht dat ze zich vroeger wel een grote atlete waande, moest ze lachen. Deprez verzekerde dat ze aan atletiek deed voor haar plezier en niet voor prestaties of erkenning. Vrouwen mochten volgens Deprez nog niet in het clubbestuur zetelen in de tijd dat zij aan competitie deed. Zelf wilde ze niet in het bestuur zetelen. Deprez was wel trainster: *“ik heb zo eens enkele jaren wat jongeren beziggehouden.”* Op de trainingscursussen waren er enkele vrouwen en veel mannen: *“Eigenlijk vond ik dat ook niets speciaals.”*²⁸⁷ Ook Ilands werd later trainster.

Is een pionier een feministe? “Niet zo uitgesproken althans”

Deprez startte al voor Ilands met atletiek, maar zij was geen pionier in haar disciplines. Toen Deprez aan atletiekwedstrijden deelnam, behoorde ze tot de minderheid van vrouwen die zich op de piste waagden. *“Misschien was ik wel een van de eersten, maar ik heb nooit het gevoel gehad dat dat zo belangrijk was.”* Deprez maakte wel de overschakeling van 80m naar 100m horden mee. Een hele aanpassing volgens Deprez, want de laatste 20m viel ze vaak stil. Ze had nog niet genoeg op de langere afstand getraind.²⁸⁸

Ilands had wel degelijk het gevoel dat zij een pioniersrol speelde in de vrouwensport. Ze liep als eerste Belgische vrouw een marathon op hoog niveau. Ilands kreeg hiervoor veel media-aandacht waarin journalisten de conservatieve bondspolitiek aanklaagden. De atlete denkt dat er zeker vrouwen naar haar opkeken, want de volgende jaren waagden steeds meer vrouwen zich aan de marathon. Haar actie tegen de wil van de bond lijkt een statement, maar ze was zich op dat moment weinig van het feminisme bewust. Ze wilde vooral lopen en tonen wie ze was. *“Die opgang van het feminisme, daar heb ik niet bij stilgestaan. Voor mij was dat niet nodig. Ik moest mij als vrouw niet bewijzen want ik was hierin thuis. Niemand zei: nu moet je dit of dat doen. Ik regelde alles.”* Ilands identificeert zich momenteel wel als feministe. Deprez heeft zich nooit feministe genoemd: *“niet zo uitgesproken althans.”* Zij herinnert zich ook niet dat andere sportvrouwen hierover spraken, omdat feminisme volgens haar persoonlijk is. Ilands had wel het gevoel dat er andere vrouwen waren die feministes waren

---

²⁸⁶ Ilands, Interview.

²⁸⁷ Deprez, Interview.

²⁸⁸ Deprez, Interview.

en die “van hun botten maakten”. “Ik was er zo een, als er één te veel in mijn weg had gelopen kon ik... Dat was die drang van: je gaat hier niet met mijn voeten spelen!”²⁸⁹

Susan Ware onderzoekt waarom weinig sportvrouwen zich expliciet met het feminisme identificeerden. Eén van haar verklaringen is dat veel sportvrouwen doorbreken door zich af te zetten tegen klassieke vrouwelijke rolpatronen. Hierdoor zijn ze meer individueel gericht en identificeren ze zich minder met de “groep” vrouwen. Dit groepsgevoel is belangrijk voor een feministische identiteit.²⁹⁰ Magda Ilands brak door omdat ze zich afzette tegen de regels en tegen het idee dat vrouwen niet in staat waren om een marathon te lopen. Ware’s theorie lijkt voor Ilands wel te kloppen.

Daarnaast stelt Ware dat sportvrouwen zich zo hard richtten op het benadrukken van hun heteronormativiteit dat dit weinig ruimte over liet voor een feministisch bewustzijn.²⁹¹ Dit idee lijkt minder van toepassing op Ilands en Deprez. Zij voelden nooit de noodzaak hun heteronormativiteit te benadrukken via kledij of gedragingen. De eerste sportvrouwen droegen vaak mannenschoenen en -kleding, omdat vrouwelijke varianten nog niet bestonden. Deprez klaagde wel dat ze liever niet in een mannensingletje wilde sporten.²⁹²

Omgekeerd toonde de feministische beweging weinig interesse voor sport. Sport en competitie werden als een toonbeeld gezien van de patriarchale samenleving. Sport introduceert volgens het radicaal feminisme ongelijkheid. “*The obsession with winning is a vestige of patriarchy.*”²⁹³ Ook Ellis Holkins denkt dat de mindere aandacht van de feministische beweging voor sport te wijten is aan de definitie van sport als een patriarchale productie.²⁹⁴

Volgens Ilands was er heel wat jaloezie tussen de sportvrouwen. Zo verweet Marleen Mols haar ooit doping te hebben gebruikt, nadat Ilands haar onverwacht versloeg op het Belgisch Kampioenschap veldlopen.²⁹⁵ Ilands verklaarde ook dat sommige atletes “*hun vrouwelijkheid misbruikten*” in ruil voor privileges van de bond. Atletiek is een individuele sport en de atletes probeerden individueel zo goed mogelijk te presteren. Verzet tegen de bond kwam voor, maar op een individuele schaal. De atletes groepeerden zich niet om de bond aan te klagen. Dat atletes zich specialiseerden in heel uiteenlopende disciplines werkte de verdeling nog meer in de hand. “*De mensen die wat langere afstanden deden, zaten in het hotel ’s avonds in een apart groepje en de spurters, die hadden ook een groepje want die voelden hun te goed voor ons. Wij waren uitslovers, te mager, en zij waren meer mooi en opgemaakt.*”²⁹⁶

---

²⁸⁹ Deprez, Interview; Ilands, Interview.

²⁹⁰ Susan Ware, *Game, Set, Match: Billie Jean King and the Revolution in Women’s Sports* (Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2011), 153.

²⁹¹ Ware, *Game, Set, Match*, 153.

²⁹² Deprez, Interview.

²⁹³ Ware, *Game, Set, Match*, 155.

²⁹⁴ Hollis, “Time for a Change: Womens Athletics and the Womens Movement,” *Frontiers: A Journal of Women Studies* 3, nr. 1 (1978): 23.

²⁹⁵ R. Segers, “Onbegrijpelijk,” (privécollectie Ilands).

²⁹⁶ Ilands, Interview.

Afbeelding 9: “Magda Ilands op training” foto door Roger Milutin ©Le Soir, 1988. Privécollectie Magda Ilands.

“Als ik nu had gezegd: Bertrand, je moet nu meer thuis zijn en voor de kinderen zorgen, dan had die dat ook niet zo lang kunnen volhouden”

In de jaren '60 en '70 waren veel vrouwen huisvrouw. De combinatie van huishouden en gezin, zorgde ervoor dat er weinig tijd overbleef voor sport. Hoewel ze er zelf geen verdere vragen bij stellen, merken ook de KBAB-leden dit op in het bondsblad. *“Er werd inderdaad vastgesteld dat een merkelijk aantal dames na hun huwelijk de competitie opgeeft, wat bij de heren zeker niet het geval is.”*²⁹⁷

Deprez werd zwanger en dit had een invloed op de prestaties van de interclubwedstrijd. Beerschot won tienmaal op rij. *“Ik zeg altijd het had misschien nog een elfde keer gekund, maar dan is onze dochter geboren.”* Helga Deprez combineerde de zorg voor haar twee kinderen met een voltijdse job als onderwijzeres. Atletiek vereist regelmatige training, en de combinatie werd te moeilijk. Ook haar man deed aan topsport. Hij nam deel aan EK indoor kogelstoten in Praag. *“Als ik nu had gezegd: Bertrand, je moet nu meer thuis zijn en voor de kinderen zorgen, dan had die dat ook niet zo lang kunnen volhouden.”* Deprez deed wanneer ze terug meer tijd had toch verder met atletiek. Ze denkt dat ze zonder haar man niet zo lang zou hebben doorgezet.

---

²⁹⁷ A. Schietecatte, “Verslag van de damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 179 (1969).

Ilands combineerde haar trainingen met een huishouden en een gezin. Op het moment dat ze twee keer per dag wilde gaan trainen, gaf ze haar job op. Haar man en trainer Herman Moons werkte voltijds, en zijn loon kon hen nipt in het levensonderhoud voorzien. Volgens Ilands waren Moons en zij een modern koppel dat huishoudelijke taken deelde. Zowel Ilands als Deprez gaven aan dat er minder getrouwde vrouwen aan atletiek deden dan ongetrouwde. De meeste vrouwen kregen pas kinderen nadat ze gestopt waren met de sport. Het feit dat beide huwden met een man die ook aan atletiek deed, of als trainer in het milieu zat, zal misschien meer steun hebben gegeven dan vrouwen die huwden met een man die niets met de sport te maken had.

Veteranen vrouwen (ouder dan 35 jaar) beschikken niet over een eigen categorie, in tegenstelling tot de mannen. De discriminatie wordt in 1979 aangeklaagd in *Atletiekleven* met een cartoon. De bond gaat later in op deze klachten in en laat een aparte categorie voor veteranen vrouwen toe.²⁹⁸

“Ik wou gene spierbundel worden, omdat ik dat niet vrouwelijk vond”

Aan atletiek kleven kenmerken die vaak met mannelijkheid worden geassocieerd: gespierd, krachtig, explosief en competitief. Sportvrouwen kregen hierdoor dikwijls een etiket dat zij mannelijker zouden zijn dan vrouwen die niet aan sport doen. Deprez en Ilands hebben daar nooit iets van gemerkt. Wel werd Ilands soms gewaarschuwd dat ze dikke benen zou krijgen.

Niemand heeft Deprez ooit verteld dat kogelstoten niet sierlijk zou zijn. *“Ik vond dat zelf, maar er is niemand die mij dat gezegd heeft.”* Deprez wilde alvast niet té gespierd worden, ze vond dit onvrouwelijk. *“Ik wou gene spierbundel worden, omdat ik dat niet vrouwelijk vond.”* Meer spieren had ze niet nodig, zelfs als ze hierdoor verder had kunnen werpen.²⁹⁹ Haar idee ligt in de lijn van stereotype kenmerken die mannen en vrouwen toegeschreven krijgen. In *“Venus wasn’t a Shot-putter”* geeft de Amerikaanse Furlong kritiek op gespierde atletes. Sportvrouwen moeten *“esthetisch plezierig”* zijn om naar te kijken. Furlong schrijft dat als de VS trots moeten zijn op gespierde atletes, ze net zo goed kunnen opscheppen over de mooiste autowrakken van het land. *“Next thing you know, we’ll be bragging about having the best-looking automobile wrecks in the world.”*³⁰⁰ Sporten als zwemmen in mooie pakjes en tennis met kleine rokjes mogen van Furlong dan weer wel.

Het idee dat kogelstoten door de nood aan een grote spiermassa niet vrouwelijk is kan Deprez wel beïnvloed hebben. *“Ik denk dat de andere kogelstoters die goed waren, zich daar niets van aantrokken.”* Hiervoor moet je al sterk in je schoenen staan. Bij gespierde vrouwen wordt hun vrouwelijkheid al snel in vraag gesteld, dit is natuurlijk problematisch als je de best mogelijke prestaties wil neerzetten. Dat gespierde vrouwen weinig maatschappelijk geaccepteerd worden schrijft ook Hargreaves in haar hoofdstuk *femininity or ‘musculinity’?*³⁰¹

---

²⁹⁸ “Een briefje van Rachel,” *Atletiekleven* nr. 3 (1979): 19.

²⁹⁹ Deprez, Interview.

³⁰⁰ Sarah Corbett, *Venus to the Hoop: a Gold-Medal Year in Women’s Basketball* (New York: Doubleday, 1997), 57.

³⁰¹ Hargreaves, *Sporting females*, 145-173.

Dit leeft vandaag nog steeds. In de masterproef van De Clerck geven sportvrouwen aan niet té gespierd willen zijn. De Clerck schrijft zelfs over “een glazen plafond” voor vrouwelijke gespierdheid dat door mannen en vrouwen in stand wordt gehouden.³⁰²

Ilands voelde zich ook niet minder vrouwelijk dan andere sportvrouwen. Ze had nooit het gevoel dat ze haar vrouwelijkheid moest aantonen of bewijzen. *“Er zullen wel mensen gezegd hebben dat ik me meer moest opkleden,”* vertelt Ilands. Ook Deprez voelde zich niet minder vrouwelijk dan andere vrouwen. *“Ik heb me nooit opgetut, maar dat doe ik nu nog niet.”* Beide atletes trokken zich weinig aan van hun uiterlijk.³⁰³ Ilands kende binnen de voetbal het stereotype van “lesbische sportvrouw.” Zowel Ilands als Deprez hebben nooit gehoord over zulke stereotypes in de atletiek.

Over lesbische vrouwen werd er in die periode sowieso niet gesproken. Op de vraag of Ilands vrouwen kende waarvan werd gezegd dat ze mannelijk waren had ze het volgende te zeggen: *“Er waren er wel waarvan ik zei: die hebben veel haar op hun benen. Ik had ook haar op mijn benen, maar ik deed dat af. Ik was hoogstwaarschijnlijk ook niet honderd percent vrouwelijk. Dan was ik fierder geweest en had ik met een sacoché rondgelopen.”*³⁰⁴ Ilands voelde zich soms wel een buitenbeentje tussen de vrouwen. Het lijkt dat de *feminine apologetic* niet leeft bij Ilands en Deprez. Ze hebben niet het gevoel dat ze hun vrouwelijkheid moeten bewijzen omdat zij aan sport doen. Ook dat sporten zou kunnen zorgen voor onvruchtbaarheid hebben Ilands en Deprez nooit gehoord. Het feit dat beide kinderen hebben en getrouwd zijn, kan dit natuurlijk beïnvloed hebben.

Afbeelding 10: Helga Deprez bezig met het onderdeel kogelstoten op de vijfkamp tijdens de Universiade van Turijn, 1970.

---

³⁰² Goedele De Clerck, “De invloed van genderrollen op het sportgedrag van vrouwen,” (Masterproef, Universiteit Gent, 2019), 14.

³⁰³ Deprez, Interview; Ilands, Interview.

³⁰⁴ Ilands, Interview.

Evolutie van de vrouwensport: “Zoals dat een kind na een jaar kan lopen, zo ging dat ook in de sport”

Sinds de toelating van atletiek voor vrouwen heeft de sport een grote evolutie ondergaan. Vrouwenatletiek stelt op internationaal niveau tijdens de jaren '60 nog niet veel voor. In het tijdschrift *Atletiekleven* van de KBAB stelt men vast dat de damesatletiek tussen 1950 en 1960 enorm is geëvolueerd. “*Is de Belgische damesatletiek sedert '61 in even gunstige zin blijven evolueren? De cijfers zijn zo welsprekend dat wij reeds onmiddellijk mogen besluiten: JA, en nog wel in een verrassende mate.*”³⁰⁵ Wel geeft de bond toe dat zij tenminste 25 jaar achter staan op andere landen.³⁰⁶ Wedstrijden op de piste werden gemengd georganiseerd, in tegenstelling tot andere sporten. Misschien heeft dit ook bijgedragen tot het accepteren van vrouwenatletiek als volwaardige atletiek.

In de prestatietabellen van *Atletiekleven* zie je hoe vrouwelijke atleten op enkele jaren tijd enorme sprongen maakten. De stijging in prestaties heeft volgens de KBAB alles te maken met de stijging van het aantal damesclubs vanaf 1963. In 1962 zijn er 450 dames aangesloten bij een club, in 1965 is dat aantal al verdubbeld.³⁰⁷

Atletiek voor vrouwen bestond in de beginjaren voor vrouwen uit sprintnummers en enkele werp- en springnummers. Vrouwen mochten geen langere afstanden lopen. “*Dat was toen het algemeen gedacht.*” Meer heeft Deprez hier niet op te zeggen. De korte vijfkamp was voor Deprez perfect. “*Kort en hevig. Maar die 800m... how.*” In langere afstanden was ze niet goed en die deed ze niet graag. Ze had er dus helemaal geen probleem mee dat die nog niet toegelaten waren. In de atletiek treedt er een golf op van “atletisch feminisme”. Hiermee wordt bedoeld op de enorme stijging aan atletes vanaf de jaren 1970. Damesatletiek wordt tijdens de jaren 1970 steeds populairder. In *Atletiekleven* wordt trots gemeld dat er eind 1969 reeds 1568 clubatletes zijn. Op het einde van 1970 zijn er al 2341 vrouwen bij een club aangesloten. Een enorme stijging, maar toch beseft de damescommissie dat er nog veel werk is.³⁰⁸

Twee jaar later doen al 3717 vrouwen aan clubatletiek. In drie jaar is dit een stijging van 137 percent.³⁰⁹ Op dat moment doen er ongeveer vier keer zoveel mannen aan atletiek.³¹⁰ In 1974 blijft het aantal ongeveer stabiel.³¹¹ Met een verbetering van maar liefst 36 Belgische records is 1974 een mooi jaar voor de damesatletiek. Ook in 1975 gaat de vrouwenatletiek enkel in stijgende lijn, de Belgische dames halen verrassend de halve finale van de Europabeker. “Er werd een lange weg afgelegd sedert hun eerste optreden in deze Europabeker, waar ze de

---

³⁰⁵ Victor Raeymaekers, “De Belgische dames-atletiek verdient nu meer dan ooit onze aandacht,” *Atletiekleven* nr. 164 (1965): 2-3.

³⁰⁶ “Hoever staat het met de Belgische damesatletiek,” *Atletiekleven* nr. 145 (1962): 1.

³⁰⁷ Raeymaekers, “De Belgische dames-atletiek,” 3.

³⁰⁸ A. Schietecatte, “Verslag van de damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 183 (1970): 14.

³⁰⁹ A. Schietecatte, “Verslag van de damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 189 (1973): 13.

³¹⁰ “Vergelijkende tabellen,” *Atletiekleven* nr. 194 (1973): 9.

³¹¹ A. Schietecatte en P. Chaumont, “Notulen van de damescommissie,” *Atletiekleven* nr. 200 (1975): 3-4.

laatste plaats behaalden in alle proeven uitgezonderd in de 4x100m... na uitsluiting van Engeland.”³¹²

In *100 jaar Belgische atletiek* noemt men de jaren '70 van de vrouwenatletiek de “vette jaren”. Op internationale kampioenschappen zetten Belgische atletes mooie prestaties neer. In 1973 halen ze voor het eerst internationale medailles, en vanaf dat moment raakt de vrouwenatletiek in een stroomversnelling.³¹³ Toch vindt de echte verandering plaats vanaf de jaren '80.

Ilands merkt op dat haar positie als sportvrouw enorm veranderde gedurende haar carrière. Vooral vanaf de jaren '80 slaat de verandering aan. De berichtgeving in de media is anders, steeds meer vrouwen doen aan sport waardoor er ook meer concurrentes zijn, en er komt ondersteuning. Vanaf 1980 is de sport volgens Ilands in eigen woorden met rase schreden vooruitgegaan. “Zoals dat een kind na een jaar kan lopen, zo ging dat ook in de sport.”³¹⁴ Na de toelating van de marathon voor vrouwen ging verliep de evolutie volgens Ilands vrij goed. “De mannen stonden verder hé! En bepaalde vrouwen ook. Vooral spurtvrouwen omdat die meer in de belangstelling stonden. Er werd daar ook meer naar gekeken, omdat zij qua uiterlijk anders waren dan wij.”³¹⁵

Afbeelding 11: Magda Ilands winnares van de Marathon van Seoul, 1983. Privécollectie Magda Ilands

³¹² A. Schietecatte en P. Chaumont, “Verslag van de dameskommissie,” *Atletieklevens* nr. 204 (1976): 3.

³¹³ *100 Jaar Belgische Atletiek* (Brussel: Koninklijke Belgische Atletiekbond, 1989), 162.

³¹⁴ Ilands, Interview.

³¹⁵ Ilands, Interview.

Zowel Deprez als Ilands verzamelden een indrukwekkend palmares. Ze verschenen ook op internationale wedstrijden aan de start. Deprez deed mee de aan de Universiade in Turijn, maar viel geblesseerd uit. Ze werkte ook meerdere interlandenwedstrijden af in het buitenland. Ilands deed ook buiten Europa mee aan wedstrijden. Ze werd uitgenodigd voor marathons in Japan en Zuid-Korea, en liep mee in de Verenigde Staten. Bij de eerste officiële marathon voor vrouwen in Los Angeles 1984 werd Ilands niet geselecteerd door een blessure. Ze sloot haar carrière bij de senioren af met de olympische marathon in Seoul in 1988.

Afbeelding 12: Belgische delegatie op de Universiade van Turijn met Helga Deprez (vooraan derde van links) en Carla Galle (latere topvrouw Bloso), 1970. Privécollectie Helga Deprez.

4.4 CONCLUSIE

Atletiek voor vrouwen was al in de jaren '20 erg populair. In Brussel vonden verschillende officiële Belgische kampioenschappen op de piste en in het veldlopen plaats. België had zelfs een wereldrecordhoudster met Elise Van Truyen. In 1950 erkent de Belgische atletiekbond de damesatletiek. De bond wil niet achterblijven op de andere landen en stuurt ook een damesdelegatie naar het Europees kampioenschap atletiek in Brussel. Volgens sommige journalisten kwam de erkenning van de bond er vooral om "controle op de damesatletiek" uit te oefenen. Na de erkenning wordt de vrouwenbond ontbonden. De atletiekbond stelt specifieke regels op voor de vrouwenatletiek. Zo mogen vrouwen maar aan een heel beperkt aantal disciplines meedoen, vooral de zwaardere nummers zoals lange-afstandslopen en polsstokspringen zijn verboden. Een biologisch discours ligt ten grondslag aan het beperkt aantal disciplines voor vrouwen. Atletiek werd in vergelijking met andere sporten vroeg officieel, maar enkel met de "lichtere" nummers.

In de atletiek kunnen we een duidelijke evolutie in disciplines voor vrouwen opmerken vanaf het einde van de jaren '60. Stelselmatig worden langere afstanden toegevoegd aan het programma, ook de hordenafstand wordt langer en de vijfkamp wordt vanaf 1984 een zevenkamp. Van het biologisch discours dat de regels rechtvaardigt wordt langzaamaan afscheid genomen. De traagheid van de bond frustreert atletes. Magda Ilands loopt zonder toestemming van de bond een eerste marathon in 1976. Ze wordt hiervoor op het matje geroepen en krijgt een tiendaags loopverbod. De marathon komt pas in 1984 op het olympische programma.

Er is een groot onderscheid in de acceptatie van vrouwen binnen de atletiekdisciplines. Zo worden het ver- en hoogspringen, en de sprintnummers steeds als geschikt voor vrouwen gezien. Meerkampster Helga Deprez merkte dan ook nooit iets op van de tegenwerking die een marathonloopster als Ilands ervaaarde. Wel wilde Deprez niet té gespierd zijn, omdat ze dat niet vrouwelijk vond. Het idee dat spieren en vrouwelijkheid niet samengaan hebben een negatief effect op de sportprestaties van atletes.

De bond stelt zich heel positief op tegenover vrouwenatletiek in zijn bondsblad. Toch worden beslissingen vaak heel traag gemaakt. De damescommissie regelt de vrouwenatletiek en vooruitgang bereiken is het voornaamste doel. Het prijzengeld is in de atletiek zowel voor mannen als vrouwen bijzonder laag, door de amateurstatus van de sport. Toch is het prijzengeld voor mannen en vrouwen niet gelijk verdeeld. Ilands verdiende als winnares minder dan de mannelijke winnaars van de marathon. Ze ging hier niet tegenin want ze was blij dat ze al "iets" kreeg.

Ilands en Deprez waren beiden getrouwd, en voelden zich ondersteund door hun gezin. Beiden voelden zich vrouwelijk, maar hadden niet de nood dit te benadrukken of te bewijzen door extra vrouwelijke kledij. Zowel Ilands als Deprez moesten geslachtstesten ondergaan, maar hadden hier geen probleem mee. Hoewel Ilands er op wees dat het toch weer mannen waren die controle wilden uitoefenen. Ilands voelde zich wel degelijk een pionier van de

vrouwenmarathon en benoemt zichzelf ook als feministe. Deprez voelde zich geen pionier. De ervaringen van atletes zijn heel afhankelijk van hun discipline en hoe deze werd gezien als “een mannen- of vrouwendisipline”. De atletiekbond zette wel in op gemengde wedstrijden en liet zich kritisch uit over mannen die tegen het polsstokspringen voor vrouwen stemden. Hoewel de bond erg traag op gang kwam, staat vrouwenatletiek vandaag qua programma, media-aandacht en financiering wel op een bijna gelijkwaardige hoogte als die van de mannen. Enkel de 50km snelwandelen is voor vrouwen verboden op de Spelen.

5. VOETBAL

In 1895 vormde de Belgische voetbalbond samen met de wiel- en de atletiekbond één overkoepelende bond, de UBSSA. In 1912 scheiden de bonden zich af en wordt de Belgische voetbalbond gesticht onder de naam *l'Union Belge des Sociétés de Football-Association* (UBSFA). In 1920 wordt "koninklijke" toegevoegd, en kunnen we spreken van de Koninklijke Belgische voetbalbond (KBVB).³¹⁶

Vrouwen spelen al heel lang voetbal. De eerste Belgische damesclubs vinden hun opmars in de jaren '20, volgens onderzoek van Rudi Molleman en Eliane Van Den Ende. In 1921 ontstaat Fémina in Schaarbeek als eerste vrouwenvoetbalclub. Daarna komen ook Atalante, een club uit Jette, Inno Sportive - een team dat bestond uit de verkoopsters van het grootwarenhuis Innovation - en William Elie van de grond.³¹⁷ In Gent wordt Fémina Club opgericht, en in Antwerpen ontstaat Ajax. De damesclubs doen mee aan toernooien. De clubs worden niet erkend door de Belgische Voetbalbond, omdat de medische commissie van de KBVB een ongunstig advies geeft.³¹⁸ Dit houdt de speelsters helemaal niet tegen. Verschillende damesvoetbalbonden nemen de organisatie van het vrouwenvoetbal op zich. In België bestaan meerdere bonden naast elkaar. Zo nemen de club Inno Sportive en White Star in 1929 afscheid van de Belgische Dames Voetbalbond en sluiten zich aan bij de bond die door Ajax werd opgericht.³¹⁹ Tussen 1924 en 1936 sponsorden bedrijven een officiële damescompetitie.³²⁰

Op het feest van het éénjarig bestaan van de Antwerpse club Ajax is ook De Stobbeleire, voorzitter van de dameswielrensterbond aanwezig. Seminckx, voorzitter van de damesvoetbalbond uit op het feest kritiek op de tegenwerkingen van de Belgische voetbalbond.³²¹ Het vrouwenvoetbal is erg populair, net als bij de wielervedstrijden komen duizenden toeschouwers kijken. In 1929 verzamelen 9000 supporters voor de wedstrijd tussen Ajax en Fémina.³²² Wat opvalt op de foto's in de jaren '20 is dat bijna alle speelsters mutsjes dragen. Wapperende lokken zouden namelijk erotiserend zijn.³²³

---

³¹⁶ Bart Schalembier, "Historiek van het voetbal in België tot de Eerste Wereldoorlog," (Masterproef Universiteit Gent, 1998), 133-134.

³¹⁷ Eliane Van Den Ende, "Vrouwen + voetbal = goal?" Karakterdames, geraadpleegd 12.7.2021, <http://www.karakterdames.be/Vrouwenvoetbal.pdf>.

³¹⁸ "Sportkroniek: de voetbal in België," *De Standaard*, 6.9.1925; "Het damesvoetbal: standpunten," *Sportleven* 55, nr. 2 (1974): 2.

³¹⁹ "Een geweldig succes voor de damesvoetbalclub Ajax," *De Schelde*, 1.7.1929.

³²⁰ Rudi Molleman, *Het damesvoetbal in België* (Copy Media, 210), 36.

³²¹ "Eenjarig bestaan van de damesvoetbalclub Ajax," *De Nieuwe Gazet*, 4.11.1929.

³²² "Hoe de damesvoetbalsport Antwerpen veroverde," *De Schelde*, 8.7.1929.

³²³ Eliane Van Den Ende, "Vrouwen + voetbal = goal?" Karakterdames, geraadpleegd 12.7.2021, <http://www.karakterdames.be/Vrouwenvoetbal.pdf>.

De teams trekken naar het buitenland voor wedstrijden in Portugal, Engeland en Frankrijk.³²⁴ De beste Belgische vrouwen vormen een elftal en worden in *De Volksgazet de Roode Duivels* genoemd.³²⁵ Internationaal kent het vrouwenvoetbal tijdens de jaren '20 een bloeiperiode. Vooral in Engeland heeft het vrouwenvoetbal naam gekregen. Er komen wel 40.000 tot soms zelfs 80.000 supporters kijken en het voetbal levert heel veel geld op. Volgens het *Het Handelsblad* is “de belangstelling niet in overeenstemming met de kwaliteit van het beheerste spel.”³²⁶ Jean Williams beschrijft in haar onderzoek hoe de Engelse Bond (FA) een lange strijd tegen vrouwenvoetbal voert. De FA verbiedt vanaf 1921 de vrouwen op hun terreinen te spelen, zogezegd om vrouwen tegen zichzelf te beschermen. Bovendien verwijt de bond aan de organisators dat zij voetbalsters uitbuiten voor geld.³²⁷

Afbeelding 13: De Belgische vrouwenploeg in Frankrijk, 1924. Bibliothèque Nationale De France, geraadpleegd 5.8.2021, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b531261908.r=%22football%20feminin%22%2C%20belgique?rk=21459;2>.

De Nieuwe Gazet reageert lovend op de beslissing van de FA. “Vrouwen en voetbal, beiden tellen, en terecht, bewonderaars, maar een samengaan van de twee kan slechts ergernis opwekken.”³²⁸ Naast medisch ongeschikt, zou voetbal niet gracieus en onzedelijk zijn voor vrouwen.³²⁹ Het vrouwenvoetbal wordt in het algemeen weinig gesmaakt: “met het sterke geslacht te veel na te open wordt de vrouw er niet mooier op!”³³⁰ Na Engeland volgen ook Nederland en Duitsland met een “voetbalban” voor vrouwen. Er komt een verbod voor vrouwen om op mannenterreinen te spelen. Dit betekent geen einde voor het

³²⁴ Van Den Ende, “Vrouwen + voetbal = goal?”; “De Belgische vrouwen in Portugal,” *Het Handelsblad* 20.10.1925

³²⁵ “Damesvoetbal,” *De Volksgazet*, 4.4.1930.

³²⁶ “Vrouwenvoetbal,” *Het Handelsblad*, 14.1.1922.

³²⁷ Jean Williams, *A game for rough girls: a history of women’s football in Britain* (Londen: Routledge, 2013), 32-33.

³²⁸ “De vrouwen en het voetbalspel,” *De Nieuwe Gazet*, 17.12.1921.

³²⁹ “Vrouwenvoetbal,” *Vooruit*, 27.5.1923.

³³⁰ “Vrouwenvoetbal,” *Het Laatste Nieuws*, 17.2.1924.

vrouwenvoetbal, er wordt gezocht naar creatieve oplossingen.³³¹ Ook in België volgt zo een ban vanaf het seizoen 1923-1924.³³² In haar onderzoek schrijft Van Den Ende dat de Jetse club Atalante niet meer mag spelen op de mannenterreinen van Excelsior Athletic Football Club Jette.³³³ In Luik verbiedt de KBVB twee damesploegen te spelen op het terrein van de mannenclub RFC Liégeois.³³⁴ Mannenploegen die toch vrouwen op hun veld laten spelen krijgen sancties van de KBVB.

De afwijzing van het vrouwenvoetbal door de KBVB leidde er toe dat vrouwenvoetbal een aparte sport werd, met een eigen bond, eigen supporters en organisatiestructuur. Pas eind de jaren '60 komt het debat over het al dan niet officialiseren van het vrouwenvoetbal op gang. In de jaren '60 wordt café-voetbal voor vrouwen heel populair.³³⁵ Gewoon voor het plezier spelen vrouwen wedstrijden tegen elkaar. Maria Seymus, een speelster uit het nationale dameselftal herinnert het zich nog goed: *“Ik ben al begonnen in de liefhebbersbond in '67. In de jaren '60 waren er dan overal caféploegjes, voor te lachen. Er kwam veel volk bijeen. De meesten konden niet tegen een bal sjotten. Maar dat was om plezier te hebben en om te lachen achteraf. Zo kon je vrienden maken, en dan speelde de ene ploeg tegen de andere. Zo is dat dan eigenlijk ontstaan, de voetbal die ik ken.”*³³⁶ Er waren grote verschillen in niveau en leeftijd tussen speelsters uit dezelfde ploeg. De bond liet weten dat zij zich nog niet officieel met vrouwenvoetbal wil inlaten.

5.1 DE KONINKLIJKE BELGISCHE VOETBALBOND

De lange weg naar officiële erkenning

Voetbal wordt in vergelijking met atletiek en wielrennen pas heel laat erkend door de mannenbond. Dat de sport vooral met “mannelijkheid” wordt geassocieerd is cultureel bepaald. Niet overal in de wereld is voetbal hét symbool van mannelijkheid, in België lijkt dat wel het geval.

In haar studie naar “de geschiktheid van de voetbalsport voor vrouwen in België” benadrukt Cécile Peeters twee redenen waarom vrouwenvoetbal zo laat wordt erkend. Ten eerste werd de aard van de sport niet geschikt geacht voor vrouwen omdat mannelijkheid en agressiviteit centraal zouden staan. Persoonlijke duellen tussen vrouwen werden volgens Peeters weinig sociaal geaccepteerd, en ook bestond de verwachting dat vrouwen ‘te sociaal’ zouden zijn om agressief te spelen.³³⁷ Ten tweede werden vrouwen fysiologisch niet geschikt bevonden voor voetbal. Dokters waren bang dat een voetbal die tegen de borsten botste borstkanker kon

---

³³¹ Jean Williams, “An equality too far? Historical and contemporary perspectives of gender inequality in British and international football” *Historical Social Research* 31 (2006): 151-153.

³³² “Le football on promotion: un peu d’histoire,” *Le Soir*, 24.8.1955; “Ou l’on tombe dans le ridicule,” *Le Peuple*, 14.3.1932.

³³³ Van Den Ende, “Vrouwen + voetbal = goal?”

³³⁴ “Un match féminin à Liège,” *Le Soir*, 14.1.1922.

³³⁵ Janssens, “Mannen kom eens zien, een wijf op een koersvelo,” 8.

³³⁶ Interview met Maria Seymus door Maura De Troyer, 21.6.2021, Beerzel.

³³⁷ Cécile Peeters, “Damesvoetbal : studie over het ontstaan, de evolutie en de geschiktheid van de voetbalsport voor vrouwen : explorerend onderzoek bij vrouwelijke voetballers” (Masterproef Katholieke Universiteit Leuven, 1975), 8.

veroorzaken, later werd bewezen dat dit niet het geval was.³³⁸ Bovendien zouden vrouwen zeven keer meer kans hebben op blessures dan mannen, en te dikke dijen krijgen. *“Als men daarbij voegt dat voetbal in vergelijking met andere sporten een tamelijk hoge ongevalsscore heeft, dan zou men kunnen concluderen dat de vrouw zich in een nogal riskante positie begeeft als zij gaat voetballen.”*³³⁹ Mannen stonden twijfelachtig tegenover contactsporten tussen vrouwen. Tegelijkertijd bestond er een grote angst voor de fysieke vermannelijking van sportvrouwen.

In de jaren '70 komt er verandering. Internationaal verliezen de biologische argumenten aan waarde. *“While medical knowledge was used to publically disqualify the legitimacy of the female footballer in 1921, the absence of such medical knowledge in the early 1970s, combined with other factors, paved the way for the eventual ‘normalization’ of female football in New Zealand.”*³⁴⁰ Verschillende dokters wijzen er op dat er geen enkel probleem is met vrouwenvoetbal als vrouwen hun borsten beschermen en niet spelen tijdens hun zwangerschap. Peeters wijst nog enkele redenen aan voor de acceptatie van het vrouwenvoetbal: de popularisering van sport bij de massa, specifieke vrouwenkledij en gemengd onderwijs.³⁴¹

*“De dolle-minamentaliteit en een maatschappij, die alles bekritiseert wat een vorm van remming inhoudt, zijn er volgens Dries Claes de oorzaak van dat sommige vroegere taboes te wandelen worden gestuurd en dat vrouwen onder meer aan het voetballen gaan.”*³⁴² Iets wat natuurlijk niet klopt, aangezien vrouwen al veel langer voetballen. Caudwell ziet de positieve gevolgen van de tweede golf van het feminisme op de vrouwensport. *“By demonstrating that biology is not destiny and that, in fact, it is socialization that is the cause of women’s lack of opportunities, liberal feminism has achieved on many fronts.”*³⁴³

In Europa zijn steeds meer vrouwenclubs actief die de Wereldvoetbalbond FIFA internationaal onder druk zetten. FIFA beslist in 1970 een onderzoek te voeren naar de invoering van het vrouwenvoetbal. Van de negentig bevroegden zijn twaalf bonden voorstander van de erkenning van vrouwenvoetbal.³⁴⁴ FIFA stelt internationale richtlijnen op en moedigt de nationale bonden aan het vrouwenvoetbal te erkennen.³⁴⁵ Op het Congres in Monte Carlo laat de Europese Voetbalbond UEFA weten enkel vrouwenclubs te erkennen die aangesloten zijn bij een nationale bond.³⁴⁶

---

³³⁸ Fan Hong en J.A. Mangan, *Soccer, Women, Sexual Liberation Kicking off a New Era* (London: Frank Cass, 2004), 198.

³³⁹ Peeters, “Damesvoetbal,” 99.

³⁴⁰ Jean Williams en Rob Hess, “Women, Football and History: International Perspectives,” *The International Journal of the History of Sport* 32, nr. 18 (2015): 2119.

³⁴¹ Peeters, “Damesvoetbal,” 8.

³⁴² Peeters, “Damesvoetbal,” 11.

³⁴³ Jayne Caudwell, “Gender, Feminism and Football Studies,” *Soccer & Society* 12, nr. 3 (2011): 330-332.

³⁴⁴ Williams en Hess. “Women, Football and History,” 2115.

³⁴⁵ Peeters, “Damesvoetbal,” 19.

³⁴⁶ Peeters, “Damesvoetbal,” 28.

Erkenning van het vrouwenvoetbal

Op 12 november 1970 kondigt de KBVB belangrijk nieuws aan. Vrouwenvoetbal zal als voorlopig probeersel worden toegestaan. Het “probleem” damesvoetbal wordt doorgeschoven naar het Uitvoerend Comité voor een uitgebreide studie.³⁴⁷ In november 1970 verklaart het uitvoerend comité dat mannenclubs de toestemming krijgen om een vrouwenafdeling op te richten. “In dit geval zouden vrouwelijke leden op voet van gelijkheid met de mannelijke leden worden geplaatst. Het zou hen bijvoorbeeld niet verboden zijn scheidsrechter te worden en zelfs als dusdanig op te treden voor mannen, net als mannelijke scheidsrechters desnoods wedstrijden voor meisjes zouden mogen leiden.”³⁴⁸ Op het idee dat vrouwelijke scheidsrechters volwassen mannenwedstrijden zouden mogen leiden komt de bond al snel terug. Vrouwen mogen scheidsrechter worden als zij de arbitragecursus volgen. Met dit diploma mogen ze zowel bij vrouwelijke wedstrijden als bij de mannelijke jeugdwedstrijden scheidsrechter zijn.³⁴⁹

De beslissing van 12 november heeft grote gevolgen. Dames mogen zich aansluiten bij voetbalclubs, en indien er genoeg vrouwen zijn aangesloten zal de KBVB in september 1971 een eerste kampioenschap voor vrouwen organiseren.³⁵⁰ In een bondskroniek blikt de KBVB terug op de belangrijke beslissing van november 1970. In zes maanden tijd stichten 50 clubs een vrouwelijke afdeling, waarbij er al 39 een volledige ploeg bezitten. Er zijn al 750 vrouwelijke leden, en vier scheidsrechters slaagden voor het examen. “Deze vier dames zijn werkelijk de pioniersters van de damesarbitrage in onze land.”³⁵¹ De officiële erkenning van het vrouwenvoetbal moet nog gebeuren, maar het ziet er gunstig uit.

Volgens de KBVB zijn er twee manieren om het vrouwenvoetbal toe te laten. Ten eerste door mannenclubs een damesafdeling te laten oprichten, ten tweede door exclusieve damesclubs buiten de werkende (mannen)clubs te tolereren. “Op psychologisch vlak schijnt het dat sommige damesclubs de mannelijke leiding als een hoe lang zo minder aanvaardbare dwang beschouwen. Iedereen kan hiervan denken wat hij wil. Wij zullen het, wat ons betreft niet wagen stelling te kiezen, inzonderheid door de opwerping bij te treden van degenen die dit als een verkiezingsargument beschouwen en die vinden dat de werkelijke emancipatie van de vrouw erin bestaat hij of zij als bestuurslid te kiezen die bekwaamst is om deze functie te vervullen.”³⁵² Toch is het uitvoerend comité ervan overtuigd dat de vrouwenvoetbal beter zal bloeien als het van de ervaring en organisatie van het herenvoetbal kan profiteren.

Het vrouwenvoetbal slaagt voor de proefperiode, en wordt uiteindelijk in 1971 officieel erkend. De bond stelt zijn terreinen ter beschikking, leidt scheidsrechters op en zal zich later

---

³⁴⁷ “Damesvoetbal,” *Sportleven* 51, nr. 44 (1970): 8.

³⁴⁸ “Uitvoerend Comité: damesvoetbal,” *Sportleven* 51, nr. 46 (1970): 6.

³⁴⁹ “Uitvoerend Comité,” *Sportleven* 51, nr. 52 (1970): 9.

³⁵⁰ “Uitvoerend Comité: damesvoetbal,” *Sportleven* 51, nr. 47 (1970): 10.

³⁵¹ “Bondskroniek,” *Sportleven* 52, nr. 22 (1971): 1-3; De vier pioniers in de damesarbitrage zijn: Raymonde François, Rosette Henry, Bernadette Lecocq en Hilda Van De Abbele.

³⁵² “Bondskroniek,” *Sportleven* 52, nr. 22 (1971): 1-3.

inzetten voor de organisatie van nationale kampioenschappen.³⁵³ Vrouwen zijn niet toegelaten op de cursus van de trainerssschool. *“Wat normaal is, want alvorens te overwegen voetbal te onderwijzen, moet men het toch zelf gedurende een bepaalde termijn hebben beoefend. Dit zal dus (hopelijk) voor later zijn.”*³⁵⁴ Ook in Nederland en Frankrijk en Italië wordt vrouwenvoetbal in de loop van de jaren '70 door de mannenbonden erkend. In Engeland organiseert de Women Football Association tot 1993 het vrouwenvoetbal voordat de FA het vrouwenvoetbal overneemt.³⁵⁵

Het eerste kampioenschap in 1971 wordt gewonnen door Astrio Begijnendijk, voor R.-Sint-Nicolas en F.C. Liège. Astrio Begijnendijk zal voor een lange tijd tot de beste clubs van België horen. Speelster bij Begijnendijk Maria Seymus beaamt dit: *“In het begin was er maar één ploeg die altijd won: en dat was Begijnendijk hé!”*³⁵⁶ Astrio Begijnendijk werd ook wel het Club Brugge van het damesvoetbal genoemd.³⁵⁷ De clubs speelden eerst een competitie in de regio, en speelden daarna tegen elkaar voor de titel. Voor een nationale liga is het volgens de bond nog te vroeg.³⁵⁸ In 1973 zijn er al 33 vrouwelijke scheidsrechters, en 49 vrouwenclubs doen mee in het kampioenschap. *“Het gaat het damesvoetbal, als nieuwgeborene, dus niet zo kwaad.”*³⁵⁹ Toch gaat de Belgische voetbalbond niet in op internationale uitnodigingen voor de officieuze wereldbeker voor vrouwen in 1974.³⁶⁰ Dit is één van de vele voorbeelden dat de bond - met of zonder goede bedoelingen - wel erg traag op gang komt.

De eerste officiële Beker van België voor vrouwen wordt georganiseerd in 1975. Een officieel dameselftal komt er pas in 1977. Hiervoor mochten zij van de bond enkel onder de naam “nationale dameselectie” spelen. De dames van de nationale dameselectie worden via brieven, die naar hun club worden verzonden, opgeroepen voor een nationale training in Heverlee. De selectie bestaat voornamelijk uit speelsters van Standard Fémina de Liège en Astrio Begijnendijk.³⁶¹ Er speelt maar één Franstalige club in eerste nationale, dus er zijn meer Nederlandstalige meisjes in de nationale selectie. Het is opvallend hoe ondervertegenwoordigd de Waalse Clubs zijn, schrijft ook Vrints. De reden hiervoor is onduidelijk.³⁶²

---

³⁵³ “Het damesvoetbal: standpunten,” *Sportleven* 54, nr. 33 (1973): 1.

³⁵⁴ “Bondskroniek,” *Sportleven* 54, nr. 3 (1973): 3.

³⁵⁵ Williams, “An equality too far?” 153-155; “Geschiedenis,” KNVB, geraadpleegd 29.12.2020, <https://www.knvb.nl/themas/meiden--en-vrouwenvoetbal/breedtesport/geschiedenis>; “Le football féminin,” FFF, geraadpleegd 29.12.2020. <https://www.fff.fr/16-le-football-feminin/index.html>.

³⁵⁶ Seymus, Interview.

³⁵⁷ Interview met Rita Bultinck door Maura De Troyer, 13.3.2021, Brugge.

³⁵⁸ “Bondskroniek,” *Sportleven* 54, nr. 3 (1973): 1-3.

³⁵⁹ “Bondskroniek,” 1-3.

³⁶⁰ Robert Moxhet aan Elias Flores Carrasco, 8.7.1974 (Algemeen Rijksarchief (ARA), Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4); De wereldbeker voor vrouwen werd in 1970 voor het eerst georganiseerd op initiatief van de *Federazione Internazionale Europea Football Feminele*.

³⁶¹ R. Moxhet aan A. Bers, 21.3.1975 (ARA, Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4).

³⁶² Vrints, “We wilden gewoon voetbal spelen,” 8.

Afbeelding 14: Het Belgisch nationaal elftal nadat zij met 3-2 van Nederland wonnen op het EK landenploegen. bovenste rij 4e van links Rita Bultinck, onderste rij 5e van links Maria Seymus, 1982. Krantenknipsel (krant onbekend) privécollectie Rita Bultinck.

Het uitvoerend comité wil zich niet “*halsoverkop in onverantwoorde innovaties storten*,” voordat er een nationale competitie op de been is gebracht.³⁶³ Indien de damesselectie wel een officieel nationaal elftal zou zijn moet de bond de kosten van het team dragen. De damesselectie speelde al lang internationale wedstrijden en wordt door de bond aangemoedigd, zolang zij financieel niets kosten.³⁶⁴

De ploegen blijven niet stilstaan bij de trage bondspolitiek. Ze vragen kampioenschappen aan en zetten zich in voor een officieel nationaal dameselftal.³⁶⁵ De damesploeg van Luik vraagt zelfs een internationale competitie aan, waarop de UEFA reageert dat een Europese cup in 1977 nog ‘prematuur’ zou zijn.³⁶⁶ Pas in 1984 organiseert UEFA voor de eerste maal een Europees kampioenschap. In 1991 komt het eerste WK voetbal voor vrouwen van de grond. In 1996 wordt vrouwenvoetbal aan het Olympisch programma toegevoegd. In tegenstelling tot de atletiek- en de wielrenbond loopt de KBVB zowaar voor op de internationale bonden. Dit zegt natuurlijk meer over de behoudsgezindheid van de internationale voetbalbonden dan over het “progressieve” België.

³⁶³ “Het damesvoetbal: standpunten,” *Sportleven* 54, nr. 33 (1973): 1.

³⁶⁴ Zitting van het uitvoerend comité 9.3.1974 (ARA, Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4); Verslag zitting uitvoerend comité 8.5.1976 (ARA, Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4).

³⁶⁵ Agenda van de zitting uitvoerend comité 10.8.1973 (ARA, Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4).

³⁶⁶ A. Roosens aan M. Moxhet, 4.4.1977; Standard féminine de Liège aan KBVB, 2.7.1974 (ARA, Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4).

Organisatie binnen de KBVB: wie maakt de regels?

De beslissingen over het vrouwenvoetbal liggen bij het Uitvoerend Comité. In 1973 richt de KBVB een commissie op onder de leiding van Robert Kortleven. De commissie moet het vrouwenvoetbal bestuderen. Kortleven zou altijd al een warme voorstander van het vrouwenvoetbal zijn geweest. De commissie bestaat uit één mannelijke en drie vrouwelijke clubleiders, twee vrouwelijke scheidsrechters, één lid van de centrale scheidsrechterscommissie en dokter Jos Schillebeeckx. Vrouwen zijn dus goed vertegenwoordigd in deze commissie.³⁶⁷

De damescommissie moet steeds langs het uitvoerend comité, en zij zijn veel minder grote voorstanders van het vrouwenvoetbal dan de commissie. Kortleven herinnert het uitvoerend comité er in 1975 fijntjes aan dat zij in 1973 al beloofden om een nationale ploeg toe te laten. Legercommandant Bers biedt zich gratis aan om de beste dames in Heverlee te trainen.³⁶⁸ Het bondsblad *Sportleven* bezit een speciale column met vraag en antwoord. In 1971, na de erkenning van het vrouwenvoetbal, komt een interessante vraag aan bod: mag een vrouw in het tijdperk van emancipatie een officiële functie in het voetbalcomité van de club treden? Indien niet, wanneer mag dit dan wel? De KBVB reageert: *“Wees gerust waarde Mevrouw, onze bond is juist bezig met de ommekeer die u wenst te bewerkstelligen. Met een zekere voorzichtigheid misschien. Maar is dit niet nodig wanneer men een zo grote ommekeer doorvoert?”*³⁶⁹ Clubs zijn niet verplicht een vrouw in het bestuur te hebben.³⁷⁰

In het onderzoek van Vrints staat dat de officiële damescommissie in 1974 wordt gesticht. De damescommissie was er misschien op papier, maar de KBVB luisterde weinig naar hun voorstellen.³⁷¹ Billy Vandelannoote, zelf een ex-voetbalster, wordt later voorzitter van de damescommissie en zal naam maken met haar progressieve visie. In 1972 wordt zij gevraagd als lid van het uitvoerend Comité, *“bij een gebrek aan een beter”*, zegt ze zelf. *Sportleven* beschrijft haar als een dynamisch en toegewijde voorzitter.³⁷² Vandelannoote is een grote voorstander van gemengd voetbal bij de jongere spelers en speelsters. *“Maar nee, hoor (de merendeels) oudere heren kwamen met allerlei problemen op de proppen, zoals het feit dat “gemengde kleedkamers” en samen douchen niet kon. Och, dergelijke problemen hebben kinderen van die leeftijd niet. Allemaal sexuele frustraties van oudere heren. En het gevolg is dat gemengd voetbal voorlopig weer van de baan is.”*³⁷³

Vandelannoote toont aan dat de damescommissie het niet altijd eens is met de bredere bondspolitiek. Op de vraag van de bond om caféploegen tegen te werken gaat Vandelannoote bijvoorbeeld niet in. Zij ziet deze ploegen als een goede manier om jonge talenten op te merken. Ook wil Vandelannoote zich inzetten voor meer voetbal op school voor jonge meisjes.

---

³⁶⁷ “Bondskroniek,” *Sportleven* 54, nr. 19 (1973): 1.

³⁶⁸ Agenda van het uitvoerend comité 10.6.1973, (ARA, Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4).

³⁶⁹ “Vraag en antwoord,” *Sportleven* 52, nr. 26 (1971).

³⁷⁰ “Bondskroniek,” *Sportleven* 54, nr. 3 (1973): 3.

³⁷¹ Bert Vrints, “We wilden gewoon voetbal spelen,” 8.

³⁷² “Het damesvoetbal,” *Sportleven* 59 nr. 1 (1978): 1.

³⁷³ Ellen Popeyus, “In België nog veel klippen te omzeilen,” *Damesvoetbal* nr. 1 (1982): 24.

*“Het schoolvoetbal hangt namelijk af van het ministerie van nationale opvoeding en cultuur, en die zijn er in zoverre tegen dat het absoluut niet gestimuleerd wordt. En dan is het heel moeilijk om het van de grond te krijgen.”*³⁷⁴ Het is dus niet enkel de bond die tegenwerkt. Dit is een mooi voorbeeld hoe voetbal als sport voor vrouwen in de Belgische samenleving weinig wordt geaccepteerd. Uiteindelijk zal de bond in 1981 toelaten dat 8 tot 10-jarige meisjes en jongens samenspelen.³⁷⁵ De damescommissie zet zich daarnaast nog in voor meer vrouwelijke scheidsrechters en terreinafgevaardigden, en wil de voetbalvrouwen meer bekendheid geven via genummerde truien.³⁷⁶ Toch is niet iedereen in de bond voorstander van het vrouwenvoetbal, en dat verklaart waarom het uitvoerend comité voorstellen geregeld halt toe roept.

Representatie van vrouwenvoetbal door de bond

Hoe kijkt de bond naar het vrouwenvoetbal? Sinds de bond het vrouwenvoetbal onder zijn hoede neemt schrijft ze steeds positief over het vrouwenvoetbal. “Vooruitgang” en “nog in zijn kinderschoenen” zijn veelgebruikte termen om het vrouwenvoetbal te beschrijven. Soms wordt het vrouwenvoetbal zelfs als “een succes” omschreven. In vergelijking met de atletiek en het wielrennen krijgt vrouwenvoetbal veel aandacht in *Sportleven*. Maandelijks verschijnt er een kroniek waarin de stand van het vrouwenvoetbal en haar problemen worden besproken. Uit deze kroniek blijkt vooral de traagheid waarmee het comité beslissingen neemt. Niets mag overhaast gebeuren, alles moet uitgebreid bestudeerd worden. In de jaren '70 beschrijft de KBVB het vrouwenvoetbal vaak als een lopend experiment, waar vooral nog geen conclusies uit mogen getrokken worden. De KBVB praat zijn trage beslissingen goed door mee te delen dat vrouwenvoetbal in sommige landen nog steeds verboden is, en in andere landen *“slachtoffer is van een ontegensprekelijke achteruitgang.”*³⁷⁷ Ook vraagt de bond zich af waarom ze zoveel haast zouden moeten hebben.³⁷⁸

In 1974 geeft de bond toe fouten te hebben gemaakt: *“Het ware een grove vergissing van onzentwege, en we zullen ze niet begaan, de evolutie en de bloei van het damesvoetbal in ons land te loochenen.”*³⁷⁹ Wel ziet de bond zichzelf graag als redder van het vrouwenvoetbal. De KBVB zorgt namelijk voor een goede officiële organisatie, in tegenstelling tot wat zij zelf “de attracties uit de jaren '60” noemen.³⁸⁰ In tegenstelling tot de atletiek maakt de bond weinig gebruik van een gelijkwaardigheidsdiscours. Vrouwenvoetbal ziet de KBVB als een totaal andere sport dan mannenvoetbal. In een verslag over een wedstrijd tussen België en Frankrijk oordeelt een bondslid dat de wedstrijd van hetzelfde niveau is als een goede

---

³⁷⁴ Popeyus, “In België nog veel klippen te omzeilen,” 25.

³⁷⁵ “Het damesvoetbal,” *Sportleven* 61, nr. 5 (1980): 1.

³⁷⁶ “Het damesvoetbal,” *Sportleven* 59, nr. 1 (1978): 1.

³⁷⁷ “Nog geen nationaal dameselftal,” *Sportleven* 55, nr. 12 (1974): 3.

³⁷⁸ “Damesvoetbal,” *Sportleven* 55, nr. 48: 1974, 4.

³⁷⁹ “Het damesvoetbal: standpunten,” *Sportleven* 55, nr. 2 (1974): 2.

³⁸⁰ “Bondskroniek: het damesvoetbal,” *Sportleven* 54, nr. 3 (1973): 1-3.

jeugdwedstrijd.³⁸¹ *De bond schrijft wel duidelijk dat de ideeën dat vrouwen biologisch niet geschikt zijn voor voetbal niet meer van deze tijd zijn.*³⁸²

5.2 BELEID KBVB VROUWENVOETBAL

Reglementen

Vrouwen kunnen zich onder hun meisjesnaam aansluiten bij een club via een zalmroze aansluitingskaart. Ze moeten een kleinere en lichtere miniemenbal gebruiken, en de wedstrijd zal twee maal 35 minuten duren. Speelster uit de nationale ploeg Rita Bultinck ergerde zich niet aan de kleinere bal. *“Nee, maar je bent dat gewoon. Je hebt altijd met zoiets gespeeld.”*³⁸³ Maria Seymus: *“Misschien dat ze dachten dat wij dan een meter verder konden sjotten. Ik kan daar geen antwoord op geven: dat was omdat wij de dames waren ja!”* Verlengingen zijn verboden, dus bij gelijk spel moeten de teams onmiddellijk overschakelen naar strafschoppen. Vrouwenploegen mogen tot driemaal toe een speelster vervangen. Op dat moment mogen mannen dit maar tweemaal. Ook mogen zij in uitzonderlijke gevallen hun handen gebruiken om de borst te beschermen. Gemengde ploegen, waarin mannen en vrouwen samen spelen zijn strikt verboden.³⁸⁴

Het is opvallend hoe de spelregels voor vrouwenvoetbal verschillen tussen de Europese landen. In Denemarken is het reglement voor vrouwen gelijk aan dat van de mannen, in Engeland spelen vrouwen twee maal 40 minuten en in West-Duitsland twee maal 30 minuten.³⁸⁵ *“Blijkbaar willen de nationale federaties hiermee de vrouw beschermen en tevens tegemoet komen aan de constitutie en de fysiologie van de vrouw en haar gebrek aan spelervaring.”*³⁸⁶

Dat de speeltijd korter is dan bij volwassen mannen is deels te verklaren door de jonge leeftijd van sommige speelsters. Bij de mannen werden spelers opgedeeld in jeugdcategoryen, die ook minder lang speelden dan de volwassenen. Net na de erkenning van het vrouwenvoetbal bestonden er bij de dames nog geen jeugdcategoryen. Zij speelden vanaf veertien jaar gewoon mee bij de dames. De reden waarom vrouwen korter speelden, was volgens Seymus omdat de bond dacht dat zij een langere wedstrijd niet aankonden. Bij internationale ontmoetingen waren de wedstrijden wel soms langer. *“Wij speelden hier 2x35 minuten en in Zwitserland was dat 2x40. We waren 1-0, en tussen die minuten dat ze daar langer speelden zakten wij gewoon weg. Toen in die extra minuten hadden de Zwitsers 1-1. En dan de tweede helft was het 2-1 voor ons, weer die extra tijd maakten zij 2-2. Ik weet niet, misschien is dat toeval geweest.”*³⁸⁷ Seymus vond ook de speeltijd van 35 minuten niet persé nodig. Voor haar mocht dat meteen 45 minuten zijn. *“Ik snap dat ook niet waarom wij maar 35 minuten*

---

³⁸¹ Verslag van de zitting van 28.4.1978 (ARA, Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4).

³⁸² “Commissie voor het damesvoetbal,” *Sportleven* 56, nr. 14 (1973): 7.

³⁸³ Bultinck, Interview.

³⁸⁴ “Uitvoerend comité verslag der zitting 19.12.1970,” *Sportleven* 52, nr. 44 (1970): 9.

³⁸⁵ Peeters, “Damesvoetbal”, 48.

³⁸⁶ Peeters, “Damesvoetbal”, 56.

³⁸⁷ Seymus, Interview.

moesten spelen en de jongens 45.”³⁸⁸ Tijdens onderhandelingen in 1996 werd de voetbalmatch voor vrouwen van 80 minuten naar 90 minuten gebracht. Ook mochten er 18 speelsters mee in de plaats van 16.³⁸⁹

Terreinen: “*Molshopen en koeienpaté’s*”

Een groter probleem voor de dames waren de verschillen in terrein. In tegenstelling tot wat de bond in *Sportleven* laat uitschijnen mogen dames niet steeds op de mannenterreinen spelen. Zij werden vaak van de goede terreinen geweerd. Seymus sprak over patattenvelden. Bultinck gaf een goede beschrijving van de terreinen: *“Als wij bijvoorbeeld naar Kontich gingen om te spelen. Dat was precies een akkerveld en dat liep dan nog af (schuin). Als je in Veldegem speelde sjotte je in de molshopen en de koeienpatés. Ja, want de boeren staken hun koeien in de winter op het veld. En dan haalden ze hun koeien binnen als de voetbalcompetitie startte, dan trainde je tussen de molshopen. (lacht) Nu is dat allemaal anders, je kunt dat niet vergelijken.”*³⁹⁰ Ook in de thesis van Vrints spreken de respondenten over de slechte kwaliteit van de terreinen. Mannenploegen vonden het moeilijk hun goede terreinen aan de vrouwen af te staan.³⁹¹

Volgens Bultinck zouden de mannen nooit op zulke terreinen gespeeld hebben. Zij speelden op de Heizel of in Knokke. In haar carrière speelde ze maar heel weinig op de Heizel. Ook Seymus speelde maar enkele keren op de Heizel. *“Maar ook op de Heizel mochten wij niet spelen met de nationale ploeg. Wij hebben nooit op de Heizel gespeeld met de nationale ploeg, enkel met onze eigen ploeg voor de beker.”*³⁹² Over mannenterreinen vertelde Seymus: *“dat speelde veel gemakkelijker.”*³⁹³ Of de nationale damesploeg graag op betere terreinen wilde spelen, daar werd niet over gesproken volgens Bultinck. In de kranten spreken journalisten ook wel over modderballet. Het veld van Astrio Begijnendijk staat niet bekend om zijn goede bespeelbaarheid. *“De grootste handicap daarbij is het door God en alle herenelftallen verlaten modderveld van de club.”*³⁹⁴ Seymus vond haar veld wel leuk, want ze kon er goede slidings op maken. De vrouwenclub Standard stond bekend om het ergste modderveld van allemaal. Soms werden wedstrijden gecancelled omdat het veld volledig onbespeelbaar werd verklaard. Ook vandaag is het gebrek aan kwaliteitsvolle velden in het vrouwenvoetbal nog een probleem. Na twee zware blessures, mogelijks veroorzaakt door slechte velden, klagen de Red Flames Missipo en Van Kerkhoven dit in 2021 aan.³⁹⁵

---

³⁸⁸ Seymus, Interview.

³⁸⁹ Williams, *A game for rough girls*, 126.

³⁹⁰ Bultinck, Interview.

³⁹¹ Vrints, “We wilden gewoon voetbal spelen,” 8.

³⁹² Seymus, Interview.

³⁹³ Seymus, Interview..

³⁹⁴ “Landelijke competitie in België : dé toekomst voor het damesvoetbal,” *Damesvoetbal* nr.4 (1983): 10.

³⁹⁵ “Red Flame Missipo na zware blessure: “Gelijke lonen? Gelijke velden minstens zo belangrijk”” Vrt Nieuws, geraadpleegd 1.7.2021, <https://sporza.be/nl/2021/06/08/red-flame-missipo-na-zware-blessure-gelijke-lonen-gelijke-veld~1623140416046/>; “Van Kerkhoven na zware blessure: “Betere velden zijn een werkpunt voor het vrouwenvoetbal,” Vrt Nieuws, geraadpleegd 1.7.2021, <https://sporza.be/nl/2021/05/12/van-kerkhoven-na-zware-blessure-betere-velden-zijn-een-werkpunt~1620818173136/>.

Prijzengeld en verzekeringen

“Betaald worden voor voetbal?!? (lacht) nee, nee...,” Maria Seymus werd nooit betaald tijdens haar carrière. Prijzen waren er niet. Ook Bultinck heeft nooit iets aan haar carrière verdiend. *“Een bonnetje consumptie. Dat was het. Zelfs op internationaal vlak heb ik niets verdiend. Ik heb wel prijzen gehad: ik heb veel gezien met de dingen, maar wij hebben daar nooit iets aan verdiend.”* Ze vonden dit niet helemaal eerlijk, omdat de mannen uit het eerste nationale elftal wel als profsporter konden leven. In een interview met het Nederlandse blad Damesvoetbal bespreekt Billy Vandelannoote de financiële situatie van de voetbalsters. *“Er bestaat tevens een soort profsysteem bij het damesvoetbal, al moet ik erbij zeggen dat je van die bedragen niet gemakkelijk rond kunt komen. Bij Standard speelt een Italiaanse, Ferraguzzi, die betaald wordt, maar zij moet dan doordeweeks tevens allerlei werkzaamheden ten behoeve van de club verrichten.”*³⁹⁶ Ook bestaan er in kleine mate al transfers. Vandaag zien we aan het minieme aantal profvoetbalsters in België, dat de situatie in vergelijking met de 20ste eeuw weinig is veranderd.

Zowel mannelijke als vrouwelijke spelers worden verzekerd door het federaal solidariteitsfonds. Vrouwen betalen 100 frank, heren betalen 90 frank.³⁹⁷ Dagvergoedingen bij zware blessures werden bij de vrouwen niet graag betaald. Huisvrouwen hebben normaal al geen inkomsten, dus verliezen bij werkongeschiktheid geen inkomsten. Toch beslist de bond dat er uitzonderingen kunnen gemaakt worden op de regel als de kwetsuur heel groot is.³⁹⁸

5.3 ERVARINGEN VAN RITA BULTINCK EN MARIA SEYMUS

Maria Seymus werd geboren in 1952 en Rita Bultinck in 1958. Zij zijn daarmee de jongste respondenten die ik heb geïnterviewd. Seymus is afkomstig uit Beerzel, in de provincie Antwerpen. Bultinck komt uit West-Vlaanderen en werkte bij een chocolatier, later bij de Groendienst. Ze behaalde geen hoger diploma. Ook Seymus begon na haar middelbaar met werken in de diamantsector, daarna werkte ze in een fabriek. Ze zijn beiden op een toevallige manier begonnen met voetbal. *“Onze moeder zei: waar ben jij nou geweest? Ik ben dat niet gewoon van jou. Ik zeg: ik ben op café geweest. Moeder: op café?! Wat ga jij daar doen? Ik zeg: ik heb mij laten inschrijven om voetbalmatchkes te spelen. Dat was hier in Beerzel, en zo ben ik dan... We hebben hier wat matchkes gespeeld, en dat is het, want niemand kon voetballen, dat is normaal.”*³⁹⁹ Bultinck speelde op haar hoogste niveau bij Izegem, Veldegem en Kuurne. Seymus bij Astrio Begijnendijk. Beide ploegen speelden in eerste nationale. Vanaf 1974 speelden zowel Bultinck als Seymus mee bij de nationale selectie van België. Ze reisden voor internationale wedstrijden meerdere keren naar het buitenland, en met hun eigen ploeg trokken zowel Seymus als Bultinck naar de Verenigde Staten.

---

³⁹⁶ Popeyus, “In België nog veel klippen te omzeilen,” 25.

³⁹⁷ “Bondskroniek,” *Sportleven* 54, nr. 3 (1973): 3.

³⁹⁸ “Huishoudsters van het federaal solidariteitsfonds,” *Sportleven* 57 nr. 31 (1976): 2.

³⁹⁹ Seymus, Interview.

Voetbalsters in de samenleving : *“De jongens sjotten, wij speelden zo met een touwtje”*

Zowel Maria Seymus als Rita Bultinck hadden nooit het gevoel dat zij als voetbalsters niet door de samenleving werden geaccepteerd. Op school deed Seymus nooit aan voetbal *“Ja de jongens, die sjotten... Wij speelden met zo een touwtje: touwspringen ofzoiets (lacht). Maar voor de rest...”* Later speelde ze wel voetbal met de jongens uit haar dorp. *“De eerste keer zei mijn moeder: allez je gaat toch niet voetballen zeker? (lacht) En dan allemaal terug met blauwe plekken en gebroken benen?”* Seymus heeft nooit grote tegenstand ervaren. *“Ik heb dat nooit niet gehoord, dat ze zo iets zeggen. Pas op er zijn altijd mensen bij die daarmee lachen en zeggen: maar dat is toch niets voor meisjes... Maar dat zijn nog van die fanatieke mensen die dat moeten kunnen zeggen zo. Maar voor de rest heb ik dat door normale mensen nooit niet horen zeggen.”*⁴⁰⁰

Afbeelding 15: Rita Bultinck helpt België naar de zege op de interland tegen Engeland (2-1). Ze is de vierde van links, 1982. Krantenknipselmap (krant onbekend) privécollectie Rita Bultinck.

Bultinck voelde zich heel gesteund door haar ouders. Ze had niet het gevoel dat ze werd tegengewerkt, maar voelde ook niet bepaald steun vanuit de samenleving. Bultinck leefde voor haar sport en merkte dat ze hiervoor ook gerespecteerd werd. Vrouwenvoetbal kreeg in de begindagen - net zoals nu nog steeds - erg weinig media-aandacht in België. Dat was in andere landen volgens Bultinck en Seymus heel anders. In Italië lokten de wedstrijden veel supporters. *“Je had dan altijd mensen of kinders die dan een handtekening wilden, dat had je dan in die landen al. Daar ging achttien tot twintigduizend man naar die wedstrijden. Nam je de bus, dan werd je daar ook aangeklampt voor een handtekening door kinderen.”*⁴⁰¹ In Engeland werden sommige wedstrijden live op televisie uitgezonden, iets waar er in België nog lang geen sprake van was. *“Ja, we zijn een keer met de nationale ploeg dan in Southampton gaan spelen. Er waren vijf of tien supporters met ons meegereisd. Maar er zat daar*

⁴⁰⁰ Seymus, Interview.

⁴⁰¹ Bultinck, Interview.

tienduizend man binnen. Dus ja (lacht) in die tienduizend man hoorden wij onze vijf à tien supporters niet hé! Dat was daar volle bak. 's Morgens deden wij onze training, en die volgden ons op tv! De training! Dat werd op tv uitgezonden! In mijn tijd hé?! De match was dan 's avonds, maar wij hebben ons zien trainen op tv! Niet over heel Engeland natuurlijk, maar op regionale tv. Als we in België speelden was dat zo een 500 man.⁴⁰² Ook in de Verenigde Staten merkten Seymus en Bultinck een heel andere mentaliteit op ten opzichte van vrouwenvoetbal. "Ik weet dat in Amerika meer werd ingezet voor het damesvoetbal dan voor het herenvoetbal. De dames waren daar meer populair."⁴⁰³

Bij de geringe media-aandacht heeft Bultinck nooit stilgestaan. Er waren geen live-uitzendingen van de wedstrijden zoals bij de mannen, maar achteraf kwam er bij belangrijke wedstrijden soms een kort verslag op televisie. "Dan toonden ze dat op de televisie en sta je op het veld en dan sta je op een rij. In de plaats van de voorkant te tonen, toonden ze het achterste bij de vrouwen. Dat je dan zegt: allee waarom doen ze dat? Voor het damesvoetbal wat belachelijk te maken?! Dat gevoel heb je dan ook... Heb ik gehad."⁴⁰⁴ Seymus vindt dat er vandaag nog steeds erg weinig aandacht is voor vrouwenvoetbal. "Mannen krijgen meer aandacht: ja, dat zijn de mannen. De eersteklassers... Dat is nog altijd zo. Ik denk dat er nu ook niet veel wordt geschreven over het damesvoetbal. Ze zenden wel meer uit op tv, ze zenden de matches uit enzo. Maar in de kranten er echt over schrijven?"⁴⁰⁵ De aandacht voor vrouwenvoetbal was in de Vlaamse kranten hoger dan in de Waalse kranten, schrijft Vrints. Dit lijkt logisch omdat er meer Vlaamse ploegen op topniveau speelden. De vraag is daarom vooral waarom er meer Vlaamse ploegen op topniveau speelden.⁴⁰⁶

Voetbalvrouwen en de bond: "Dat was alleen Billy"

Bultinck en Seymus zien zichzelf niet als tegenstanders van het beleid van de voetbalbond. Toch hebben zij ook niet veel goeds te vertellen over het beleid van de bond. Enkel voorzitter van de damescommissie, en ex-voetbalster Billy Vandelannoote zette zich volgens Seymus en Bultinck in voor de vooruitgang van het vrouwenvoetbal. Bultinck vindt niet dat zij op een gelijkwaardige manier werd behandeld als haar mannelijke collega's. "Ja we zouden ook meer respect gekregen hebben, als je speelt voor de nationale ploeg speel je ook voor België he! Maar ik denk dat Billy Vandelannoote, de voorzitter en de anderen dingen hebben gedaan om het damesvoetbal ook wel een beetje te beschermen."⁴⁰⁷

Ze had niet het gevoel dat de bond veel deed. Wat de bond meer had kunnen doen voor het vrouwenvoetbal volgens Bultinck? "Financieel eventueel. Dat je zegt van: je speelt voor de

---

⁴⁰² Seymus, Interview.

⁴⁰³ Seymus, Interview.

⁴⁰⁴ Bultinck, Interview.

⁴⁰⁵ Seymus, Interview.

⁴⁰⁶ Vrints, "We wilden gewoon voetbal spelen," 17.

⁴⁰⁷ Bultinck, Interview.

nationale ploeg. Als ze het nu kunnen, waarom hebben ze het vroeger dan niet gedaan? We hadden ook een goede ploeg dus."⁴⁰⁸

Ook Seymus kon het niet altijd goed met de bond vinden. *"Die Italianen vroegen na de match om de truitjes te wisselen. Het was de eerste keer dat dat gevraagd werd. We zeiden: ja, ja, maar hier toch niet hé? Midden op het veld. Maar dat mocht niet van de bond hé! Achteraf, een beetje nadien dan kwamen ze tegen ons zeggen dat we ons truitje gewisseld hadden, en ik weet het niet meer zeker maar ik denk dat ze dan zeiden dat we iets moesten betalen ofzo. Ik ben niet meer zeker. Maar nu zal dat heel anders zijn.*"⁴⁰⁹ Volgens Seymus is het ook de taak van de bond om het vrouwenvoetbal te promoten. Door clubs te verplichten vrouwenvoetbal te installeren en voetbal via scholen bij de meisjes te brengen. *"Maar de Belgische voetbalbond doet niets, en dan gaan die clubs ook niets doen.*"⁴¹⁰ In Duitsland staan ze volgens Seymus al stukken verder. *"Als die afkwamen, die van Bayern München die waren (beeldt grote sterke gebaren uit), maar die zegden dat ze van tijd eens een training mochten meedoen met de jongens en al. Toen! In die tijd..."*⁴¹¹

Ze spreekt wel lovend over Billy Vandelannoote, die heel veel voor het vrouwenvoetbal betekend moet hebben. *"Ja, wij gingen spelen en Billy Vandelannoote, die zei... die probeerde zoveel mogelijk uit te halen. Maar als het niet gaat, en als de bond niet meegaat... Maar die kan alleen niets bereiken. Ze kan alleen ook niets doen. Ik weet niet wat het nu is ofzo, maar de meisjes nu hebben ook een medische staf en massage gelijk de jongens, zoals het moet zijn. Maar dat hadden wij niet. Wij hadden juist een penningmeester en een masseur, meer hadden wij niet.*"⁴¹²

Het lijkt alsof de bond zich zo weinig mogelijk met vrouwenvoetbal bezighield. Ook Bultinck merkte op dat mannen- en vrouwenvoetbal gescheiden waren. Het waren aparte *"dinges van de bond."*⁴¹³ De grote afwezigheid van de bond was ook opvallend voor Seymus. Bondsleden waren op geen enkele competitie aanwezig, enkel op de finale in de Heizel van de Beker van België. *"Als het Beker van België was, dan waren die van de bond allemaal aanwezig op de Heizel, maar als we bij ons thuis speelden of ergens anders kampioen van België speelden, dan zag je daar niemand van de bond hé."* Bij huldigingen kregen ze een medaille opgestuurd naar de club. *"Die stuurden dat naar de club, maar die kwamen dat ook zelf niet overhandigen of zo. Maar... voor de rest, de nationale ploeg was alleen Billy."*⁴¹⁴ Toch hebben Bultinck en Seymus nooit actie ondernomen om meer aandacht te krijgen of om hier verandering in te brengen. Volgens Seymus is er nog veel werk aan de winkel en is het de taak van de bond hierin de eerste stappen te zetten.

---

⁴⁰⁸ Bultinck, Interview.

⁴⁰⁹ Seymus, Interview.

⁴¹⁰ Seymus, Interview.

⁴¹¹ Seymus, Interview.

⁴¹² Seymus, Interview.

⁴¹³ Bultinck, Interview.

⁴¹⁴ Seymus, Interview.

Sport en gezin

Zowel Bultinck als Seymus hebben geen kinderen. Bultinck is nooit getrouwd, Seymus wel. Ze had niet het gevoel dat haar huwelijk invloed heeft gehad op haar sportcarrière. Haar man speelde zelf voetbal. *“Ja, die deed ook sport. Eerst was dat wielrennen en dan is hij ook gaan voetballen. Ja, hij is zelfs een jaar van mij trainer geweest.”* Verschillende leeftijden in de nationale ploeg speelden door elkaar. Meerdere vrouwen waren getrouwd. De combinatie van trainen en werken verliep niet altijd even gemakkelijk. Seymus prijst zich gelukkig dat haar baas rekening hield met haar sportcarrière. Bultinck herinnert zich niet meer zo goed of zij verlof kreeg voor trainingen en wedstrijden. Uit het onderzoek van Peeters bleek dat de meerderheid van de voetbaldames niet gehuwd waren. Ze schrijft hierover dat de burgerlijke stand de deelname van de sportvrouw blijkt te beïnvloeden.⁴¹⁵

“Heb ik dan verlof genomen? Of extra verlof gekregen? Dat ik heb kunnen bewijzen dat ik weg moest met de nationale ploeg, maar niet voor te zeggen van: ik ga gaan trainen, of zo, dat ging niet.” Ze kan ook niet zeggen of zij een andere sportcarrière zou hebben indien ze getrouwd was geweest. Een echtgenoot had haar kunnen steunen, maar had ook kunnen zeggen: *“stop maar met dat voetbal, ik moet dat niet weten!”* Geld was er niet te verdienen met de voetbalsport, maar de sportvrouwen konden wel mooie reizen meepikken op hun toernooien. Zo trok Bultinck naar Indonesië en verschillende keren naar de Verenigde Staten.⁴¹⁶

“Meisjes met rokken, die voetballen niet”

Beide voetbalsters hebben zich nooit opgemaakt of speciaal gekleed voor een voetbalwedstrijd. *“Als je een paar minuten bezig was dan was je al helemaal onder het slijk.”*⁴¹⁷ Volgens Seymus moesten de vrouwen zich focussen op de wedstrijden, als ze bang waren van een plas of modder ging dat helemaal niet. Ook Bultinck wist dat mooie kleren niet handig waren op het modderig veld. *“Nee, maar ik had altijd wel propere schoenen aan. Ik ging nooit op het veld, zelf niet op training met vuile schoenen.”*⁴¹⁸ Bultinck: *“Geschminkt, dat heb ik nog nooit aan mijn aangezicht gedaan. Lang haar kon ik niet houden, omdat ik te dik haar heb. Een rokje en hakken dat is niet aan mij besteed, dan breek ik zeker mijn enkels. Met een hoog hakje dan.”*⁴¹⁹ Niemand had lange haren. Het was in de eerste plaats niet handig omdat speelsters andere speelsters aan de haren van de bal wegtrokken. *“Nu heeft iedereen lang haar, maar toen in die tijd. Nu zie je dat niet meer op tv. Maar in die tijd, pakte iemand je gewoon bij je staart en die trokken... voor je tegen te houden. Tot ik mij daar kwaad in heb*

---

⁴¹⁵ Peeters, “Damesvoetbal,” 133.

⁴¹⁶ Bultinck, Interview.

⁴¹⁷ Seymus, Interview.

⁴¹⁸ Bultinck, Interview.

⁴¹⁹ Bultinck, Interview.

*gemaakt, toen ben ik naar de coiffeur gegaan en heb ik gezegd: knip! Toen ik thuis kwam heb ik wel geschreid! Ik had er wel spijt van (lacht).*⁴²⁰

Seymus en Bultinck speelden in clubtruitjes. Ooit kwam een teamgenote van Seymus aanzetten in een rok. Trainer Bers reageerde: *“meisjes met rokken die voetballen niet. Zo hé. Dat hoort er niet bij. Niemand poederde zich of zoiets, dat was gewoon ons trainingsgespak van de club.”*⁴²¹ Voor Seymus en Bultinck hoeven sportvrouwen er niet vrouwelijk uit te zien op het veld. Wat telt is dat zij zich op de competitie focussen.

Beiden hebben nooit een geslachtstest moeten ondergaan. In tegenstelling tot in de atletiek en het wielrennen werden geslachtstesten pas later in het voetbal geïntroduceerd. In het UEFA-reglement van 1982-1984 staat dat geslachtstesten kunnen worden afgenomen. Het is niet duidelijk of deze werkelijk verplicht waren.⁴²² Op de vraag of zij een geslachtstest hebben ondergaan, moeten beiden hartelijk lachen. *“Een wat? Huh?! (verbaasd) Nee... (lacht) Nee!!”*⁴²³ Toch zijn deze testen volgens Seymus nuttig indien deze in alle sporten worden gebruikt. Bultinck vindt vrouwenvoetbal en mannenvoetbal heel verschillend, maar je moet er niet vrouwelijk of mannelijk voor uitzien. *“Ik vind dat dat damesvoetbal damesvoetbal is en mannenvoetbal is mannenvoetbal. Je kunt niet zeggen: ik zie er uit gelijk een halve vent, dus ik zou beter passen bij de venten. De dames zijn geboren zo, en je hebt ervoor gekozen. Je hebt een carrière opgebouwd als vrouw bij de dames.”*⁴²⁴

Seymus voelde zich nooit mannelijker dan andere vrouwen die niet aan sport deden. Bultinck voelde zich soms wel minder vrouwelijk dan niet-sportende vrouwen. Ze had ook het gevoel dat anderen hier zo over dachten, maar dit kon haar niets schelen. *“Ik wist dat ook van mijzelf hé. Ik zie die mensen zeggen: die ziet er misschien een beetje mannelijk uit. Maar je blijft een vrouw, ik ben geboren als vrouw en ik ben altijd een vrouw. Ik heb er geen probleem mee ook.”*⁴²⁵

Susan Ware beschrijft hoe de komst van vrouwelijke sportteams het stereotype idee van de lesbische sportvrouw naar boven brengt. *“The labeling of women athletes as “dykes” is a time-tested way of discrediting them and their athletic accomplishments by implying that they are not “real” women; in this view sexual deviance goes hand in hand with female athletic prowess, suggesting that there is something wrong or transgressive about women’s desire or ability to play sports.”*⁴²⁶ Vrouwelijke sportsters zouden hun heteroseksualiteit moeten bewijzen, terwijl van mannelijke sporters wordt uitgegaan dat ze hetero zijn totdat het tegendeel bewezen is. Om deze redenen zouden vrouwelijke sportsters worden aangemoedigd hun vrouwelijkheid en heteroseksualiteit te benadrukken via kledij, kapsels en

---

⁴²⁰ Seymus, Interview.

⁴²¹ Seymus, Interview.

⁴²² “Compétition de l’UEFA pour équipes représentatives féminines: règlement 1982-84” (ARA, Damesvoetbal KBVB Archief 4A/41.362/4).

⁴²³ Seymus, Interview.

⁴²⁴ Bultinck, Interview.

⁴²⁵ Bultinck, Interview.

⁴²⁶ Ware, *Game, Set, Match*, 139.

make-up. Ook vriendjes, echtgenoten en andere “bewijsstukken” van heteroseksualiteit worden volgens Ware maar al te graag in het publiek geparadeerd.⁴²⁷ Over het stereotype dat er meer lesbische vrouwen voetbal zouden spelen kunnen Seymus en Bultinck niet meespreken. Beiden zijn hier nooit mee geconfronteerd geweest. Of er werkelijk meer lesbische vrouwen aan voetbal doen? *“Dat kan wel, je zit met elf speelsters. Je hebt dan ook meerdere mensen, een voorzitter, ondervoorzitter, een trainster. Je zit samen, je traint ook voor je eigen maar ook in groep. Bij het wielrennen is individueel. Dat kan misschien zijn dat dat een oorzaak is. Maar dat weet ik niet.”*⁴²⁸ Volgens Seymus waren er verschillende speelsters die op vrouwen vielen, maar niemand sprak daar in haar tijd over.

Indien Bultinck een man was geweest weet ze niet zeker of ze meer zou bereikt hebben. *“Ik ging misschien niet eens bereikt hebben wat ik nu als vrouw bereikt heb: erkend zijn in de nationale ploeg. Ik ging misschien niet zo ver geraakt zijn. Je weet dat niet...Je had als vrouw de kwaliteiten en... maar als man zou dat natuurlijk heel anders zijn. Denk ik toch.”*⁴²⁹ Seymus weet het ook niet zeker. Toch ziet ze in dat zij een profcontract zou hebben gehad mocht ze als man bij de nationale ploeg hebben gespeeld.

Feminisme: “Dat zei me niets”

Bultinck was niet geïnteresseerd in het feminisme. “Dat zei me niets.” Seymus wist niet meteen wat er met feminisme bedoeld werd. “Ah ja, gelijkheid voor man en vrouw. Ik denk niet dat ik daar persoonlijk iets aan ging doen.” Zelf zou ze zich hier ook niet voor inzetten. Enkel op het gebied van werken. *“Ja, de mannen werden meer betaald in de fabriek. In de diamant was dat niet. Ja, ik vond dat als meisjes hetzelfde werk doen als de jongens dat ze dan hetzelfde moeten betaald worden.”*⁴³⁰ Bultinck en Seymus kenden ook geen andere speelsters die zich inzetten voor de gelijke behandeling van man en vrouw. *“Nee, in mijn tijd was dat nog niet. Ik zeg niet dat het niet daarna kan komen, maar in mijn tijd was dat zo. Nee, we hebben daar gewoon niet over geklapt. Gewoon niet over zoiets, dat bestond niet die dingen.”*⁴³¹ Binnen de ploeg was er weinig concurrentie. Iedereen werkte samen. Hoewel de speelsters zich misschien niet als feministe identificeerden leek dat in Billy Vandelannoote haar discours wel het geval. De voetbalsters bevestigen Jennifer Hargreaves’ stelling dat veel sportsters weinig voelden voor de feministische beweging, is zeker van toepassing op Seymus en Bultinck. Ook in Vrints onderzoek kwam hij er achter dat geen enkel van de respondenten zich met het feminisme identificeerde.⁴³²

Wat gelijkheid tussen man en vrouw in het voetbal dan juist betekent is voor de speelsters een moeilijke vraag. Ze vinden beiden niet dat mannen en vrouwen gelijk betaald moeten krijgen voor hun prestaties. *“Ja, mannenvoetbal bestaat al zo lang en je kunt dat niet*

---

⁴²⁷ Ware, *Game, Set, Match*, 139-140.

⁴²⁸ Bultinck, Interview.

⁴²⁹ Bultinck, Interview.

⁴³⁰ Seymus, Interview.

⁴³¹ Seymus, Interview.

⁴³² Hargreaves, *Sporting females*, 36-37; Vrints, “We wilden gewoon voetbal spelen,” 25.

vergelijken. Je kunt moeilijk zeggen, er is iemand van een ploeg die dat 100.000 per maand verdient. En dat de vrouwen ook zoveel moeten hebben. Dat vind ik een beetje te hoog gegrepen. Maar ze mogen ook niet zeggen de ene krijgt 100.000 en de vrouw maar 20. Ze moeten wel een beetje... Maar niet hetzelfde..."⁴³³ Zowel Bultinck als Seymus vinden dat het niveau van de mannen veel hoger is, en gelijke lonen daarom niet noodzakelijk zijn. Janssen's conclusie dat sportvrouwen biologische argumenten voor ongelijkheid meer respecteren dan sociale wordt hiermee bevestigd.⁴³⁴

Het is zeer duidelijk dat sportvrouwen op jonge leeftijd leren dat hun sportprestaties altijd minderwaardig zullen zijn aan die van hun mannelijke collega's. Ook in Vrints onderzoek komt hij tot de conclusie dat het maatschappelijk discours rond inferioriteit van het damesvoetbal door vrouwen zelf wordt overgenomen.⁴³⁵ Het idee dat mannenvoetbal meer waard is dan vrouwenvoetbal heeft veel te maken met het stereotype dat "vrouwen niet kunnen voetballen." Als we zeggen dat een jongen sjot zoals een meisje, is dit bepaald geen compliment.⁴³⁶

Vrints verwijst in zijn thesis naar onderzoek van de Zweed Hjelm. Hjelm bestudeerde mannen- en vrouwenwereldbikers aan de hand van videoanalyses, en kwam er achter dat het mannen- en vrouwenvoetbal qua niveau (vooral in kracht en snelheid) verschillend is. Het niveauverschil is echter zo klein dat dit niet verklaart waarom vrouwenvoetbal in zoveel verschillende landen als extreem minderwaardig wordt beschouwd. Hjelm beschrijft hoe "de slechte voetbalspeelster" een mythisch stereotype is geworden dat zijn eigen leven is gaan leiden. Het negatieve stereotype "vrouwen kunnen niet voetballen" heeft een impact op het vrouwenvoetbal. Voordat een wedstrijd zelfs is gespeeld, gaan sommigen er al van uit dat deze van lage kwaliteit is omdat vrouwen meespelen. In zijn thesis maakt Vrints gebruik van de quote van Hjelm: *"With the same training from childhood the best men will be stronger and faster than the best women. However, because this is a statistical truth rather than a general truth, the fastest and strongest women will also be faster and stronger than the majority of men."*⁴³⁷ Het idee dat "vrouwen niet kunnen voetballen" is een stereotype dat nergens op slaat, maar toch nog steeds een grote invloed uitoefent op het vrouwenvoetbal.

Het lijkt er niet op dat de voetbaldames zich gewoon neerlegden bij de beslissingen van de bond. Ze zetten zich in voor de officiële erkenning van een nationale ploeg, vragen meer vrouwelijke scheidsrechters en de organisatie van toernooien. Damesploegen werden in 1971 enkel aanvaard als ze aansluiten bij een reeds actieve herenclub. Hier zijn volgens de KBVB verschillende damesploegen het niet mee eens. Damesclubs wijzen erop dat herenclubs wel mogen deelnemen in herencompetitie, zelfs al hebben zij geen damesclubs. Waarom moet een damesclub dan bij een herenclub horen om deel te nemen aan de damescompetitie?

---

⁴³³ Bultinck, Interview.

⁴³⁴ Janssens, "Mannen kom eens zien, een wijf op een koersvelo," 11.

⁴³⁵ Vrints, "We wilden gewoon voetbal spelen," 17.

⁴³⁶ Jonny Hjelm, "The bad female football player: women's football in Sweden", *Soccer & society* 12 (2011): 143-158

⁴³⁷ Hjelm, "The bad female football player," 147.

Daarenboven willen zij niet steeds met het mannelijke clubbestuur te maken hebben. “De damesclubs kunnen onweerlegbare argumenten invoeren, en we zijn ervan overtuigd dat ze eensdaags het pleit zullen winnen.”⁴³⁸ De KBVB vraagt: *“moet hen echter onmiddellijk voldoening worden geschonken?”*⁴³⁹ De vrouwenclubs strijden voor onafhankelijkheid van de mannenafdelingen. Problemen rond inkomsten, betalingen en bazige comitéleiders worden groter. Toch twijfelt de KBVB om vrouwenclubs onafhankelijk te maken. Dit kan volgens de bond slechts na een proefperiode van twee jaar.⁴⁴⁰ In 1975 mogen damesclubs “scheiden” van de herenclub, of mogen onafhankelijke clubs zich bij de bond aansluiten.⁴⁴¹

Evolutie vrouwensport in de maatschappij: “Jij bent te vroeg geboren”

Vandaag staat het vrouwenvoetbal volgens Seymus en Bultinck al veel verder dan in hun tijd. Rita Bultinck voelde zich één van de pioniers in het voetbal. *“Ja, ik was bekend, ja. Rita van de voetbal, er wordt er nog van gesproken. Maar ik ben gewoon. Mensen zeggen altijd: je bent een topvoetbalster geweest, maar ik ben daar altijd sober in geweest: zo van ja, dat kan best zijn. Ik heb mijn best gedaan en ja. De ene heeft kwaliteiten en de andere heeft dat niet.”*⁴⁴² Seymus voelde zich helemaal geen pionier. *“Ikke? Eén van de pioniers van de voetbal? Nee! Nee ik heb nooit... Iedereen speelde voor wat zij waard waren...”*⁴⁴³

Zowel Seymus als Bultinck hebben niet het gevoel gehad dat het vrouwenvoetbal veel geëvolueerd is tussen de jaren '70 en '80. *“Wij waren dames, en wij sjotten. Maar om ons omhoog te brengen en zo, werd er bijna niets gedaan. Hetzelfde dat ik daarnet gezegd heb met die truitjeswissel. De jongens die pakken dat op en... Dat is ja... wij voetbalden en wij gingen eens een keer ja... We waren altijd content, wij reclameerden niet. Nu zoals in Denemarken, of wat is het daar Noorwegen?”*⁴⁴⁴ Vandaag is het volgens beide speelsters wel heel anders. Bultinck vindt het jammer dat ze niet later is geboren. Mensen zeiden tegen haar: *“En gij bent veel te vroeg geboren. Je weet wel, je had later moeten geboren zijn dan kon je ook verdienen, maar dat weet je niet he. Je zit gewoon in die periode als je jong bent.”* Ze merkt op dat er vandaag al meer aandacht naar het nationale dameselftal gaat, en vindt het jammer dat dit vroeger niet zo was.

*“Niet speciaal, ik heb zoiets als je ziet naar televisie. En ze klappen daar over die transfers en Anderlecht en zo... Dan heb ik zoiets van: Marina Verdonck in de tijd dat wij samen speelden, je kon ze ernaast zetten bij wijze van spreken. Hadden zij nu die leeftijd gehad van ons en omgekeerd, en hadden we dan tegen elkaar gespeeld, dan hadden wij op niveau evenwaardig geweest.”*⁴⁴⁵ De kans om in Duitsland te spelen nam Bultinck niet aan. Een trainer vroeg haar of ze naar Duitsland wilde, maar ze was te jong en durfde deze stap niet te zetten. Ze vindt

---

⁴³⁸ “Het damesvoetbal: standpunten,” *Sportleven* 55, nr 2 (1974): 2.

⁴³⁹ “Bondskroniek damesvoetbal,” *Sportleven* 55, nr. 10 (1974): 1-3.

⁴⁴⁰ “Het dameskampioenschap,” *Sportleven* 55, nr. 35 (1974): 3.

⁴⁴¹ “Damesvoetbal: autonomie der clubs” *Sportleven* 56, nr. 23 (1975): 3.

⁴⁴² Bultinck, Interview.

⁴⁴³ Seymus, Interview.

⁴⁴⁴ Seymus, Interview.

⁴⁴⁵ Bultinck, Interview.

het ook spijtig dat er niets terug te vinden is over haar sportcarrière op het internet of in een boek. Ook Seymus vindt de geringe aandacht erg jammer. *“Dat vind ik jammer dat er maar zo weinig pagina’s over damesvoetbal staan in ‘100 jaar Belgisch voetbal’. Dat is alles dat er is verschenen over vrouwenvoetbal.”*

In het begin van de jaren '80 met de start van een Europese competitie begon een langzame verandering. *“Ja toen begon het ook zo voor het Europese kampioenschap voor ploegen. En zo was dat stilletjes aan begonnen. Maar nu zijn ze... al met matches voor het EK. Zo met de voorbereiding, ook voor het WK moeten ze ook voorbereidingsmatches spelen enzovoort. Dat was allemaal niet zo.”*⁴⁴⁶ In 1975 hebben reeds 5000 speelsters zich aangesloten, zijn er 400 damesclubs en afdelingen en 67 vrouwelijke scheidsrechters.⁴⁴⁷ Er is dus wel een stijging in het aantal speelsters. Opvallend is dat er meer vrouwen voetbal spelen dan in de jaren '20, maar er veel minder supporters zijn. Ook de KBVB merkt dit op in *Sportleven* en spoort de lezers aan om eens te gaan supporteren voor het damesvoetbal. *“Damesvoetbal heeft bij het publiek nog niet de weerklank die het verdient.”*⁴⁴⁸ Opvallend is ook hoe de acceptatie en de populariteit van het vrouwenvoetbal verschilt van land tot land. In de Verenigde Staten wordt voetbal als een geschikte sport voor vrouwen gezien, maar in landen met een lange traditie van mannenvoetbal zoals Engeland is dat volgens Jaime Schultz minder het geval.⁴⁴⁹ Bultinck en Seymus vinden het vrouwenvoetbal vandaag toch heel anders. *“En nu de nationale ploeg met Tessa Wullaert, zij worden betaald en zij hebben transfers en van die dingen enzovoort, maar bij ons was dat nog niet! Wij waren nog maar helemaal in het begin dat er Europese matches werden gedaan. Ik zal het zo zeggen.”*⁴⁵⁰ Kort samengevat is er niet veel veranderd tijdens de carrières van Seymus en Bultinck. Zij zijn beiden te vroeg geboren. Toch lijkt Tessa Wullaert ook te vroeg geboren.

Afbeelding 16: Bultinck met de nationale ploeg in Dublin, zij staat zelf in de telefooncel, 1981.

⁴⁴⁶ Seymus, Interview.

⁴⁴⁷ “Bondskroniek: de dameswedstrijd en de duur ervan,” *Sportleven* 56 nr. 48 (1975): 3.

⁴⁴⁸ “Het damesvoetbal,” *Sportleven* 61 nr. 5 (1980): 1.

⁴⁴⁹ Jaime Schultz, *Women’s sports: what everyone needs to know* (Londen: Oxford University Press, 2018), 43.

⁴⁵⁰ Bultinck, Interview.

5.4 CONCLUSIE

Voetbal was net als wielrennen en atletiek al in de jaren '20 heel populair bij vrouwen en supporters. Vrouwenploegen speelden internationale wedstrijden. De voetbalbond was een duidelijke tegenstander van het vrouwenvoetbal, want zij verboden vrouwen de mannen-terreinen te gebruiken. Deze ban lag in de lijn van internationale bans in Engeland en in Nederland. Tijdens de jaren '60 wordt vrouwenvoetbal weer populair, vooral als cafésport.

Vrouwenploegen zetten druk om het vrouwenvoetbal te erkennen en uiteindelijk uiteindelijk volgt in 1970 de officiële erkenning door de KBVB. Er zijn verschillende verklaringen waarom vrouwenvoetbal pas zo laat erkend wordt. De aard van de sport zou agressief en daarom mannelijk zijn, mannen waren bang voor de vermannelijking van voetbalvrouwen en teamsporten bij vrouwen werden sociaal minder geaccepteerd. Ook was er een grote angst dat vrouwen extreem blessuregevoelig waren, en voetbal borstkanker kon veroorzaken.

In 1970 wordt voetbal uiteindelijk erkend door de bond, mits enkele regels om vrouwen te beschermen. Ze spelen 70 minuten (de mannen spelen 90 minuten) met een kleinere bal en mogen meer wissels doorvoeren. Een officiële bekercompetitie bestaat niet en ook een nationaal elftal wordt nog niet aangeduid. Daarvoor staat het vrouwenvoetbal volgens de bond nog te veel in zijn kinderschoenen. De bond schrijft voorstander te zijn van het vrouwenvoetbal, maar vergeet zijn eigen aandeel in de achterstand. Ook vergeten ze soms de mogelijke rol die ze zelf kunnen spelen in de vooruitgang van het vrouwenvoetbal. Het valt op hoe een bond zijn eigen voetbalsters zo kan doodzwijgen.

Voetbalsters worden gediscrimineerd op vlak van verloning, worden geweerd van de betere terreinen en krijgen amper media-aandacht. Drie dingen die vandaag nog steeds problematisch blijven in het vrouwenvoetbal. Seymus en Bultinck ervaarden het vrouwenvoetbal als een andere sport dan het mannenvoetbal. Over gelijke behandeling dachten zij weinig na, en ze hebben hier ook nooit voor gestreden. Beide vrouwen waren vooral blij dat zij voetbal konden spelen. Hoewel ze de bond weinig verwijten vonden ze dat deze te weinig deed. Seymus wees herhaaldelijk op het feit dat een succesvolle nationale ploeg vormen al begint met het voetbal op school te introduceren. Ook Bultinck vond dat de bond erg weinig deed. Erkenning kregen ze amper, en op wedstrijden waren de bondsleden weinig te zien. Seymus en Bultinck merkten tijdens carrière ook de internationale verschillen in het voetbal op. In Zwitserland en Engeland speelden vrouwen langer en in de VS was vrouwenvoetbal veel populairder dan in België. De voetbalsters legden zich niet gewoon neer bij de ongelijke behandelingen. Voorzitster van de damescommissie Billy Vandelannoote zette zich in voor het vrouwenvoetbal, en verschillende damesclubs probeerden druk uit te oefenen op het beleid.

In de spelregels van het vrouwenvoetbal is er tijdens de periode '70 en '80 geen evolutie. Pas op de Spelen van Atlanta staat vrouwenvoetbal voor de eerste keer op het programma. Ze spelen daar ook de volle 90 minuten.

In 1975 wordt een officiële Beker van België aan de kalender toegevoegd, en in 1977 mag de nationale ploeg officieel als dameselftal uitkomen. Hiervoor mochten zij enkel spelen onder de naam van de nationale dameselectie. Vrouwenvoetbal kreeg te maken met stereotypen zoals dat vrouwen “mannelijker” zouden zijn of lesbisch. Hier hebben zowel Bultinck als Seymus geen last van gehad. Zij vonden ook niet dat sportvrouwen zich vrouwelijk moesten kleden of opmaken. Voetbalsters moeten voetballen en het uiterlijk is niet belangrijk. De voetbalsters reageerden verbaasd op de vraag of zij geslachtstesten moesten ondergaan. Deze werden in de periode dat zij speelden niet afgenomen.

Seymus en Bultinck vonden beiden niet dat de voetbalsters evenveel moesten verdienen als de mannen. Zij nemen beiden het biologische minderwaardigheidsdiscours over. De uitspraak van de KBVB uit 1974 over de eisen van de voetbalsters: *“moet hen echter onmiddellijk voldoening worden geschonken?”* lijkt vandaag ook nog van toepassing. Jean Williams schrijft dat de ongelijkheid in het voetbal als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Niet alleen door de maatschappij, maar ook vaak door de voetbalvrouwen zelf. Het is belangrijk om kritisch te blijven over deze “vanzelfsprekende ongelijkheid,” want de voetbalbond heeft hier wel degelijk een aandeel in.

6. ALGEMENE CONCLUSIE

Op welke manier is het beleid van de sportbonden geëvolueerd tussen de jaren '50 en '80 en hoe gingen sportvrouwen hiermee om?

Vanuit deze vraagstelling heb ik de bondsbladen en vergaderingsverslagen van de wielerbond, de atletiekbond en de voetbalbond onderzocht, en zes sportvrouwen geïnterviewd. Mijn voornaamste doelstelling was om meer aandacht te geven aan de vrouwensport en de ervaringen van sportvrouwen, omdat hiernaar een gebrek aan historisch onderzoek is. Vrouwen speelden net als mannen een rol in de sportgeschiedenis en presteerden hoog op nationaal en internationaal niveau.

Uit de interviews met de sportvrouwen is het onmogelijk een algemeen besluit op te maken. Dé sportvrouw bestaat niet. Ik interviewde vrouwen uit verschillende generaties en uiteenlopende sportdisciplines. Bovendien heeft iedereen een verschillende achtergrond en persoonlijkheid. Mijn doel was voornamelijk naar de verhalen te luisteren, en elk van de vrouwen als individu aandacht te geven.

Vrouwensport vindt niet zijn oorsprong in de erkenning door de mannenbonden. Wielrennen, atletiek en voetbal voor vrouwen waren al tijdens de 19^e en begin 20ste eeuw populair. Vrouwenbonden namen de organisatie op zich. Het is heel interessant om naar deze vrouwenbonden nog verder onderzoek te verrichten. Dit werd tot nu toe amper gedaan, terwijl de periode tussen 1920-1930 een belangrijk moment was in de vrouwensport. Op welke manier deze bonden georganiseerd werden, of zij internationaal samenwerkten met andere landen en met welke doelstellingen zij wedstrijden organiseerden zijn nuttige vragen om in later onderzoek te stellen. Bronnenmateriaal hierover is moeilijk te vinden, maar de vrouwenbonden worden wel in de Belgische pers vermeld. Vrouwensport is in de jaren '20 en '30 niet vrij van kritiek. Met esthetische, morele en fysische argumenten worden vrouwen uit de sport geweerd.

In de jaren '40 kent de vrouwensport een tijdelijke terugval, maar in de jaren '50 komt ze weer op gang. In 1950 erkent de Koninklijke Belgische Atletiekbond de vrouwenatletiek, wel met een verbod op de zwaardere atletiekdisciplines. Dit verbod stamt uit het biologisch discours dat in de jaren '50 nog steeds erg populair is: de angst dat vrouwen onvruchtbaar worden door zware inspanningen, dat zij hiertoe emotioneel niet in staat zijn, en dat ze lichamelijk heel kwetsbaar zijn.

In België bevinden de tegenstanders van zware sportdisciplines voor vrouwen zich onder andere in de organisatie Sporta. De katholieke organisatie vindt zware vrouwensport onzedelijk, en tegenstrijdig aan de katholieke rolverdeling van man en vrouw. Wielrennen wordt steeds populairder in deze periode. Verschillende vrouwenbonden organiseren "kermiskoersen" en trekken heel veel supporters aan. De wielerbond erkent in 1959 het vrouwenwielrennen.

Net als bij de atletiekbond is er een duidelijk biologisch discours terug te vinden in de reglementen van het vrouwenwielrennen. Afstanden zijn kort en de rondes zijn zelfs absurd kort. Wielrensters Van Nuffel en Reynders krijgen met zeer expliciete tegenkantsing te maken. Wielrensters worden van sommige pistes geweerd, journalisten en Sporta uiten luide kritiek. Wielrensters missen ondersteuning, en krijgen weinig aandacht van de bond. Het toelaten van vrouwenatletiek en -wielrennen wordt door beide bonden beschouwd als een experiment. Toch staan de eerste wielrensters Reynders en Van Nuffel sterk in hun schoenen. Ze rijden wedstrijden in progressievere landen en gaan in tegen de discriminerende bondspolitiek, hoewel ze hier volgens zichzelf geen verandering mee bereikten.

Eind de jaren '60 en begin de jaren '70 is er de opkomst van de tweede feministische golf. Ondertussen verliest ook de Katholieke kerk aan macht, de samenleving raakt meer gesecculariseerd. De emancipatie van de vrouw wordt een belangrijk thema in de samenleving, en ook in de sport. In de atletiek mogen vrouwen aan steeds meer disciplines deelnemen. Ook in de traditionele mannensporten doen vrouwen mee, ondanks het geloof dat deze sporten niet in de vrouwelijke natuur liggen. Vrouwenvoetbal wordt in de jaren '60 populair als een cafésport. In 1970 erkent de KBVB het vrouwenvoetbal onder voorbehoud. De regels wijken licht af van de mannenregels. Vrouwen spelen 70 minuten met een kleinere bal, en mogen meer wissels doorvoeren. De voetbalbond schuwt te radicale vooruitgang, en weigert de eerste jaren een officiële bekercompetitie of een officieel nationaal elftal. Vrouwen zouden nog maar net aan het voetballen zijn, hiermee ontkent de bond de lange geschiedenis van het vrouwenvoetbal.

De drie sportbonden erkennen de vrouwensport elk op een ander moment, maar hun intenties zijn gelijkaardig. Zo stond geen van de bonden te springen om de vrouwensport uit positieve overwegingen te erkennen. De bonden wilden alle drie controle oefenen op de vrouwensport. Zij waren bang dat vrouwensport anders populair zou worden omwille van verkeerde redenen en wilden de vrouwen beschermen tegen te zware disciplines. Daarenboven konden de bonden niet achterblijven op internationale ontwikkelingen.

Of de erkenning door de bonden nu positief is voor de vrouwensport is moeilijk te zeggen. De erkenning heeft wel degelijk bijgedragen tot meer vrouwelijke sportsters. Toch vergeten sportbonden die zich op de borst kloppen voor hun rol in de emancipatie van de sportvrouw dat vrouwen in de jaren '20 onder meer vooruitstrevende reglementen aan competitie deden. Langere afstanden in het wielrennen en veldlopen waren toen nog toegelaten. De nieuwe meer conservatieve regels van de officiële bonden tonen aan dat de weg naar meer gelijkheid in de vrouwensport niet in een stijgende lijn verloopt.

Het discriminerend beleid van de sportbonden kreeg gemengde reacties van mijn respondenten. Van Nuffel en Ilands, die zich als feministen identificeerden, reageerden negatief op de bonden en verzetten zich actief tegen hun beleid. Meerkampster en kogelstootster Deprez, en voetbalsters Seymus en Bultinck konden zich niet in het feminisme vinden. Zij stoorden zich veel minder aan de ongelijke behandeling door de bond. Ze gaven

aan hier niet over nagedacht te hebben, en leken onverschilliger tegenover het beleid. Volgens Seymus en Bultinck is vrouwenvoetbal niet te vergelijken met mannenvoetbal, omdat het een ander spel is. Maar rechtvaardigt dit de inferieure behandeling van het vrouwenvoetbal?

Tegen het einde van de jaren '70 wordt sport steeds populairder bij de massa. In België slaan zowel mannen als vrouwen aan het sporten. Feministes maken komaf met het idee dat vrouwen volledig biologisch gedetermineerd zijn. Eerder de manier waarop zij opgroeien en hun positie in de samenleving bepaalt hun gebrek aan kansen. Dokters geloven dat vrouwen zwaardere disciplines aankunnen en dat zij hierdoor hun vruchtbaarheid niet zullen verliezen. Dit verandert niets aan de wedstrijdstanden voor wielrensters of aan het beleid voor vrouwenvoetbal. Ook de atletiekbond gelooft nog steeds dat marathonlopen slecht is voor de psychologische en fysieke toestand van een vrouw. Ilands loopt tegen de wil van de bond wel al een marathon. Ze toont dat vrouwen hier wel degelijk toe in staat zijn. Haar stunt verandert veel, want enkele jaren later lopen al verschillende Belgische vrouwen de marathon. De atletiekbond verandert van visie, en de langste afstand voor vrouwen wordt officieel toegelaten. In de media wordt ook steeds meer een gelijkwaardigheidsdiscours aangenomen rond vrouwensport. Biologische argumenten verliezen misschien langzaam grond, maar esthetische argumenten blijven populair. Spieren worden bekritiseerd en afgedaan als onvrouwelijk in de pers, geslachtstesten zijn nog steeds officieel verplicht door het IOC.

Hoewel de bonden ook een gelijkwaardigheidsdiscours overnemen, doen zij dit op een uiterst langzame en voorzichtige manier. Voetbalsters Seymus en Bultinck krijgen misschien minder expliciete tegenkanting dan Reynders en Van Nuffel, toch is dit amper te zien in het beleid van de voetbalbond. Biologische vooroordelen en stereotypes worden misschien minder openlijk uitgesproken, maar onzichtbaar bepalen zij vaak nog het verloop van de vrouwensport. Deze ideeën moeten sportvrouwen wel beïnvloed hebben. Zo vond Deprez spieren niet vrouwelijk. Aan sporten die voor een lange tijd voor vrouwen verboden waren kleefde het label van "niet-vrouwelijke" sport, maar mijn respondenten hadden hier geen last van. Zij gaven hun eigen definities aan vrouwelijkheid. Hoe de buitenwereld hierover dacht kon hen niet schelen. Ze verzetten zich tegen genderstereotypen dat vrouwen niet kunnen voetballen of geen zware inspanningen aankunnen, er sierlijk moeten uitzien of zich enkel op hun gezin mogen focussen. Aan de andere kant bevestigden ze sommige stereotypen. Dat vrouwenvoetbal nu eenmaal minderwaardig is aan mannenvoetbal, of vrouwen zeker niet té lange afstanden aankunnen op de fiets.

De binaire opdeling van sport in man-vrouw brengt problemen met zich mee, waar de sportwereld nog steeds mee kampt. Ook dat we sporten onderverdelen in "mannelijke" of "vrouwelijke" sporten heeft een negatieve impact op iedereen die aan sport wil doen. In traditionele mannensporten wordt ongelijkheid vaak als vanzelfsprekend beschouwd, en is het moeilijker voor vrouwen om dit probleem zelfs maar aan te kaarten. Soms is de ongelijkheid zo vanzelfsprekend dat niemand hier nog vragen bij stelt, ook de sportvrouwen zelf niet.

De jaren '80 zorgen zowel in de atletiek als het wielrennen voor belangrijke veranderingen. Zo worden de vrouwenmarathon en het vrouwenwielrennen voor de eerste keer officieel toegelaten op de Olympische Spelen van Los Angeles in 1984. Vanaf dan vergroten ook de afstanden in het wielrennen stelselmatig. Voetbalsters moeten nog tot 1996 wachten om mee te strijden voor een olympische titel. De duur van 70 minuten wordt verlengd naar 90 minuten. Vrouwensport krijgt vanaf de jaren '80 meer aandacht in de media, en ook internationale reguleringen proberen discriminatie tegen te gaan.

De evolutie in het beleid van de sportbonden toont aan dat er tussen de jaren '50 en '80 weinig is veranderd in het vrouwenwielrennen en de voetbal. Atletiek werd in deze periode wel al een meer inclusieve sport, waar beide categorieën steeds meer naar waarde worden geschat als je tenminste tot een categorie behoort. Mensen die buiten de binaire man-vrouw categorie vallen worden zoveel mogelijk uit de sport geweerd. In het wielrennen en het voetbal wordt het discours "de sport staat nog in haar kinderschoenen" nu nog steeds volop gebruikt. Wielrennen en voetbal zijn al meer dan een halve eeuw erkend, dus deze uitspraak lijkt ongegrond. Dat de bonden hier zelf een rol in gespeeld hebben schuiven ze onder de mat. Enkel de voetbalbond geeft aan fout te hebben gehandeld door het vrouwenvoetbal niet eerder te erkennen.

In deze thesis heb ik proberen benadrukken dat het relevant is om de sportgeschiedenis vanuit een vrouwelijk perspectief te bestuderen. De man is niet de standaard in de sportwereld of de sportgeschiedenis. Ik hoop dat er nog verder onderzoek wordt gevoerd naar dit thema met de focus op representaties, praktijken en ervaringen in de vrouwensport. Onderzoek naar andere sporten zou boeiend zijn, maar ook een verdere verdieping in de atletiek, het wielrennen of het vrouwenvoetbal met nieuw bronnenmateriaal is nuttig. Het genderperspectief is bruikbaar om sportgeschiedenis te bestuderen. Het biedt de kans om sport vanuit een meer kritische en inclusieve invalshoek te bestuderen.

Als we begrijpen hoe ongelijkheid in sport is ontstaan en dit kritisch benaderen, kunnen we zo misschien ook stereotypes en vastgeroeste ideeën deconstrueren. Het is vooral belangrijk om te luisteren naar de vrouwen in de sportgeschiedenis, ten eerste omdat dit te weinig wordt gedaan en ten tweede omdat we nood hebben aan nieuwe toegangen tot de geschiedenis. Na het bestuderen van het beleid van de sportbonden wordt duidelijk dat vrouwen niet enkel in de geschiedenis, maar ook in de sportwereld weinig aandacht kregen. Ondanks tegenkantingen hebben zij mooie prestaties bereikt, die vaak onderbelicht zijn gebleven.

Ten slotte wil ik een deel uit de quote in mijn inleiding nog eens herhalen. *"Het mag geen klaagzang worden", glimlacht Wauters. 'De genderongelijkheid is al zo lang vastgeroest dat het niemands schuld is.'*⁴⁵¹ Sportvrouwen hebben wel degelijk een recht tot klagen. Dat maken de verhalen van Victoire Van Nuffel, Yvonne Reynders, Magda Ilands, Helga Deprez,

---

⁴⁵¹ Vantygghem, "We moeten vrouwencoaches ook jongens laten begeleiden," *De Standaard*, geraadpleegd 2.11.2020, https://www.standaard.be/cnt/dmf20201007_97670951.

Maria Seymus en Rita Bultinck impliciet of expliciet duidelijk. Het is aan de sportorganisaties om genderongelijkheid serieus te nemen en niet zoals de voetbalbond in de jaren '60 "als een overdreven vorm van emancipatiedrang" te aanschouwen. De sportbonden dragen wel degelijk verantwoordelijkheid voor de vastgeroeste genderongelijkheid. Het is belangrijk om naar sportvrouwen te luisteren en eisen voor een inclusievere sportwereld niet af te doen als een klaagzang.

Veel respondenten gaven aan dat ze al blij waren dat ze aan sport mogen doen, maar dit mag vandaag geen argument meer zijn. Sinds de erkenning van de vrouwensport schuwen bonden een te radicale omslag. Marathonlopen, en zelfs een officieel vrouwenelftal waren té radicaal. Misschien is het tijd om wel eens naar een radicale omslag te streven. Welk gevaar schuilt er in een radicale omslag? Zou dit niet positief uitdraaien voor de hele sportwereld?

BIBLIOGRAFIE

Mondelinge bronnen

Bultinck, Rita, Interview door Maura De Troyer, Brugge, 13.3.2021.

Deprez, Helga, Interview door Maura De Troyer, Antwerpen, 27.2.2021.

Ilands, Magda, Interview door Maura De Troyer, Mechelen, 6.3.2021

Reynders, Yvonne, Interview door Maura De Troyer, Zoersel, 23.3.2021.

Seymus, Maria, Interview door Maura De Troyer, Beerzel, 21.6.2021.

Van Nuffel, Victoire, Interview door Maura De Troyer, Zeebrugge, 21.3.2021.

Onuitgegeven bronnen

BRUSSEL

Algemeen Rijksarchief

KBVB Archief (Damesvoetbal 4A/41.362/4)

Agenda van het uitvoerend comité, 10.6.1973.

Verslag van het uitvoerend comité, 9.3.1974.

Standard féminina de Liège aan KBVB, 2.7.1974.

R. Moxhet aan Elias Flores Carrasco, 8.7.1974.

R. Moxhet aan A. Bers, 21.3.1975.

Verslag van het uitvoerend comité, 8.5.1976.

A. Roosens aan M. Moxhet, 4.4.1977.

Verslag van het uitvoerend comité, 28.4.1978.

Compétition de l'UEFA pour équipes représentatives féminines: règlement 1982-84, 1982.

TUBEKE

Archief Belgian Cycling (Koninklijke Belgische Wielerbond)

Processen verbaal uitvoerend comité

Proces verbaal 15.5.1957, 23.

Proces verbaal 13.11.1957, 102.

Proces-verbaal 22.1.1958, 125.

Proces-verbaal 18.3.1958, 85.

Proces-verbaal 19.3.1958, 146.

Proces-verbaal 2.4.1958, 150.

Proces-verbaal 20.8.1958, 9.

Proces-verbaal 1.10.1958, 36.

Proces-verbaal 15.10.1958, 38.

Proces-verbaal 28.1.1959, 63-64.

Proces-verbaal 25.2.1959, 73.

Proces-verbaal 18.11.1959, 176.

Proces-verbaal 7.4.1965, 3.

SINT-NIKLAAS

Privécollectie André De Hooghe

A. Van Scheere aan André De Hooghe, 23.8.1989.

De Hooghe, "Verklaring sportbonden, evolutie in leeftijdscategorieën en afstanden."

De Hooghe, "F.S.F.B/Federation Sportive Féminine Belge (<1950): Belgische Kampioenschappen Cross Country –Dames."

MECHELEN

Privécollectie Magda Ilands

Krantenknipselmap (ca. 1970-1980 kranten onbekend)

“Le marathon et les femmes: dès la saison prochaine.”

“Magda Ilands moet niet meer clandestien lopen.”

“Mingels en Kevers.”

Bosteels, Paul. “Magda Ilands, marathonpionier: rennen tegen jezelf.”

G. Bob, “Dokter Makken gaf groen licht.”

Segers, R. “Onbegrijpelijk.”

Uitgegeven bronnen

BRUSSEL

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Atletiekleven

“Hoever staat het met de Belgische damesatletiek.” *Atletiekleven* nr. 145 (1962): 3.

Raeymaekers, Victor. “De Belgische dames-atletiek verdient nu meer dan ooit onze aandacht.” *Atletiekleven* nr. 164 (1965): 2-3.

Raeymaekers, Victor. “Verslag van de commissie voor damesatletiek 1965.” *Atletiekleven* nr. 164 (1965): 10.

Raeymaekers, Victor. “Verslag van de commissie voor damesatletiek 1966.” *Atletiekleven* nr. 168 (1966): 12.

“Dames-atletiek.” *Atletiekleven* nr. 170 (1967): 9.

“A.C. Dampicourt - E.A. Borraine. Art. 133.” *Atletiekleven* nr. 172 (1967): 5.

“Cross-countrywedstrijden voor dames.” *Atletiekleven* nr. 173 (1968): 4-5.

“Verslag damescommissie.” *Atletiekleven* nr. 176 (1968): 10.

“Crosswedstrijden voor dames.” *Atletiekleven* nr. 178 (1969): 10-11.

Schietecatte A. “Verslag van de damescomissie.” *Atletiekleven* nr. 179 (1969).

Schietecatte A. “Verslag van de damescomissie.” *Atletiekleven* nr. 183 (1970): 14.

Schietecatte A. “Verslag van de damescommissie.” *Atletiekleven* nr. 189 (1973): 13.

“KBAB officiële cross-country kalender 1972-1973.” *Atletiekleven* nr. 189 (1973): 5.

“Verslag damescommissie.” *Atletiekleven* nr. 190 (1973): 13.

“Nationale pistekampioenschappen dames: bijvoeging wedstrijden.” *Atletiekleven* nr. 192 (1973): 3.

“Vergelijkende tabellen.” *Atletiekleven* nr. 194 (1973): 9.

“Verslag damescommissie.” *Atletiekleven* nr. 195 (1974): 12.

Schietecatte A. en P. Chaumont. “Notulen van de damescommissie.” *Atletiekleven* nr. 200 (1975): 3-4.

“Kalender veldloopseizoen 1975-76.” *Atletiekleven* nr. 202 (1975): 2.

Schietecatte A. en P. Chaumont. “Verslag van de dameskommissie.” *Atletiekleven* nr. 204 (1976): 3.

“Gaan we voor langere afstanden voor dames?” *Atletiekleven* nr. 205 (1976): 2.

“Wens.” *Atletiekleven* nr. 210 (1977): 10.

“Verslag damescommissie.” *Atletiekleven* nr. 214 (1978): 13.

“Dames - waar blijft u?” *Atletiekleven* nr. 1 (1979): 16.

Wante, Etienne. “Geld maakt niet steeds gelukkig... maar 't is wel gemakkelijk.” *Atletiekleven* nr. 1 (1979): 1.

Verleysen, Jos. “10 jaar vrouwenveldlopen.” *Atletiekleven* nr. 2 (1979): 17-18.

“Een briefje van Rachel.” *Atletiekleven* nr. 3 (1979): 19.

Van Hoofdstad, R. “1980-Sport-voor-haar-jaar.” *Atletiekleven* nr. 1 (1980): 4-5.

Cyclo Sprint

“Eerste officieel Belgisch wegkampioenschap voor vrouwen gewonnen door Victoire Van Nuffel.” *Cyclo Sprint* nr. 7 (1959): 15.

“Yvonne Reynders en Rosa Sels in de Wereldkampioenschappen.”
Cyclo Sprint nr. 12 (1964): 11.

“Yvonne Reynders: parel aan de nationale en internationale wielerkroon.”
Cyclo Sprint nr. 9 (1965): 10-11.

“Prijzen en verdeling.” *Cyclo Sprint* nr. 1 (1967): 3-6.

“Wedstrijden voor dames in Italië.” *Cyclo Sprint* nr. 16 (1968): 3.

“Belangrijk bericht aan de dames, nieuwelingen en juniorees.”
Cyclo Sprint nr. 20 (1970): 5.

“Vier Belgische liefhebsters in Italië gevraagd.” *Cyclo Sprint* nr. 9 (1972): 3

“Bericht aan de inrichters van wedstrijden voor dames.” *Cyclo Sprint* nr. 2 (1975): 2.

“Belgisch wegkampioenschap der dames.” *Cyclo Sprint* nr. 26 (1975): 1-2.

“Belgisch wegkampioenschappen der dames.” *Cyclo Sprint* nr. 26 (1976): 1.

“Wijzigingen aan de sportreglementen.” *Cyclo Sprint* nr. 5 (1977): 8.

“Belgische baankampioenschappen juniorees, liefhebbers, dames en beroepsrenners te Rocourt.” *Cyclo Sprint* nr. 13 (1977): 1.

“Belgisch wegkampioenschappen der dames.” *Cyclo Sprint* nr. 23 (1977): 5.

“Belgisch wegkampioenschap der dames internationalen.”
Cyclo Sprint nr. 1 (1979): 44.

“Règlement dames.” *Cyclo Sprint* nr. 1 (1980): 29.

“Belgisch wegkampioenschap der dames internationalen.”
Cyclo Sprint nr. 24 (1980): 4.

“Behaalden het diploma van de centrale trainerschool KBWB.”
Cyclo Sprint nr. 3 (1980): 21.

Sportleven

- "Damesvoetbal." *Sportleven* 51, nr. 44 (1970): 8.
- "Uitvoerend Comité: damesvoetbal." *Sportleven* 51, nr. 46 (1970): 6.
- "Uitvoerend Comité: damesvoetbal." *Sportleven* 51 nr. 47 (1970): 10.
- "Uitvoerend comité verslag der zitting 19.12.1970." *Sportleven* 52, nr. 44 (1970): 9.
- "Bondskroniek." *Sportleven* 52, nr. 22 (1971): 1-3.
- "Vraag en antwoord." *Sportleven* 52, nr. 26 (1971).
- "Bondskroniek." *Sportleven* 54, nr. 3 (1973): 3.
- "Bondskroniek." *Sportleven* 54, nr. 19 (1973): 1.
- "Het damesvoetbal: standpunten." *Sportleven* 54, nr. 33 (1973): 1.
- "Het damesvoetbal: standpunten." *Sportleven* 55, nr 2 (1974): 2.
- "Nog geen nationaal dameselftal." *Sportleven* 55, nr. 12 (1974): 3.
- "Damesvoetbal." *Sportleven* 55, nr. 48 (1974): 4.
- "Het damesvoetbal: standpunten." *Sportleven* 55, nr. 2 (1974): 2.
- "Het damesvoetbal: standpunten." *Sportleven* 55, nr 2 (1974): 2.
- "Bondskroniek damesvoetbal." *Sportleven* 55, nr. 10 (1974): 1-3.
- "Het dameskampioenschap." *Sportleven* 55, nr. 35 (1974): 3.
- "Commissie voor het damesvoetbal." *Sportleven* 56, nr. 14 (1974): 7.
- "Damesvoetbal: autonomie der clubs" *Sportleven* 56, nr. 23 (1975): 3.
- "Bondskroniek: de dameswedstrijd en de duur ervan."
Sportleven 56, nr. 48 (1975): 3.
- "Huishoudsters van het federaal solidariteitsfonds." *Sportleven* 57, nr. 31 (1976): 2.
- "Het damesvoetbal." *Sportleven* 59, nr. 1 (1978): 1.
- "Het damesvoetbal." *Sportleven* 61, nr. 5 (1978): 1.

ROESELARE

Koers, Museum voor de wielersport

Sportakerel

Klapwijk, T. "Laat zij vrouw blijven, ook in de sport." *Sportakerel* (1950): 68-69.

"Wielenkoersen voor vrouwen." *Sportakerel* (1955).

"Koersen voor vrouwen." *Sportakerel* (1955): 152-153.

"Buizingen: dameskoers." *Sportakerel* (1958): 166.

Claes, Dries. "Is wielrennen een sport voor vrouwen?" *Sportakerel* (1958): 189.

Cauwels, A. "Wielrennen als kompetitiesport voor vrouwen en meisjes." *Sportakerel* (1958): 193-195.

Map met artikels over Reynders

Daman, Fred. "Yvonne Reynders met "Van Looy-verzet" 53x15," *Ons sportblad* (1963): 63.

Van Cauwelaert, Rik. "Een monoloog met echo," *Sport Magazine* nr. 29 (1968): 80-86.

SINT-NIKLAAS

Privécollectie André De Hooghe

La Vie Athlétique

"Commission Féminine: procès-verbal de la séance du mercredi 1e mars." *La Vie Athlétique* nr. 45 (1950): 4.

"Athlétisme féminin: Avis très important." *La Vie Athlétique* nr. 54 (1951): 7.

"Athlétisme Féminin." *La Vie Athlétique* nr. 54 (1951): 2.

"Cross-country: Criterium Féminin." *La Vie Athlétique* nr. 119 (1959): 9.

"Assemblée Générale Nationale du 31 janvier 1960." *La Vie Athlétique* nr. 120 (1960): 2.

"William Kevers. "Notre athlétisme féminine." *La Vie athlétique* 5 (1980): 2.

“Les categories 1979-1980.” *La Vie Athlétique* 8 (1980): 5.

BEERZEL

Privécollectie Maria Seymus

Ellen Popeyus. “In België nog veel klippen te omzeilen.”
Damesvoetbal nr. 1: 1982: 24.

“Landelijke competitie in België: dé toekomst voor het damesvoetbal.”
Damesvoetbal nr. 4 (1983): 10.

Online geraadpleegd

Belgicapress

De Nieuwe Gazet. “Eenjarig bestaan van de damesvoetbalclub Ajax.” 4.11.1929.

De Nieuwe Gazet. “De vrouwen en het voetbalspel.” 17.12.1921.

De Schelde. “Allerhande: de volksolympiade te Antwerpen in Sportpaleis.” 19.4.1935.

De Schelde. “Een geweldig succes voor de damesvoetbalclub Ajax.” 1.7.1929.

De Schelde. “Hoe de damesvoetbalsport Antwerpen veroverde.” 8.7.1929.

De Standaard. “Sportkroniek: de voetbal in België.” 6.9.1925.

De Volksgazet. “Damesvoetbal.” 4.4.1930.

De Volksgazet. “Geslachtelijk onderzoek bij de olympische spelen.” 11.8.1948.

De Volksgazet. “Wielrijden.” 2.11.1931.

Gazet Van Antwerpen. “De damesathletiek gaat een nieuw stadium in.” 1.6.1950.

Het Handelsblad. “Vrouwenvoetbal.” 14.1.1922.

Het Handelsblad. “De Olympische Spelen van Amsterdam.” 1.8.1928.

Het Laatste Nieuws. “De Algemene vergadering van de Belgische Athletiekbond.”
20.12.1949.

Het Laatste Nieuws. “Vrouwenvoetbal.” 17.2.1924.

Het Laatste Nieuws. "Het bondsfeest van de vrouwen-athletiekbond." 12.7.1926

Het Laatste Nieuws. "Meer dan 100 vrouwelijke atleten in het Heizelstadion." 21.8.1950.

Het Nieuwsblad. "Belgische Athletiekbond neemt in principie de oprichting van een Damesafdeling aan." 19.12.1949.

Het Nieuwsblad. "De schandelijke "zotternije" van Schaarbeek." 19.9.1934.

Journal de Bruxelles. "La Ligue belge d'athlétisme." 20.3.1921.

Le Peuple. "Ou l'on tombe dans le ridicule." 14.3.1932.

Le Soir. "La Belgique aura une équipe féminine." 26.8.1958.

Le Soir. "Le football on promotion: un peu d'histoire." 24.8.1955

Le Soir. "Un match féminin à Liège." 14.1.1922.

Sportwereld. "Het derde Wereldkampioenschap voor dames 1934." 16.9.1934.

Sportwereld. "In en om de Belgische wielrenstersbond." 24.1.1936.

Sportwereld. "Is het waar? Een Belgische Koubkova?" 14.2.1937.

Sportwereld. "Pist-kampioenschappen van België 1928 voor dames." 7.7.1928.

Sportwereld. "Sport en schoonheid." 2.4.1929.

Sportwereld. "Te Schaarbeek enkele records geklopt." 12.7.1926;

Sportwereld. "Vrouwenathletiek te Brussel." 20.3.1923.

Vooruit. "Nadeelen van de vrouwensport." 3.11.1931.

Vooruit. "Vrouwenvoetbal." 27.5.1923.

Vooruit. "De Belgische vrouwenathletiekbond betreurt." 10.9.1949.

Delpher

Nieuwe Tilburgsche Courant. "Europeesch kampioenschap voor dameswielrijdsters." 22.6.1932.

Arnhemse Courant. "Erkenning gevraagd dameswielrennen." 10.2.1956.

Dick Ariese. "Wilma Van Der Wal: geen toerritten. maar echte wedstrijden." *Het Parool*. 2.8.1958.

Arnhemse Courant. "Luxemburgse Elsy Jacobs snelste vrouw op de fiets." 1.09.1958.

Gopress

Het Belang van Limburg. "Nieuwe wielersportdiscipline: vrouwen kunnen voortaan cyclocrossen: 'douchen en het vuil is weg.'" 22.9.1995.

Literatuur

100 Jaar Belgische Atletiek. Brussel: Koninklijke Belgische Atletiekbond. 1989.

Ameye, Thomas. "Hélène Dutrieu. Uomo Universale!" *Etappe: magazine over historische fietshelden* 4 (2016): 12-16.

Anderson, Eric en Jennifer Hargreaves. *Routledge Handbook of Sport. Gender and Sexuality*. Abingdon: Routledge, 2016.

Banning, Marlia. "Race, Class, Gender and Classroom Discourse." in *Race Is ... Race Isn't*, uitgegeven door Laurence Parker, Donna Deyhle en Sofia Villenas, 155-188. Abingdon: Routledge, 1999.

Bechthold, Ilse. "Overview: Women's athletics at the threshold of a new century." *New Studies in athletics*, nr. 2 (1998): 11-16.

Brosens, Bregt, Erik De Vroede en Willem De Bock. *Ons sportmonument: de mooiste verhalen uit de Belgische sportgeschiedenis*. Tielt: Lannoo, 2018.

Cahn, Susan. "Sports Talk: Oral History and Its Uses, Problems, and Possibilities for Sport History." *Journal of American History* 81, nr. 2 (1994): 594-609.

Carter, Neil. *Medicine. Sport and the Body: A Historical Perspective*. Londen: Bloomsbury Publishing, 2014.

Caudwell, Jayne. "Gender, Feminism and Football Studies." *Soccer & Society* 12, nr. 3 (2011): 330-344.

Cervin, Georgia en Claire Nicolas. *Histories of Women's Work in Global Sport A Man's World?* Cham: Springer International Publishing, 2019.

Clerbout, Geert. "Victoire Van Nuffel. kampioene en feministe." *'t Ridderke* (2006): 1-6.

Corbett, Sarah. *Venus to the Hoop: a Gold-Medal Year in Women's Basketball*. New York: Doubleday, 1997.

Davis, A., Hajek. en King. "Gender, subjectivity and oral history. University of Warwick. 24 November 2011." *History Workshop Journal* 73, nr. 1 (2012): 361-364.

De Bock, Willem. "Sportapostolaat in een evoluerende maatschappij Inhoudsanalyse van het tijdschrift Sporta(kerel)." Masterproef, Universiteit Gent, 2009.

De Bosscher, Veerle en Paul De Knop. *De organisatie van sport in Vlaanderen*. Brussel: VUB Press, 2010.

De Clerck, Goedele. "De invloed van genderrollen op het sportgedrag van vrouwen." Masterproef, Universiteit Gent, 2019.

De La Chapelle, Albert. "Why sex chromatin should be abandoned as a screening method for 'gender verification' of female athletes." *New Studies in Athletics*, nr. 2 (1986): 49-53.

Delheye, Pascal. "Koers, kerk en politiek," *Etappe: magazine over historische fietshelden* 6 (2017): 75-79.

Deneckere, Gita, Tom De Paepe, Bruno De Wever en Guy Vanthemsche, *Een Geschiedenis Van België*. Academia Press: Gent, 2017.

De Paepe, Sarah. "Olympische sport: spiegel van genderongelijkheid of hefboom voor emancipatie." Masterproef, Universiteit Gent, 2009.

De Weerd, Denise. "Elvire/Willy De Bruyn: een aanzet tot verder onderzoek," *Nieuwsbrief van het Fonds Susan Daniel*, nr. 12 (2006): 18-21.

De Wever, Bruno en Pieter en Björn Rzoska. *Gestemd verleden: mondelinge geschiedenis als praktijk*. Brussel: Vlaams centrum voor volkscultuur, 2003.

De Zaeytijd, Dries. "Won Heidi Van De Vijver ooit de tour de france?" *Etappe: magazine over historische fietshelden* 1 (2012): 78-82.

De Zaeytijd, Dries. "Mogen vrouwen wel koersen: de moeizame weg naar officieel erkend vrouwenwielrennen in België," *Etappe: magazine over historische fietshelden* 4 (2016): 32-36.

Delva, Marjolein, Pascal Delheye en Wim Zonneveld. "Koninginnen van de piste." *Sportwereld* 85-86 (2018): 32-35.

Elkins, Hollis. "Time for a Change: Women's Athletics and the Women's Movement." *Frontiers: A Journal of Women Studies* 3, nr. 1 (1978): 22-23.

Groenen, Haimo. "The Early Development of Women's Judo in Belgium from the Liberation to the late 1950's: Emancipation. Sport and Self-defense." *The International Journal of the History of Sport* 29, nr. 13 (2012): 1819-1841.

- Gutmann, Allen. *Women's Sports: A History*. New York: Columbia University Press, 1991.
- Hargraeves, Jennifer. *Sporting females. Critical Issues in the History and Sociology of Women's Sports*. Londen: Routledge, 1994.
- Hermans, Maurice. *Yvonne Reynders: Zeven Maal in De Zevende Hemel*. Deurne: Book & Media Publishing, 2002.
- Hjelm, Jonny. "The bad female football player: women's football in Sweden." *Soccer & society* 12 (2011): 143-158.
- Horst, Ruby. "Vrouwenwielrennen: ontwikkeling dankzij of ondanks het mannenwielrennen? Een onderzoek naar de organisatorische ontwikkelingen in het vrouwenwielrennen van 1965-heden." Masterproef, Universiteit Utrecht, 2016.
- Hong, Fan en J.A. Mangan. *Soccer, Women, Sexual Liberation Kicking off a New Era*. London: Frank Cass, 2004.
- Janssens, Ellen. " 'Mannen kom eens zien, een wijf op een koersvelo!' Gender en sportbeleving in de verhalen van Belgische atletes (1955-1975)." *Tijdschrift voor genderstudies* 15, nr 4. (2012): 4-17.
- Koonz, Claudia en Renate Bridenthal, eds. *Becoming visible: Women in European history*, Boston: Houghton Mifflin Company, 1977.
- Krieger Jörg, Michele Krech en Lindsay Parks Pieper. "'Our Sport': The Fight for Control of Women's International Athletics." *The International Journal of the History of Sport* 37, nr. 5-6 (2020): 451-472.
- Maes, Hilde. *Ontstaan en evolutie van het damesvoetbal in België*, Masterproef, Katholieke Universiteit Leuven, 1988.
- McLachlan, Fiona. "Gender Politics. the Olympic Games. and Road Cycling: A Case for Critical History." *The International Journal of the History of Sport* 33 nr. 4 (2016): 469-483.
- Moon, Gregory P. "A New Dawn Rising: An Empirical and Social Study concerning the emergence and development of English Women's athletics until 1960." PhD diss., Roehampton Institute, 1997.
- Peeters, Cécile. "Damesvoetbal: studie over het ontstaan, de evolutie en de geschiktheid van de voetbalsport voor vrouwen : explorerend onderzoek bij vrouwelijke voetballers." Licentiaatsverhandeling, Katholieke Universiteit Leuven, 1975.
- Pieper, Lindsay Parks. *Sex testing: gender policing in women's sports*. Urbana: University of Illinois Press, 2016.

Pirinen, Riitta. "Catching up with men? Finnish newspaper coverage of women's entry in traditionally male sports." *International Review for the Sociology of Sport* 32, nr. 3 (1997): 239-241.

Puffer, J.C. "Gender Verification: a Concept Whose Time Has Come and Passed?" *British Journal of Sports Medicine* 30, nr. 4 (1996): 278.

Renson, R. "Belgium." In *International Encyclopedia of Women and Sports*, uitgegeven door K. Christensen, A. Guttmann en G. Pfister, 120–22. New York: Macmillan Reference USA, 2000.

Renson, Roland en Thomas Ameye. *Olympisch Bewogen...: Honderd Jaar Belgisch Olympisch En Interfederaal Comité : 1906-2006*. Roeselare: Roularta Books, 2006.

Rose, Sonya. *What is Gender History*. Cambridge: Polity Press, 2010.

Sangster, Joan. "Telling our stories. Feminist debates and the use of oral history." In *The oral history reader*, uitgegeven door Robert Perks en Alistair Thomson, 5-28. Londen: Routledge, 1998.

Shelley, Lucas. "Women's Cycle Racing: Enduring Meanings." *Journal of Sport History* 39, nr. 2 (2012): 227-242.

Schalembier, Bart. "Historiek van het voetbal in België tot de Eerste Wereldoorlog." Licentiaatsverhandeling Universiteit Gent, 1998.

Schultz, Jaime. *Women's sports: what everyone needs to know*. Londen: Oxford University Press, 2018.

Scott, Joan. "Gender: A Useful Category of Historical Analysis." *The American Historical Review* 91, nr. 5 (1986): 1053-1075.

Stewart, Carly. "Utilizing Sporting Autobiographies for Feminist Research: The Case of Cyclist Nicole Cooke." In: *The Palgrave Handbook of Feminism and Sport, Leisure and Physical Education*, uitgegeven door Mansfield L., Caudwell J., Wheaton B. en Watson B, 293-313. Londen: Palgrave Macmillan, 2018.

Stokvis, Ruud. "Belgium and the Netherlands." In *Routledge Companion to Sports History*, uitgegeven door Pope. S. W. en John Nauright, 350-359. London: Routledge, 2012.

Struna, Nancy. "Beyond Mapping Experience: The Need for Understanding in the History of American Sporting Women." *Journal of Sport History* 11 (1984): 120-133.

Tamboer, Jan en Johan Steenbergen. *Sportfilosofie*. Leende: Damon, 2000.

Tolleneer, Jan. "Gender en sport," *Verslagen van het RUG-centrum voor genderstudies* 15 (2006): 43-63.

Van Den Born. T.J. "Een onderzoek naar discourswisselingen in krantenartikelen over vrouwensport (1895-1999)." Bachelorproef, Universiteit Utrecht, 2020.

Vanreusel, Taks en Renson. "Social sports stratification in Flanders 1969-1999." *International Review for the Sociology of Sport* 37, nr. 2 (2002): 219-245.

Vertinsky, Patricia. "Mixed fortunes in an academic environment: The institutional gendering of sport history." In *Making Sport History: disciplines, identities and the historiography of sport*, uitgegeven door Pascal Delheye, 151-169. New York: Routledge, 2015.

Vertinsky, Patricia. "Is There a "Beyond Patriarchy" in Feminist Sport History?" *Journal of Sport History* 39, nr. 3 (2012): 479-486.

Vrints, Bert. "We wilden gewoon voetbal spelen": onderzoek naar ervaringen binnen het Belgische damesvoetbal 1970-2010." Masterproef, Universiteit Antwerpen, 2017.

Ware, Susan. *Game, Set, Match: Billie Jean King and the Revolution in Women's Sports*. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2011.

Wiederkehr, Stefan. "'We Shall Never Know the Exact Number of Men Who Have Competed in the Olympics Posing as Women': Sport, Gender Verification and the Cold War." *The International Journal of the History of Sport* 26, nr. 4 (2009): 556-572.

Williams, Jean. "An equality too far? Historical and contemporary perspectives of gender inequality in British and international football," *Historical Social Research* 31 (2006): 151-169.

Williams, Jean. *A Game for Rough Girls?: A History of Women's Football in Britain*. London: Routledge, 2009.

Williams, Jean en Rob Hess. "Women, Football and History: International Perspectives." *The International Journal of the History of Sport* 32, nr. 18 (2015): 2115-2122.

Wouters, Nico en Koen Aerts. "Mondelinge geschiedenis en geheugenstudie: slotbedenkingen." *Revue belge de philologie et d'histoire* 92, nr. 2 (2014): 689-698.

Wouters, Nico en Koen Aerts. "Mondelinge geschiedenis in België en de (de-)constructie van collectieve herinnering." *Belgisch Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis* 92 (2014): 503-511.

Online geraadpleegd

"'De vrouwenmeeting van Londen: een prachtig Belgisch succes' Geïllustreerde Sportwereld 4. nr. 174. 1924." Sportsmemories. Geraadpleegd 10.11.2021.
<https://www.sportsmemories.be/Book.aspx?id=1486>.

“Cycling History of Cycling Road at the Olympic Games.” Olympic. Geraadpleegd 22.5.2021. <https://stillmedab.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Factsheets-Reference-Documents/Games/OG/History-of-sports/Reference-document-Cycling-Road-History-at-the-OG.pdf>.

“Docu 4x7: Victoire: de koers van mijn leven.” Sporza. Geraadpleegd 25.10.2020. https://sporza.be/nl/2017/05/17/docu-4x7_-victoire-de-koers-van-mijn-leven-1-2981345/

“Geschiedenis.” KNVB. Geraadpleegd 29.12.2020. <https://www.knvb.nl/themas/meiden--en-vrouwenvoetbal/breedtesport/geschiedenis>.

“Le football féminin.” FFF. Geraadpleegd 29.12.2020. <https://www.fff.fr/16-le-football-feminin/index.html>.

“Red Flame Missipo na zware blessure: "Gelijke lonen? Gelijke velden minstens zo belangrijk"” Vrt Nieuws. Geraadpleegd 1.7.2021. <https://sporza.be/nl/2021/06/08/red-flame-missipo-na-zware-blessure-gelijke-lonen-gelijke-vel~1623140416046/>;

“Uit de hand gelopen grap: Yvonne Reynders over haar carrière.” Koers Museum van de Wielersport. Geraadpleegd 3.11.2020. <https://koersmuseum.be/admin/storage/koersmuseum/07apr-uitdehandgelopengrap.pdf>.

“Van Kerkhoven na zware blessure: “Betere velden zijn een werkpunt voor het vrouwenvoetbal.” Vrt Nieuws. Geraadpleegd 1.7.2021. <https://sporza.be/nl/2021/05/12/van-kerkhoven-na-zware-blessure-betere-velden-zijn-een-werkpunt~1620818173136/>.

“Velodromen.” Letterenhuis. Geraadpleegd 28.7.2021. <https://www.letterenhuis.be/nl/pagina/velodromen>.

“Willy De Bruyn, Belgische wielerved en vergeten rolmodel.” Rosa Vzw. Geraadpleegd 13.5.2021. <https://rosavzw.be/nl/themas/rolmodellen/reizen-sport-avontuur/willy-de-bruyn>.

Belson, Ken. “50 kilometres race walking strides off the Olympic Stage,” The New York Times. Geraadpleegd 8.8.2021. <https://www.nytimes.com/2021/08/05/sports/olympics/racewalking-olympics.html>.

De Vries, Marijn. “Een Nederlander heeft de Giro gewonnen, vier keer.” Trouw. Geraadpleegd 1.8.2021. <https://www.trouw.nl/sport/een-nederlander-heeft-de-giro-gewonnen-vier-keer~ba0e7d01/>.

De Zaeytijd, Dries. “De moeizame weg naar het allereerste BK voor vrouwen.” Koers Museum van de Wielersport. Geraadpleegd 3.11.2020.

<https://koersmuseum.be/nl/blog/de-moeizame-weg-naar-het-allereerste-bk-voor-vrouwen>.

Denaeghel, Jeroen. Geraadpleegd 25.10.2020. <http://www.jeroendenaeghel.be/victoire-van-nuffel-feministe-op-een-roze-wielerwolk/>.

Huisman, Marijke. "Moderne meiden: dameswielrijder en emancipatie rond 1900." Vereniging voor gendergeschiedenis. Geraadpleegd 1.6.2021. <https://www.gendergeschiedenis.nl/gendergeschiedenis/dossiers/207-moderne-meiden-dameswielrijders-en-emancipatie-rond-1900>.

Redactie De Morgen. " 'We waren naïef, nog werk aan de winkel:' Ann Wauters reageert na kwetsende uitspraak over Belgian Cats." De Morgen. Geraadpleegd 9.8.2021. https://www.demorgen.be/nieuws/we-waren-naief-nog-werk-aan-de-winkel-ann-wauters-reageert-na-kwetsende-uitspraken-over-belgian-cats~bac58cd0/?utm_source=link&utm_medium=app&utm_campaign=shared%20content&utm_content=free.

Van Den Ende, Eliane. "Vrouwen + voetbal= goal?" Bruzz. Geraadpleegd 5.11.2020. <https://www.bruzz.be/sport/vrouwen-voetbal-goal-2012-09-08>.

Vantygheem, Peter. "We moeten vrouwencoaches ook jongens laten begeleiden." De Standaard. Geraadpleegd 2.11.2020. https://www.standaard.be/cnt/dmf20201007_97670951.

Vertinsky, Patricia. "Gender matters in sport history." Oxford Handbook of Sports History Online. Geraadpleegd 20.10.2020. <https://www-oxfordhandbookscom.ezp.sub.su.se/view/10.1093/oxfordhb/9780199858910.001.0001/oxfordhb-9780199858910-e-31>.

BIJLAGE 1: RESPONDENTENFICHES

VICTOIRE VAN NUFFEL	wielrennen: weg/piste
<i>Geboortjaar en -plaats:</i> 1937 Hombeek	
<i>Familiale gegevens:</i> Eén broer - Niet gehuwd - Geen kinderen	
<i>Beroep ouders:</i> Vader: fietsenmaker Moeder: huisvrouw	
<i>Opleiding:</i> Middelbaar onderwijs tot 14 jaar	
<i>Beroep(en):</i> Dekenfabriek Mechelen Werkte bij baron Empain Cafébazin in Zeebrugge	
<i>Woonplaatsen:</i> Hombeek - Parijs - Zeebrugge	
<i>Sportclub:</i> Flandriaploeg en Helyett-Leroux A.C.B.B (Frankrijk)	
<i>Actieve sportjaren op competitieniveau:</i> 1956-1966	
<i>Beste prestaties:</i> 1956 Officieus Belgisch kampioene wielrennen op de weg 1957 Officieus Belgisch kampioene wielrennen op de weg 1958 Officieus Belgisch kampioene wielrennen op de weg 4e plaats WK wielrennen op de weg - Reims 1959 Belgisch kampioene wielrennen op de weg Antwerpen Belgisch kampioene op de baan (sprint)	

YVONNE REYNDERS**wielrennen: weg/piste***Geboortejaar en -plaats:*

1937 Schaarbeek

Familiale gegevens: Eén broer - Niet gehuwd - Geen kinderen*Beroep ouders:* Vader: werkt aan de dok/ kolenwinkel

Moeder: poetsvrouw

Opleiding: Lager onderwijs, snit en naad*Beroep(en):* Kolentransporteur, schrijnwerkerij...*Woonplaatsen:* Antwerpen - Zoersel*Sportclub:* Atletiek: Beerschot Atletiek Vrienden

Wielrennen: Libertas, Flandria, Reno Kint, Dr. Man en Ijsboerke

Actieve sportjaren op competitieniveau: 1956-1976*Beste prestaties:*

- 1955 Belgisch kampioene discuswerpen bij de scholieren
- 1956 Belgisch kampioene discuswerpen bij de junioren
- 1959 Wereldkampioene wielrennen op de weg in Rotheux-Rimièr
Belgisch kampioene achtervolging in Rocourt
- 1961 Wereldkampioene wielrennen op de weg in Douglas
Wereldkampioene achtervolging in Douglas
Belgisch kampioene achtervolging in Rocourt
- 1962 Zilver Wereldkampioenschap wielrennen op de weg in Salo
Zilver WK achtervolging in Milaan
Belgisch kampioene wielrennen op de weg in Thimister
- 1963 Wereldkampioene wielrennen op de weg in Ronse
Zilver WK achtervolging in Rocourt
Belgisch kampioene wielrennen op de weg in Sint-Eloois-Vijve
Belgisch kampioene achtervolging in Rocourt
- 1964 Wereldkampioene achtervolging in Parijs

- 1965 Wereldkampioene achtervolging in Anoeta
Zilver WK op de weg in San Sebastian
Belgisch kampioene achtervolging in Rocourt
- 1966 Wereldkampioene wielrennen op de weg Nurbürgring
Zilver WK achtervolging Frankfurt
Belgisch kampioene achtervolging en spurt in Oostende
- 1967 Belgisch kampioene achtervolging in Rocourt
- 1976 Brons Wereldkampioenschap wielrennen op de weg in Ostuni
Belgisch kampioene op de weg in Hasselt-Rapertingen
- 1977 Brons BK op de weg
Zilver BK achtervolging

HELGA DEPREZ

atletiek: vijfkamp, hoogspringen en kogelstoten

Geboortejaar en -plaats:

1945 Antwerpen

Familiale gegevens: Eén zus - Gehuwd met Bertrand De Decker (meervoudig Belgisch kampioen kogelstoten en discuswerpen - Eén dochter en één zoon

Beroep ouders: Vader: werkt voor Ebes-energiebedrijf
Moeder: leerkracht Duits en schoolhoofd

Opleiding: Regentaat LO Brugge (2 jaar), Universiteit Gent HILO (4jaar)

Beroep(en) Leerkracht LO middelbaar en regentaat

Woonplaatsen: Ranst - Antwerpen - Sint-Niklaas

Sportclub: Beerschot Atletiek Club

Actieve sportjaren op competitieniveau:

1964-1990 (categorie senioren tot veteranen)

Beste prestaties:

1965-1974 Kampioene Interclub met Beerschot Atletiekclub

1969 Belgisch Kampioene hoogspringen en kogelstoten

1970 Belgisch Kampioene kogelstoten

1970 Deelname interuniversitaire kampioenschappen Turijn vijfkamp

1971 Belgisch Kampioene kogelstoten

1974 Belgisch Kampioene kogelstoten

MAGDA ILANDS***atletiek: veldlopen, lange afstand op de piste, marathon******Geboortejaar en -plaats:***

1950 Leuven

Familiale gegevens: Zeven pleegbroers en zussen -

Gehuwd met Herman Moon - Eén dochter

Beroep pleegouders: Vader: rijkswacht

Moeder: huisvrouw

Opleiding : Middelbaar onderwijs***Beroep(en):*** Bureauwerk

GB-verantwoordelijke voeding

Woonplaatsen: Leuven - Mechelen***Sportclub:*** Daring Club Leuven Atletiek, Duffel Atletiekclub***Actieve sportjaren op competitieniveau:*** 1969 tot de jaren '90***Beste prestaties:***

1975 Belgisch Kampioene veldlopen

12e plaats WK veldlopen Rabat

1980 Belgisch Kampioene veldlopen

1981 1e marathon van Berchem 2:37.56

1982 Belgisch Kampioene veldlopen

1983 1e marathon van Seoul 2:40:55

20e plaats WK marathon Helsinki

1985 Belgisch Kampioene 10.000m

1e marathon van Berlijn 2:34:10

1986 1e marathon van Hamburg 2:35:17

Belgisch Kampioene 10.000m

2e marathon van Berlijn 2:33.53

1987 Belgisch Kampioene 10.000m

1988 Belgische Kampioene marathon

35e marathon Olympische Spelen Seoul

Ex-Belgisch recordhoudster: marathon, 3000m en 10.000m

Gouden Spike (1980) en Femina Prijs (1986)

MARIA SEYMUS**voetbal***Geboortejaar en -plaats:*

1952 Beerzel

Familiale gegevens: Twee broers - Gehuwd (niet meer) - Geen kinderen*Beroepen ouders:* Vader: stukadoor

Moeder: arbeidster groentefabriek / huisvrouw

Opleiding: Middelbaar onderwijs tot 14 jaar*Beroep(en):* Werk in de diamantsector

Groentefabriek

Woonplaats: Beerzel*Sportclub:* Beerzel, Baal, Astrio Begijnendijk

Lid nationale selectie; later officieel eerste elftal België

*Actieve sportjaren op competitieniveau: +/- 1966-1989**Beste prestaties:*

1971-72	Winnaar Belgisch landskampioenschap (eerste officieel kampioenschap) met Astrio Begijnendijk
1972-73	Winnaar Belgisch landskampioenschap met Astrio Begijnendijk
1974-75	Winnaar Belgisch landskampioenschap met Astrio Begijnendijk
1975-76	2e plaats landskampioenschap met Astrio Begijnendijk
1977	Winnaar Beker van België met Astrio Begijnendijk
1978	Winnaar Beker van België met Astrio Begijnendijk
1979	Winnaar Beker van België met Astrio Begijnendijk
1984	Deelname aan EK-voetbal

Deelname aan verschillende interlanden-wedstrijden en internationale toernooien

RITA BULTINCK**voetbal***Geboortjaar en -plaats:*

1958 Blankenberge

Familiale gegevens: Eén zus, drie broers - Niet gehuwd - Geen kinderen*Beroep ouders:* Vader: automechanicus

Moeder: huisvrouw

Opleiding: Middelbaar onderwijs*Beroep(en):* Werk bij chocolatier

Groendienst

Woonplaatsen: De Haan - Brugge*Sportclub:* Cercelladies Brugge

De Haan

Snaaskerke

Izegem

Veldegem

Kuurne,

Lid nationale selectie; later officieel eerste elftal België

Actieve sportjaren op competitieniveau:

1974 tot 1984 op internationaal niveau

tot 35 jaar nationaal niveau

Beste prestaties:

1974-75 Kampioene met Snaaskerke liefhebbersvoetbal

1976-77 Kampioene liefhebbersvoetbal bij Snaaskerke

1984 Deelname aan EK voetbal

1988 2e plaats Beker van België met Kuurne

Deelname aan verschillende interlanden-wedstrijden en internationale toernooien

BIJLAGE 2: VRAGENLIJST INTERVIEW

Basisinformatie

- Op welke leeftijd ben je begonnen met jouw sport en waarom? (heeft iemand je hiertoe aangezet/ uit eigen interesse/ kende je al mensen die aan deze sport deden?)
- In welk jaar was dit?
- Werd je aangemoedigd om aan sport te doen? Zo ja door wie? Zo nee, waarom niet?
- Voelde je weerstand vanuit jouw bredere omgeving om als meisje/vrouw aan sport te doen?
- Waar deed je sport? Had je vrouwelijke trainingspartners? Wie was je trainster/trainer? Was je aangesloten bij een club/ sportbond?
- Aan welke disciplines deed je? Wat was jouw favoriete discipline? (zie atletiekdisciplines/ positie op het veld/ baan-wegwielrennen?)

Specifieke vragen per sport

1. Atletiek

- Atletiek werd in 1950 officieel door de bond erkend. Dit is vroeger dan wielrennen en voetbal, waarom denk je dat atletiek eerder mocht?
- Het aanbod van disciplines is tussen de jaren 1950 en 1980 veel groter geworden voor vrouwen. Stoorde het dat het aanbod aan mannendisdisciplines zo veel groter was dan vrouwendisdisciplines?
- Heb je hier ooit tegen geprotesteerd? (op welke manier dan ook)
- Welke kantelmomenten zien jullie als de oorzaak voor een groter aanbod aan vrouwendisdisciplines?

2. Wielrennen

- Wielrennen werd in 1959 officieel door de bond erkend. Hoe komt het volgens jou dat dit zoveel later is dan atletiek?
- Op welke manier werden voor de officiële erkenning wedstrijden georganiseerd? (door wie/ welke afstanden)
- Hadden deze wedstrijden veel voorstanders/tegenstanders? Zo ja: wie?
- Heb je jezelf ingezet voor het officialiseren van het wielrennen voor vrouwen?

- De afstanden voor vrouwen waren een stuk korter dan die voor mannen. Vaak moesten vrouwen een groot aantal kleine lusjes fietsen. Wilde je liever andere parcours/ andere afstanden? Vind je dat vrouwen kortere afstanden moeten rijden?
- Wie acht je verantwoordelijk voor de verschillende behandeling tussen mannen en vrouwen in het wielrennen?
- Heb je hier ooit tegen geprotesteerd?
- Welke kantelmomenten zien jullie tussen 1950 en 1960 in het vrouwenwielrennen?

3. Voetbal

- Voetbal voor vrouwen wordt pas in 1971 officieel door de KBVB erkend. Dit is veel later dan andere sporten. Deed je hiervoor ook al aan voetbal? Waarom denk je dat voetbal zoveel na atletiek en wielrennen werd erkend?
- Heb je jezelf ingezet voor het officialiseren van voetbal voor vrouwen?
- Kreeg vrouwenvoetbal veel aandacht van de voetbalbond?
- In welke mate waren de spelregels verschillend van die van de mannen, en kon je je hierin vinden?
- Wie acht je verantwoordelijk voor de verschillende behandeling tussen mannen en vrouwen in de voetbalsport?
- Ben je hier ooit tegenin gegaan? Ken je mensen die hier tegenin zijn gegaan.
- Heb je het gevoel dat het vrouwenvoetbal doorheen jouw carrière veel is veranderd op institutioneel niveau/ organisatie van wedstrijden?

Vragen

1. Wedstrijden

- Wanneer ben je begonnen met wedstrijden? Op welke leeftijd?
- Werden wedstrijden mannen- en vrouwenwedstrijden apart georganiseerd?
- Welke disciplines deed je het vaakst?
- Op welk niveau deed je aan wedstrijden? (nationaal/internationaal?)
- Wilde je graag disciplines meedoen die voor vrouwen niet waren toegestaan? (langer afstanden lopen/fietsen, meer disciplines in meerkamp, langere speeltijd?)
- Kwamen jouw vrienden/familieleden voor jou supporteren op wedstrijden?
- Waren er kledingvoorschriften op wedstrijden?
- Lette je op je uiterlijk tijdens een sportwedstrijd? Waarom wel/niet?
- Had je het gevoel dat andere atletes op hun uiterlijk letten?

- Welke prijzen kreeg je op wedstrijden? Is dit verschillend met die van de mannen? (zie ook provinciaal/nationaal/internationale verschillen in prijzen)
- Werd er vaak over jouw prestaties bericht in de krant? Op dezelfde manier als gelijkwaardige mannenprestaties?

2. Carrière

- Hoe verliep je sportcarrière? Wat waren jouw hoogte- en dieptepunten?
- Ben je getrouwd? Heeft dit jouw sportcarrière beïnvloed?
- Heb je kinderen? Heeft dit jouw sportcarrière beïnvloed?
- Welke jobs heb je gedaan? Heb je dit gecombineerd met een sportcarrière?
- Wanneer ben je gestopt met sport en waarom?
- Ik heb jou gekozen voor een interview omdat je bij de eerste vrouwen bent die op hoog niveau wedstrijden doet in voetbal/atletiek/wielrennen. Heb je het gevoel dat jij de weg voor andere sportvrouwen opende? Waarom wel/ waarom niet?
- Heb je het gevoel dat de positie van de sportvrouw is veranderd gedurende jouw carrière?
- Denk je dat jouw sportcarrière anders was geweest moest je een man zijn geweest? Indien ja, op welke manieren?

3. Sportbond en sportvrouw

- Waarom denk je dat vrouwen aan minder disciplines/ minder minuten mochten voetballen/ minder lange afstanden op de fiets mochten rijden? Vind je dit gerechtvaardigd?
- Ondernam je actie voor verandering? Of vond je deze verschillen logisch?
- Kende je mensen die dit wilden veranderen?
- Heb je het gevoel dat sportbonden mannen en vrouwen op een gelijkwaardige manier behandelden?
- Ervaarde jij discriminatie vanuit de sportbond?
- Indien nee: heb je het gevoel dat de sportbond zich juist inzette voor een gelijke behandeling van man en vrouw?
- Indien ja: denk je dat dit specifiek aan het bestuur lag of zie je dit als een meer algemene trend in de samenleving?
- Kreeg je van de bonden evenveel erkenning als mannelijke atleten van hetzelfde niveau?
- Kon je zelf in het bestuur van jouw club/ bond zetelen? Indien ja, welke functie? Indien nee, zou je dit graag gewild hebben?

4. Tegenstand vrouwensport?

- Heb je het gevoel dat sportvrouwen in de maatschappij werden aanvaard?
- Zo ja: door wie/op welke manier?
- Zo nee: welke argumenten tegen vrouwensport kwamen vaak naar boven?
- Wie waren volgens jou de grootste voorstanders van de vrouwensport?
- Wie waren volgens jou de grootste tegenstanders?
- Denk je dat sportvrouwen in andere landen meer/minder geaccepteerd werden? In welke landen?
- Ben jij ooit geconfronteerd geweest met medische argumenten tegen vrouwensport? (bijvoorbeeld dat het de vruchtbaarheid zou verminderen)
- Ben jij ooit geconfronteerd geweest met “esthetische argumenten” tegen vrouwensport? (vrouwensport moet sierlijkheid/lenigheid vertegenwoordigen en geen brute kracht of snelheid)

5. Vrouwensport en feminisme

- Was je op de hoogte van de feministische beweging en waar zij voor stonden?
- Identificeer je jezelf als een feministe? Waarom wel/waarom niet?
- Heb je het gevoel dat veel sportvrouwen zich als feministe identificeren? Waarom wel/waarom niet?
- Vind je dat vrouwen actief moeten strijden voor gelijkheid tussen man en vrouw in de sport? Of is dit een taak van de bond?
- Wat versta jij onder een gelijke behandeling van man en vrouw in jouw discipline?
-

6. Genderbeleving tijdens carrière

- Heb je het gevoel gehad dat je minder vrouwelijk was dan vrouwen die niet aan sport deden?
- Welke kenmerken associeer je met vrouwelijkheid?
- Moeten sportvrouwen vrouwelijk zijn?
- Heb je het gevoel gehad dat je jouw vrouwelijkheid moest bewijzen in jouw sport?
- Zo ja: aan wie moest je dit bewijzen?
- Zo nee: heb je het gevoel dat concurrentes/ collega-atletes dit wel moesten bewijzen?
- Vanaf de jaren '60 werden er in verschillende sporten geslachtstesten afgenomen door de sportbonden, omdat er een grote angst was voor mannen die zich als vrouwen zouden

voordoelen. Heb jij ooit zo een test moeten afleggen? Zo: ja hoe voelde je hierbij? Zo nee: ken je iemand die zulke geslachtstesten moest afleggen?

- Vind je deze testen nodig? Zo ja: waarom, zo nee: waarom niet?
- De angst voor mannen die zich als vrouwen zouden voordoen was onterecht. Waarom denk je dat deze testen werden afgenomen?
- Heersten er stereotypen rond vrouwensport? (bv: dat zij mannelijker zouden zijn/ homoseksueel)
- Associeer je jouw sport eerder met mannelijkheid/vrouwelijkheid of zie je deze als genderneutraal?
- Werd jij geconfronteerd met stereotypen? Zo ja, welke. Zo nee, waarom niet denk je?
- Kende je andere sportvrouwen die te maken kregen met stereotypen?
- Heb je het gevoel dat deze stereotypen zijn veranderd doorheen jouw carrière?